

เมล็ดของความดี

พระอาจารย์ทูล ขิปปปัญญา

เมล็ดของความดี

พระอาจารย์ทูล ชิปป์ปณโณ

คำปรารภ

หนังสือ “เปลี่ยนความเห็น” ที่ท่านจะได้อ่านต่อไปในขณะนี้ ข้าพเจ้าได้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า “เปลี่ยนความเห็น” เพราะ ศาสนาพุทธเกิดขึ้นมาได้จากการเปลี่ยนความเห็นของพระพุทธเจ้า ที่ได้ค้นพบว่าโลกนี้ไม่น่าอยู่น่าอาศัยอย่างที่เข้าใจกัน มนุษย์และสัตว์โลกมีความเห็นผิดหรือมีฉันทิฎฐิเป็นพื้นฐาน พระองค์ได้ใช้ ปัญญาพิจารณาสังขารธรรมความเป็นจริง มีความเห็นชอบธรรม เป็นสัมมาทิฎฐิว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนแล้วตกอยู่ใต้ กฎอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้เป็นเราและ ของของเราอย่างแท้จริง

การที่จะรู้เห็นความชอบธรรมได้นี้ ต้องรู้เห็นในสติปัญญา และรู้เห็นในเหตุในผลที่เป็นจริง สามารถแยกแยะว่าความเห็นอย่างไรผิด ความเห็นอย่างไรถูก ต้องตัดสินใจด้วยเหตุผลที่เป็น “ธรรมาธิปไตย” จึงวางหลักสัมมาทิฎฐิเป็นแนวทางปฏิบัติ

ในยุคนี้มีผู้สนใจและปฏิบัติธรรมกันมากมาย แต่แนวทางการสอนส่วนใหญ่ที่พากันปฏิบัติอยู่นั้นไม่ตรงกับหลักคำสอน

ในสมัยครั้งพุทธกาลเท่าไรนัก สอนกันแต่การทำสมาธิความสงบ แล้วปัญญาจะเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติก็เชื่อตามตำรา คัมภีร์ หรือเชื่อตามครูอาจารย์แล้วปฏิบัติตาม เกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลส ๑๐ เป็นสายทางที่ผิดจากมรรคผล และผิดแนวทางของพระอรหันต์ทั้งหลาย

ขอให้นักปฏิบัติศึกษานิสัยของตนเองว่าเป็นกลุ่มปัญญาวิมุตติหรือเจโตวิมุตติ ซึ่งได้ชี้แจงไว้แล้วอย่างละเอียด และนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง การปฏิบัติก็จะเป็นเรื่องที่ย่าง ปฏิบัติได้ผลจริง จะมีความเชื่อมั่นว่าเรามีศรัทธาสัมปยุตเป็นความเชื่อที่มีเหตุผล ไม่ใช่พวกกาลามชนที่เชื่อไปตามตำราหรือคัมภีร์ หรือเชื่อถือเพียงว่าผู้นั้นเป็นครูอาจารย์ของเรา

ขอให้ทุกท่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้และพิจารณาบ่อยๆ เพื่อเป็นอุบายในการแก้ปัญหาของตัวเองให้หมดไป และขอให้ทุกท่านจงมีความเจริญในทางธรรมตลอดไปชั่วกาลนาน จะได้ไม่ต้องเวียนเกิดตายในภพทั้งสามนี้อีกต่อไป

พระอาจารย์ทูล ขิปโปปณโณ

สารบัญ

เปลี่ยนความเห็น	๑
ปัญญาไม่เกิดจากการทำสมาธิความสงบ	๕
ปัญญาเกิดจากการพิจารณาอุบายธรรม	๘
อาสวักขยญาณ	๑๓
การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๐
พยานบุคคลที่พิจารณาอุบายโดยใช้ปัญญา	๒๗
ปัญญาวิมุตติ เจโตวิมุตติ	๓๓
วิปัสสนูปกิเลส ๑๐	๔๐
ปัญญาวิมุตติ	๕๒
ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องกับนิสัยของตนเอง	๕๗
สติ สมาธิ ปัญญา	๖๒
การใช้ปัญญาพิจารณาหลักปัจจุบัน	๗๑
ปัญญา นำหน้า ศีล สมาธิ	๗๖
การฝึกใจให้มีญาณทัสสนะ	๙๐
กาลามสูตร ความเชื่อ ๑๐ ประการ	๙๕

การใช้ปัญญาพิจารณาในความทุกข์	๙๙
นิมิต ๔	๑๑๒
ชั้น ๕	๑๒๗

เมล็ดของความเห็น

พระพุทธศาสนาได้อุบัติเกิดขึ้นในโลกก็เพราะการเปลี่ยน
ความเห็นของเจ้าชายสิทธัตถะราชกุมาร ในสมัยครั้งก่อนย้อนไป
ในอดีตชาติ พระองค์ได้ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า นึกอยู่ในใจ
ทั้งอุทานเสียด และรับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าที่ปางมาแล้ว
รวมทั้งในการบำเพ็ญบารมีมายาวนานถึง ๒๐ อสงไขย ในชาติ
สุดท้ายพระองค์ได้มาเกิดในตระกูลศากยวงศ์ ที่กรุงกบิลพัสดุ์
เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมหามายา
บารมีที่พระองค์ได้บำเพ็ญมา มีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ ในชาตินี้
เป็นชาติสุดท้ายของการเวียนเกิดตายในภพทั้งสามอันยาวนาน

หลายท่านได้อ่านประวัติของพระองค์มาแล้ว ที่พระองค์
ได้ไปเห็นเทวทูตทั้ง ๔ เห็นคนแก่ เห็นคนเจ็บป่วยไข้ เห็นคนตาย

และเห็นนักบวช เมื่อพระองค์เห็นแล้ว จึงได้นำมาพิจารณาด้วย ปัญญาของพระองค์ว่า มนุษย์ที่เกิดมาจะให้ชีวิตความเป็นอยู่ คงที่ไม่ได้ ร่างกายทุกส่วนก็ต้องแก่เจ็บตายไปตามธรรมชาติ ในตัวมันเอง ไม่ว่าผู้มันจะมีฐานะยากจนร่ำรวยอย่างไรไม่สำคัญ จะมีสมบัติมากมหาศาลก็ไม่ทำให้คนเป็นหนุ่มเป็นสาวตลอดไปได้ ทุกคนเกิดมาแล้วก็อยู่กินกันไป มีชีวิตอยู่ได้ชั่วขณะแล้วก็ตายจากกันไป ไม่มีร่างกายส่วนใดเป็นสาระแก่นสารอะไร ถึงจะไม่ชอบใจก็ไม่สามารถที่จะฝืนในธรรมชาตินี้ไปได้ มนุษย์และสัตว์เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วต้องเป็นอย่างนี้ด้วยกัน

เมื่อพระองค์ได้เห็นอย่างนี้ จึงได้น้อมเข้ามาหาพระองค์เอง ใช้ปัญญาพิจารณาทบทวนไปมาในชีวิตความเป็นอยู่ของคนอื่น และชีวิตความเป็นอยู่ของพระองค์ มีความรู้เห็นอย่างชัดเจนว่าสภาพความเป็นอยู่จะต้องเป็นอย่างนี้ด้วยกัน ถึงพระองค์จะมีสมบัติมากมายมหาศาล มีพระราชวังได้อาศัยอยู่ทั้งสามฤดู สิ่งเหล่านี้จะห้ามความแก่เจ็บตายนี้ไม่ได้

การใช้ปัญญาคิดพิจารณาอยู่อย่างนี้บ่อยๆ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงความเห็นในพระองค์เอง เมื่อพระองค์ใช้ปัญญาพิจารณาเรื่องความแก่เจ็บตาย ก็มีความเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้เป็น

ผลมาจากการเกิด ถ้าไม่เกิดขึ้น ความแก่เจ็บตายก็ไม่มี พระองค์จึงได้บทสรุปแล้วว่า **ความแก่เจ็บตายเป็นผลมาจากการเกิด**

จากนั้นพระองค์ก็ใช้ปัญญาพิจารณาความเกิดต่อไปว่า คนที่เกิดมีเหตุปัจจัยเป็นอย่างไร และสิ่งใดทำให้คนได้มาเกิด พระองค์ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างหนัก ยืน เดิน นั่ง นอน ใช้ปัญญาพิจารณาคิดหาในเหตุที่ทำให้คนเกิดอยู่ตลอดเวลา คิดพิจารณาเท่าไรก็ไม่รู้เห็นในเหตุปัจจัยที่ทำให้คนมาเกิดได้ ในที่สุดพระองค์ก็นึกขึ้นได้ในจุดหนึ่งว่า ที่ผ่านมาพระองค์ได้เห็นนักบวชนั่งขัดสมาธิ มีกิริยาอยู่ด้วยความสงบ ถ้าเราได้ออกบวชบำเพ็ญอย่างนั้น จะมีโอกาสใช้ปัญญาพิจารณาคิดหาเหตุที่ทำให้คนมาเกิดได้ นี้เรียกว่า เปลี่ยนความเห็นด้วยปัญญา

ต่อจากนั้นพระองค์ก็ใช้ปัญญาพิจารณาวางแผนว่าจะออกบวชได้ด้วยวิธีใด จะไปลาให้พระราชบิดาทรงอนุญาตนั้น เป็นไปไม่ได้ จะให้พระนางยโสธราพิมพารับรู้ก็ไม่ได้เช่นกัน ในช่วงนั้นพระองค์ใช้ปัญญาคิดวางแผนอย่างแยบยล จะไม่ให้คนใดคนหนึ่งรู้ เว้นเฉพาะนายฉันทะคนเดียวเท่านั้น

นี่คือใช้ปัญญาพิจารณาเปลี่ยนความเห็นได้อย่างเด็ดขาดว่า ชีวิตของฆราวาสจะได้สิ้นสุดลง ไม่หวนกลับคืนมาสู่พระราชวังอีก

๔ เปลี่ยนความเห็น

ชีวิตที่อยู่ในสถานที่มีความสุขสะดวกสบายในทุกๆ ด้านนั้นจะได้อยู่เป็นครั้งสุดท้าย การใช้ชีวิตอยู่ภายนอกจะเป็นอย่างไรนั้นพระองค์ไม่มีความกังวล เมื่อคนอื่นเขาอยู่กันได้ เราก็ต้องอยู่ได้ ชาติชั้นเขาและชาติชั้นเราเหมือนกันอยู่แล้ว อาหารการกินคนอื่นกินกันอย่างไร เราก็กินอย่างนั้น พระองค์ก็รู้ที่อยู่ว่าความเป็นอยู่ในการกินหลับนอนจะไม่เหมือนอยู่ในพระราชวัง สิ่งเหล่านี้ไม่สำคัญ สิ่งที่สำคัญที่สุดนั่นคือต้องการหาเหตุปัจจัยที่ทำให้คนมาเกิดนั่นเอง

นี่เป็นเหตุที่พระองค์ได้ออกบวช ก็เพราะอยากรู้เห็นในเหตุที่ทำให้คนมาเกิด ในที่สุดพระองค์ก็ได้ออกบวชตามแผนที่วางไว้แล้ว ดังนั้นการเปลี่ยนความเห็นต้องใช้ปัญญามาพิจารณาว่าความเห็นอย่างไรผิด ความเห็นอย่างไรถูก ต้องตัดสินใจด้วยเหตุผลที่เป็นธรรมาธิปไตยเท่านั้นจึงจะถูกต้องเป็นธรรมได้

มโนสมาธิไม่เกิดจากการทำสมาธิ ความสงบ

เมื่อพระองค์ออกบวชแล้ว ก็ได้ไปปฏิบัติอยู่กับดาบสทั้งสอง คิดว่าเป็นแนวทางที่จะรู้เห็นเหตุที่ทำให้คนเกิดมาได้ ดาบสทั้งสองก็สอนวิธีปฏิบัติที่เป็นแนวทางการทำสมาธิ จิตมีความสงบเป็นฌานนั้นฌานนี้ จนได้ถึงขั้นอรุณฌานอันสูงสุดในวิธีทำสมาธิความสงบนั้นๆ ช่วงเวลาที่จิตมีความสงบในสมาธิอยู่ก็มีความสุขเป็นอย่างยิ่ง เมื่อจิตถอนออกมาจากสมาธิความสงบแล้วความสุขก็เสื่อมไป เป็นอยู่อย่างนี้หลายครั้งหลายหน ก็จะเป็นอยู่ในลักษณะนี้ ความเข้าใจเดิมที่ว่า สมาธิจะทำให้เกิดความรู้สาเหตุที่ทำให้คนมาเกิด ตรงกันข้ามกลับไม่รู้เหตุที่ทำให้คนมาเกิดได้เลย

พระองค์จึงได้เปลี่ยนความเห็นเสียใหม่ ในวิธีการปฏิบัติ
อย่างนี้ไม่เป็นไปเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงได้ ไม่เป็นไปเพื่อ
ความพ้นทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ ไม่เป็นไปในวิมุติ
มรรค ผล นิพพาน ไม่เป็นไปในแนวทางที่ทำให้เกิดปัญญา ที่จะ
นำมาแก้ปัญหาให้หมดไปสิ้นไปจากใจได้ พระองค์จึงได้ดำริว่า
แนวทางการปฏิบัติอย่างนี้มีใช่แนวทางที่ถูกต้อง พระองค์จึงได้
ลาตาสทั้งสองนั้นหนีไปเสีย

เมื่อพวกเราได้อ่านถึงจุดนี้ จะมีความเห็นที่ขัดแย้งอยู่ว่า
แต่ก่อนเราเคยได้ยินจากครูอาจารย์ที่สอนว่า เมื่อทำสมาธิจิตมี
ความสงบแล้วจะเกิดปัญญาขึ้น ความเห็นอย่างนี้ขัดกันกับที่
พระองค์ได้ปฏิบัติมาก่อนมิใช่หรือ

พวกเราควรศึกษาให้ดี อ่านประวัติของพระพุทธองค์
ไว้บ้าง จะได้ไม่งมงายในการปฏิบัติตามผู้สอนอีกต่อไป ให้เปลี่ยน
ความเห็นเสียใหม่ ความเข้าใจว่าทำสมาธิจิตมีความสงบดีแล้ว
จะเกิดปัญญาขึ้นนั้นไม่เป็นความจริง แม้อาตาสทั้งสองทำสมาธิ
จิตมีความสงบ นับจากวันนั้นจนถึงวันตาย ปัญญาก็ไม่ได้เกิดขึ้น
แต่อย่างใด พวกเราทำสมาธิแบบไหน จะยิ่งกว่าวิธีทำสมาธิของ
พระพุทธองค์อย่างนั้นหรือ ฟังไม่ขึ้นที่สอนกันอย่างนี้และปฏิบัติ

อย่างนี้

ในอดีตที่ผ่านมา เมื่อพระองค์มาทำสมาธิให้จิตมีความสงบจนถึงที่สุดแล้ว ก็ไม่มีปัญญาเกิดขึ้นแต่อย่างใด ความเห็นความเข้าใจที่ว่าจิตมีความสงบในสมาธิดีแล้วจะเกิดปัญญาขึ้นนั้น ให้เปลี่ยนความเห็นเสียใหม่ หรือครูอาจารย์ใดที่สอนผู้อื่นอย่างนี้ ก็ให้ไปศึกษาประวัติของพระพุทธเจ้าเสียใหม่ ดีความหมายในคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจ มิใช่ว่าสอนไปตามความเข้าใจของตัวเองเพียงอย่างเดียว ให้ดูเหตุผลในสมัยที่พระพุทธองค์ได้ปฏิบัติอยู่กับดาบสทั้งสองดูบ้าง จะมีความแตกต่างจากที่พวกเราพากันปฏิบัติอยู่ในยุคปัจจุบันนี้เป็นอย่างมากทีเดียวก็น่าเห็นใจในหมู่นักปฏิบัติที่ขาดการศึกษา ที่มีความเชื่อในครูอาจารย์ที่สอนเพียงอย่างเดียว ถ้าครูอาจารย์สอนผิด เราก็มีความเห็นผิดเข้าใจผิดตามครูอาจารย์ไปด้วย

มโนญาเกิดจากการพิจารณา อุมาขธรรม

ในจุดสำคัญที่พระพุทธองค์เสด็จลาดทองคำ ให้ศึกษา
ย้อนหลังดูประวัติที่พระองค์ปฏิบัติมานาน ๕ ปีกว่า พระองค์ได้
ปฏิบัติลองผิดลองถูกมาหลายวิธีด้วยกัน พระองค์ยังเป็นปุถุชน
กำลังแสวงหาช่องทางการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทำทุกวิถีทางที่คิดว่า
จะให้กิเลสตัณหาอาสวะหมดไปจากใจแต่ก็ไม่ได้ผล จนมาถึง
การเสด็จลาดทองคำที่แม่น้ำเนรัญชรา ที่แห่งนี้เป็นสถานที่
เปลี่ยนความเห็นของพระองค์เป็นครั้งสุดท้าย ในตำรากล่าวว่า
ก่อนปล่อยลาดทองคำ พระองค์มีคำอธิษฐานว่า “ถ้าเราจะได้
ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาตินี้ ขอให้ลาดทองคำไหลทวนกระแส
น้ำขึ้นไป” เมื่อวางมือ ลาดทองคำก็ทวนกระแสน้ำขึ้นไปทันที

จึงทำให้พระองค์มีความมั่นใจว่า ในชาตินี้ เราจะได้ตรัสรู้เป็น พระพุทธเจ้าแน่นอน จะสำเร็จด้วยวิธีใด ให้ผู้อ่านใช้ปัญญา ศึกษาให้ดี เพราะในช่วงนี้เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ นั่นคือ พระองค์จะเปลี่ยนแปลงความเห็นเป็นครั้งสุดท้าย เปลี่ยนจากความเห็นผิดมาเป็นความเห็นถูกต้องตรงเสียงถาดทองคำนี้เอง

พระองค์จึงได้ประกาศอย่างเต็มตัวว่า “แนวทางการปฏิบัติ ที่เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ที่จะให้ถึงซึ่งวิมุตตินิพพาน พระองค์ได้ ค้นพบแนวทางนี้ด้วยพระองค์เอง ไม่มีใครเป็นครูเป็นอาจารย์ อบรมสั่งสอน” ให้ผู้อ่านใช้ปัญญาพิจารณาให้ดี จะไม่เหมือนทำสมาธิความสงบที่ครูอาจารย์แนะนำสั่งสอน การใช้ปัญญาเป็นวิธีที่โดดเด่น เป็นสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมตามหลักความเป็นจริง สิ่งที่ปิดบังว่าอะไรทำให้คนเกิด พระองค์จะรู้เห็นด้วยปัญญาที่แจ่มแจ้งชัดเจนในสังขารทั้งนี้เอง

เมื่อพระองค์เห็นถาดทองคำไหลทวนกระแส น้ำขึ้นไป พระองค์จึงเอามาเป็นอุบายในการพิจารณาด้วยปัญญา นำเอาถาดทองคำมาคิดเปรียบเทียบกับใจพระองค์เอง เป็นครั้งแรกที่ บวชมา ๕ ปีกว่า ไม่เคยใช้ปัญญาพิจารณาน้อมเอาสิ่งใดๆ เข้ามาเปรียบกับจิต เป็นครั้งแรกของชีวิตที่พระองค์ได้คิดด้วยปัญญา

ในลักษณะนี้

พระองค์พิจารณาว่า “ธาตุทองคำที่ไหลทวนกระแส น้ำ ขึ้นไป เหมือนใจที่พ้นไปแล้วจากกิเลสตัณหา จะไม่มาเกิดตาย ในภพทั้งสามนี้อีก” จุดที่สำคัญคือพระองค์ใช้ปัญญาพิจารณาย้อนศร หมายถึงพระองค์ใช้ปัญญาพิจารณากลับกันโดยใช้คำเปรียบกับใจ แล้วพิจารณาว่า “ถ้าธาตุทองคำไหลไปตามกระแส น้ำ จะไปตกในที่ไหน ธาตุทองคำก็จะไหลลงสู่มหาสมุทร แล้วไหลวนเวียนไปมาอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทรนั้นอย่างหาทางจบสิ้นไม่ได้ คลื่นมหาสมุทรซัดทอดไปไหน ธาตุทองคำก็ไหลไปตามกระแสน้ำมหาสมุทรนั้น ฉันทใจเมื่อถูกกิเลสตัณหาครอบงำให้มีมิติปิดตัวแล้ว ก็จะเป็นไปตามทางของกิเลสตัณหา โดยไม่รู้ตัว ก็ฉันทนั้น”

นี่เองหนอ ใจที่ได้มาเกิดในภพทั้งสามนี้บ่อยๆ ก็เพราะใจมีโมหะอวิชชาปิดบัง ในครั้งที่พระองค์ยังไม่ได้บวช ก็ได้ใช้ปัญญาคิดพิจารณาคิดหาในสิ่งที่ทำให้คนเกิดมาก่อนแล้ว พิจารณาอย่างไรก็ไม่รู้ว่าเป็นด้วยเหตุอันใด ในบัดนี้พระองค์ได้รู้แล้วว่า เป็นเพราะเหตุอย่างนี้ จึงได้ประกาศขึ้นในใจว่า “แนวการปฏิบัติที่จะให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์นั้นเรารู้แล้ว มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ

อุบายการปฏิบัติเรารู้แล้วด้วยญาณของตัวเอง ไม่มีใครเป็นครู อาจารย์อบรมสั่งสอน” แนวทางการปฏิบัติที่ผิดพระองค์ก็รู้ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องพระองค์ก็รู้ ไม่มีความสงสัยในอุบาย การปฏิบัติธรรมแต่อย่างใด แต่ก่อนพระองค์ได้หลงทิศทางการปฏิบัติมา ๕ ปีกว่า ทำสมาธิความสงบมาตลอดไม่เคยได้คิด ด้วยปัญญาพิจารณาในสิ่งใดๆ ใจจึงถูกอวิชชาตัณหาปิดบัง ไม่รู้เห็นความจริง จึงทำให้ใจต้องมาเกิดใหม่

บัดนี้ญาณทัสสนะได้เกิดขึ้นแล้ว จึงเป็นโลกวิทู รู้แจ้งในภพทั้งสาม อวิชชาตัณหาที่เคยปิดบังใจมาก่อนก็ได้เปิดเผย ความสว่างกำจัดความมืดได้ ฉันทใจที่มีปัญญาญาณก็ได้กำจัดตัวอวิชชาตัณหาให้หมดไป ก็ฉันทนั้น ยิ่งพระองค์ใช้ปัญญาพิจารณาในหลักสังขธรรมมากเท่าไร ความเข้าใจในสังขธรรมนั้นย่อมรู้เห็นที่เป็นจริงมากขึ้น เมื่อใจมีความรู้จริงเห็นจริงในสังขธรรม ใจก็ปล่อยวางไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดๆ นี่คือใจได้ละในความหลงผิดเอง พระองค์คิดค้นในหลักปฏิบัติด้วยตนเอง เรียกว่าหลักสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมได้แล้ว จึงเรียกว่าปัญญาได้เกิดแล้ว สัมมาสังกัปปो ความเห็นชอบ การดำริชอบ ทั้งสองหลักนี้พระองค์ได้นำมาเป็นอุบายในทาง

๑๒ เปลี่ยนความเห็น

การปฏิบัติต่อเนืองกันในสมัยครั้งนั้น ให้เราศึกษาดูให้ดี มิใช่ว่า
นั่งสมาธิจิตมีความสงบแล้ว จะเกิดปัญญาขึ้นตามที่เราเข้าใจ

อาสวักขยญาณ

หลังจากที่พระองค์ได้ข้ามแม่น้ำเนรัญชรามาอีกฝั่งหนึ่ง ได้เห็นพราหมณ์แบกหญามาแล้วถวายแก่พระองค์ พระองค์จึงเอาหญาคนั้นไปลาดใต้ต้นไม้โพธิ์ที่มีอายุ ๓๕ ปี แล้วพระองค์ก็ได้ประทับนั่งในที่นั้นด้วยพลังใจที่กล้าหาญ ในขณะที่นั้นอาสวักขยญาณได้เกิดขึ้น พระองค์ก็รู้ว่าจะสิ้นอาสวะในช่วงจรมกจิต พระองค์จึงใช้อุบายสำคัญด้วยความกล้าหาญว่า “เราจะนั่งอยู่ในที่แห่งนี้จนกว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ถ้ายังไม่ได้ตรัสรู้จะนั่งในที่แห่งนี้ตลอดไป เนื้อ หนัง มังสา เส้นเอ็น จะผุพังย่อยยับไปก็ตามที ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จะนั่งอยู่ในที่แห่งนี้ตลอดไป”

พระองค์ได้ตั้งสัจจะอธิษฐานอย่างเด็ดเดี่ยวกล้าหาญนี้ เพราะอาสวักขยญาณได้เกิดขึ้นแก่พระองค์แล้ว อุบายสำคัญที่ว่า

นั้นไม่ใช่เป็นวิธีที่จะทำให้ตรัสรู้แต่อย่างใด แม้อาสวัคชยญาณก็ไม่ใช่อยานให้ตรัสรู้เช่นกัน อาสวัคชยญาณเป็นญาณที่รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ชาวพุทธทั้งหลายส่วนใหญ่ได้ตีความหมายไปว่าอาสวัคชยญาณที่เกิดขึ้นเพื่อละอาสวะกิเลสตัณหาให้หมดไปจากใจ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าไม่ใช่อยู่นั่นเอง

เหมือนกับผู้เดินทางเพื่อจะให้ถึงจุดหมายปลายทาง โดยเป็นเส้นทางที่ไม่เคยเดินมาก่อน ในหลักชัยจุดสุดท้ายเป็นอย่างไรก็ยังไม่รู้ เส้นทางกำลังเดินไป มีความมั่นใจว่าเป็นเส้นทางที่ตรงต่อหลักชัยแน่นอน เริ่มต้นออกเดินทาง กำลังเดินทางอยู่ ก้าวสุดท้ายที่ถึงหลักชัย ก็รู้ว่าถึงหลักชัยแล้ว ไม่ต้องพูดถึงเรื่องเดินทางอีก นี่ฉันใด อาสวัคชยญาณที่เกิดขึ้น ก็ฉันนั้น ธรรมะหมวดใดที่ถูกต้องกับจริตนิสัยของตนเองก็ได้ปฏิบัติไปแล้ว เริ่มต้นจากปฐมปฏิบัติ เชื่อมโยงต่อมัชฌิมปฏิบัติ สุดท้ายเข้าสู่ปัจฉิมปฏิบัติ จึงเป็นที่สิ้นสุด และรู้ว่าการปฏิบัติได้ถึงที่สิ้นสุดแล้วอย่างสมบูรณ์ อาสวัคชยญาณ ก็ฉันนั้น เพราะญาณนี้เป็นเพียงรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ไม่ได้ทำให้กิเลสตัณหาอาสวะหมดสิ้นไปจากใจแต่อย่างใด ในตำราที่แปลในความหมายของอาสวัคชยญาณว่ารู้จักทำให้อาสวะได้หมดไปจากใจ ในการแปล

อย่างนี้จึงไม่ตรงต่อความหมายเท่าไรนัก เพราะปฏิบัติมาถึงจุดสุดท้ายแล้ว ไม่ต้องทำอะไรอีก คอยรับผลของปฏิเวธในช่วงจรมกจิตนี้เท่านั้น

หากจะเปรียบเทียบกับ การรับประทานอาหาร เพื่อให้มีความอิม ก่อนจะเกิดความอิมได้ ต้องมีขั้นตอนมาจากจุดเริ่มต้น นั่นคือแสวงหาอาหารที่เป็นวัตถุดิบที่ต้องการที่เข้ากันได้กับธาตุชั้นของตัวเอง และจัดทำอาหารในสูตรที่เราต้องการเพื่อความอร่อย รับประทานอาหารที่เราทำเสร็จแล้ว ในขณะที่รับประทานอาหารมีรสชาติเป็นอย่างไรก็รู้ รับประทานอาหารไปเรื่อยๆ ตามธาตุชั้นมีความต้องการ ในสุดท้ายจะรู้ตัวว่าอิม นี่ฉันได้อาสวักขยญาณรู้ว่าอัสวะจะสิ้นไปก็ฉันนั้น เป็นเพียงรู้ว่าอัสวะจะสิ้นไปเท่านั้น ในอีกไม่กี่นาทีอัสวะก็ได้สิ้นสุดลง ก็รู้ว่าอัสวะได้ดับสิ้นสูญไปในขณะนั้น จึงเป็นปัจฉิมจิต รู้เฉพาะตัว

อีกจุดหนึ่งในตำราได้อธิบายเอาไว้ในเรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในคืนวันเพ็ญเดือนหก พระองค์ประทับนั่งใต้ต้นโพธิ์เริ่มต้นจากปฐมยาม มัชฌิมยาม ปัจฉิมยาม ไปตามลำดับ เกิดญาณขึ้น คือ

๑. ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ เป็นญาณหยั่งรู้ในชาติ

หนหลังที่ผ่านมาว่าเกิดเป็นอะไรบ้าง

๒. จตุปปาตญาณ เป็นญาณรู้ในจิตที่ได้ออกจากร่างกายไปแล้วว่าได้ไปรับผลอะไร เป็นผลดีผลชั่วจากกรรมดีกรรมชั่วที่ได้ทำมาแล้ว เมื่อสิ้นจากกรรมนี้แล้ว ได้ไปรับผลกรรมอย่างอื่น หรือได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์อีก

๓. อาสวักขยญาณ เป็นญาณที่รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไป

ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จตุปปาตญาณ ทั้ง ๒ นี้ไม่ควรนำมารวมอยู่ในคัมภีร์สำคัญอย่างนี้ เพราะญาณทั้ง ๒ นี้พระองค์ได้รู้เห็นมาก่อนแล้ว เป็นชั้นโลกีย์ญาณ เป็นญาณรู้อยู่ในชั้นโลกีย์วิสัย ในคัมภีร์วันเพ็ญเดือนหกเป็นวันตัดสินชี้ขาดที่จะพ้นจากกระแสโลกให้ขาดจากกัน ในคัมภีร์นั้นต้องมีเพียงอาสวักขยญาณเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะเป็นญาณที่รู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปจากใจอย่างหมดสิ้น ที่เรียกว่านิพพาน หมายถึงกิเลสตัณหาอาสวะน้อยใหญ่ได้สิ้นสูญไปจากใจ จึงเรียกว่า “นิพพานํ ปรมํ สุขญํ กิเลสอาสวะได้สูญสิ้นไปจากใจนั่นเอง” หรือ นิพพาน แปลว่า ความดับอันสนิทของเชื้อที่ทำให้เกิดในภพชาติต่างๆ เปรียบได้กับถ่านไฟที่แดงฉานจุ่มลงในน้ำ เชื้อของไฟได้ดับไปแล้ว ฉันทิดกิเลสตัณหาอาสวะดับไปจากใจ ก็ฉันทันั้น ที่มีหลักฐานยืนยัน

พอเชื่อถือได้ในคำอธิษฐานสำคัญของพระองค์ว่า จะนั่งอยู่ในที่
แห่งนี้จนกว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ก็รู้อยู่แล้วว่า
อาสวะจะสิ้นไปในชั่วจรมกจิตนี้ จึงไม่ควรที่จะเอาญาณทั้งสอง
ไปรวมอยู่ในคืนที่สำคัญอย่างนี้เลย

อาสวักขยญาณได้เกิดขึ้นกับพระองค์แล้ว ตำราไม่ควร
กล่าวถึงญาณอื่นเข้าไปเกี่ยวข้องอีก ไม่ควรที่จะไปเล่นใน
ญาณอื่นที่เป็นฝ่ายโลกีย์อีก ไม่ได้ทำในอุบายการปฏิบัติอย่างอื่น
เพื่อให้พ้นจากการเกิดในโลกนี้แต่อย่างใด ที่แปลไว้ในตำราว่า
อาสวักขยญาณเป็นญาณที่ทำให้อาสวะได้สิ้นไป ความเป็นจริงแล้ว
พระองค์ไม่ต้องทำอะไร และไม่ต้องปฏิบัติในอุบายธรรมอะไร
ทั้งสิ้น ผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์จะรู้ลักษณะการได้
บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์นี้ดีว่าเป็นลักษณะใด อาสวักขยญาณ
จะเกิดขึ้นได้ใน ๓ บุคคล คือ (๑) ผู้จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า
(๒) ผู้จะตรัสรู้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า (๓) ผู้จะได้บรรลุธรรม
เป็นพระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้าเท่านั้น

ส่วนผู้ที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าขั้นต่ำลงมา เช่น
พระอนาคามี พระสกิทาคามี พระโสดาบัน พระอริยเจ้า
สามจำพวกนี้จะไม่ม้อาสวักขยญาณเกิดขึ้นแต่อย่างใด และอริ

ที่ถูกเผาแล้วก็ไม่ได้แตกกระจายออกมาเป็นองค์เล็กองค์ใหญ่ เหมือนผู้ได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์

มีหลายท่านที่พูดว่าอัฐิจะกลายเป็นพระธาตุได้ด้วย คำอธิษฐานนั้น ข้าพเจ้าขอปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง เพราะพระอรหันต์ธาตุจะเกิดขึ้นได้เฉพาะผู้มีอาสวัคชญาณที่เป็นพระอรหันต์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น นี่เป็นสัญลักษณ์เฉพาะผู้ที่สิ้นจากอาสวะกิเลส จบสิ้นภพชาติแล้วเท่านั้น การตีความหมายทุกคนมีสิทธิ์จะตีความได้ทั้งนั้น แต่ใครจะตีความหมายได้ถูกต้องกว่ากัน ขอให้ท่านศึกษาดูเหตุผล จะเข้าใจในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี

ผู้จะได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์สาวก เมื่ออาสวัคชญาณได้เกิดขึ้นแล้ว จะรู้ว่าอาสวะจะสิ้นไปเหมือนกัน และเกิดขึ้นได้กับทุกอริยาบถ ในอริยาบถยืน ในอริยาบถเดิน ในอริยาบถนั่ง ในอริยาบถนอน หรือครั้งนั่งครั้งนอนเหมือนพระอรหันต์ ก็เกิดอาสวัคชญาณขึ้นได้ พระอรหันต์ทั้ง ๔ ประเภท อันได้แก่ สุขขวิปัสสโก เติริชโซ ฉพภิญโญ ปฏิสัมภิทูปัตโต นี้คือชื่อเรียกไปตามนิสสัยวาสนาของแต่ละท่านที่มีความสามารถเฉพาะตัวเท่านั้น ข้อสำคัญคือทุกท่านมีอาสวัคชญาณ รู้ว่าอาสวะจะ

สิ้นไปเหมือนกัน

เมื่อรู้ว่าอภิปรัชญาจะสิ้นไปอย่างนี้ จะนึกในใจสับสนเหมือน พระพุทธเจ้าหรือไม่ก็ได้ ถึงอย่างไรก็จะได้บรรลุธรรมเป็น พระอรหันตชินาสพในชั่วขณะนี้อยู่แล้ว แต่ไม่ควรที่จะกล่าว สับสนเลียนแบบตามพระพุทธเจ้า เป็นในลักษณะที่ตัวเสมอท่าน หรือจะกล่าวคำสับสนเหมือนพระพุทธเจ้าก็อาจทำได้ แต่ก็ไม่ เหมาะสมที่จะไปกล่าวเช่นนั้น

การได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในสมัยครั้งพุทธกาล กับผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในยุคสมัยปัจจุบันจะมีใน ลักษณะเหมือนกัน นั่นคือความบริสุทธิ์ที่เรียกว่า ปาริสุทธธรรม พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มีจิตอันบริสุทธิ์เสมอภาคกัน ได้เข้าถึงพระนิพพานในความบริสุทธิ์ เหมือนกัน ในยุคนี้มีผู้อ้างตัวว่าเป็นผู้ได้เข้าถึงในจุดนี้มีอยู่มาก เพราะทำสมาธิทำให้จิตเกิดความว่างเปล่า ไม่มีอารมณ์แห่งความ รักความชัง ก็เอาความว่างที่เกิดขึ้นจากการทำสมาธิมาตีความ เอาเองว่าจิตได้เข้าถึงพระนิพพานแล้ว จึงเกิดความเข้าใจไปว่า ตัวเองได้เข้าถึงซึ่งพระนิพพานแล้ว จึงได้เกิดพระอรหันต์ปลอม ขึ้นในยุคปัจจุบันนี้อยู่มากที่สุดทีเดียว

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ได้เสวยวิมุตติสุข ในสถานที่เจ็ดแห่งๆ ละเจ็ดวัน รวม ๔๙ วัน อันดับแรกพระพุทธเจ้านึกถึงดาบสทั้งสอง พระองค์มีญาณหยั่งรู้ว่า ดาบสทั้งสองได้มรณภาพไปแล้วก่อนตรัสรู้เจ็ดวัน พระองค์ได้ดำริในใจว่า หากครูทั้งสองได้ฟังธรรมจากเราแล้วก็จะได้บรรลुธรรมเป็นพระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพานในชาตินี้ น่าเสียดายที่ครูทั้งสองได้ไปหลงติดอยู่ในสมาคิความสงบ และหลงอยู่ในอรุณานจนลืมตัวหาทางออกไม่ได้ ขณะนี้ได้ไปจุติในภพของอรุณพรหมที่ยาวนาน เมื่อศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรยได้อุบัติเกิดขึ้นในโลก ครูทั้งสองก็ยังไม่ได้ลงมาเกิดในโลกมนุษย์นี้เลย

จากนั้นพระองค์ก็ได้ดำริถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ผู้ที่เคยได้

อุปการะกันมาในสมัยครั้งที่อยู่เทือกเขาตงคสิริ ขณะนั้นปัญญาวัคคีย์ ทั้ง ๕ อยู่ที่ป่าอสิปตนมฤคทายวัน กรุงราชคฤห์ พระองค์จึงได้เสด็จไปโปรดจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้ง ๕ องค์ พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ ได้เกิดขึ้นในโลกนี้แล้วอย่างสมบูรณ์

ในปีที่พระพุทธเจ้าได้จำพรรษาอยู่ที่นั่น (ปัจจุบันชื่อว่า สารนาท) ในพรรษาที่พระองค์ได้แสดงธรรมโปรดพระยสะ และหมู่คณะจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ และได้แสดงธรรมโปรดบิดามารดาของพระยสะจนได้สำเร็จเป็นพระอริยโสดาบัน นับเป็นฆราวาสคนแรกที่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าก่อนใครๆ ในโลก ให้เราได้ศึกษาประวัติพ่อแม่ของพระยสะดูบ้าง จะได้เข้าใจในวิधिปฏิบัติของท่านทั้งสองเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างแก่เรา

หลังออกพรรษาแล้ว พระองค์ได้ไปแสดงธรรมโปรดหมู่ภิกษุวัคคีย์ ๓๐ คนจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ จากนั้นพระองค์ได้ไปแสดงธรรมโปรดหมู่ชฎิล ๓ พี่น้องพร้อมด้วยบริวารหนึ่งพันคน ก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ด้วยเช่นกัน การเปลี่ยนความเห็นผิดให้กลับมาเป็นความเห็นถูกจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ้ายังมีความเห็นผิดภายใน

ใจอยู่ จะไม่เป็นไปในทางมรรคผลนิพพานได้เลย

พระพุทธองค์จึงให้ความสำคัญในสัมมาทิฐิความเห็นชอบ เป็นจุดเริ่มต้น เพราะทุกคนมีความเห็นที่เป็นมิจฉาทิฐิ เห็นผิด ต่อหลักความเป็นจริงมานาน การทำสมาธิจะมีความสงบถึงขั้นไหนก็ตามจะไปลบล้างความเห็นผิดภายในใจไม่ได้ หน้าซำกำลังใจที่เกิดขึ้นจากสมาธิจะไปบวกกับมิจฉาทิฐิ ก็ยิ่งเพิ่มความเห็นผิดมากขึ้น ผู้ปฏิบัติจะเข้าใจไปเองว่าตัวเองปฏิบัติถูกทางแล้ว ถ้ามีครูอาจารย์ที่เราเคารพเชื่อถือนำรับรองก็ยิ่งเกิดความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ในยุคปัจจุบันจึงยากที่จะแก้ไขให้เป็นสัมมาทิฐิมีความเห็นที่ถูกต้องได้

ในสมัยครั้งพุทธกาลมีผู้ได้สำเร็จเป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก ก็เพราะพระพุทธเจ้าให้อุบายวิธีเปลี่ยนความเห็นผิดกลับเป็นความเห็นถูกต้องได้ แล้วจึงได้ให้หมวดธรรมอื่นต่อไป เหมือนกับภานะที่ปนเปื้อนด้วยยาพิษ ต้องล้างยาพิษให้หมดจากภานะจนมีความสะอาดดีแล้วจึงใส่อาหารลงไปในร่างกาย หลังจากนั้นใด การปฏิบัติธรรม ก็ฉนั้นนั่น ถ้าใจมีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมแล้ว การปฏิบัติธรรมจะไม่มีปัญหาและง่ายต่อการปฏิบัติ ไม่ติดขัดในความสงสัยแต่อย่างใด

พระธรรมคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้มีความถูกต้องชอบธรรมแล้ว ในยุคนี้มีผู้ตีความไม่ตรงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เอาความเห็นของตัวเองเขียนแทรกเข้าไป แล้วเขียนกำกับไว้ว่าเป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อคนยุคใหม่ได้อ่านก็ จะมีความเข้าใจไปตามนั้น แล้วนำมาสอนคนอื่นต่อๆ กันไป หลายครูอาจารย์ได้ตีความหมายในธรรมที่แตกต่างกันไป แต่ละครูอาจารย์ก็เอาความเห็นของตัวเองเขียนลงไป คนยุคใหม่ได้อ่านก็จะเกิดความสับสน ไม่ทราบว่าตำราของครูอาจารย์ไหนผิด คำสอนของครูอาจารย์ไหนถูก ถ้ามีความเคารพเชื่อถือต่อครูอาจารย์ใดเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ก็จะเชื่อในคำสอนของครูอาจารย์ของตัวเองอย่างฝังใจ และยอมรับเอาหมวดธรรมจากอาจารย์อย่างเต็มที่

ถ้าครูอาจารย์องค์ใดเขียนธรรมไว้แล้วอย่างถูกต้องแต่ไม่มีผู้เคารพเชื่อถือ ธรรมที่เขียนถูกต้องนั้นก็ไม้อาจเป็นประโยชน์ต่อผู้นั้นได้ ทั้งพระและฆราวาสเอง ถ้ามีการศึกษาน้อยและไม่มีความรอบรู้ในเหตุและผล ก็ไม่สามารถแยกแยะในความหมายของธรรมได้ ถึงจะมีความรู้ก็รู้ไปตามตำราที่จดจำมา ถ้าตำราเขียนมาถูกต้องก็มีความรู้และความเห็นถูกไปด้วย ถ้าตำราเขียนมาผิดก็มี

ความรู้และมีความเห็นผิดไปด้วยเช่นกัน ถ้าเอาตำราที่ผิดไปสอนผู้อื่น ก็มีความรู้ผิดและความเห็นผิดไปด้วย เรียกว่ามีความเห็นผิดในภาคปริยัติ เมื่อนำมาปฏิบัติก็จะเกิดผลในทางที่ผิดเกิดขึ้น ผู้ปฏิบัติอยู่ก็ไม่รู้ว่าเป็นวิธีที่ผิดและคิดว่าตัวเองปฏิบัติถูกต้องอยู่นั่นเอง

ในยุคนี้สมัยนี้จึงยากที่จะให้ทุกคนมีความเห็นที่ถูกต้องเหมือนกันได้ ก็เพราะได้รับการศึกษาในหมวดธรรมมาไม่เหมือนกัน แต่ละครูอาจารย์ก็อ้างอิงไปว่าเป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยกันทั้งนั้น และครูอาจารย์ผู้สอนก็มีเจตนาดีเช่นกัน จุดหมายก็เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้เข้าถึงซึ่งพระธรรม ตั้งความหวังว่าจะปฏิบัติให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานด้วยกัน

หากย้อนหลังไปดูในสมัยพุทธกาล อ่านประวัติของพระอริยเจ้าทั้งหลายที่เป็นพระอริยเจ้าฝ่ายบรรพชิตและพระอริยเจ้าฝ่ายฆราวาส แต่ละท่านมีการปฏิบัติอย่างไรจึงได้สำเร็จเป็นพระอริยเจ้าได้ พวกเราในยุคนี้ปฏิบัติอย่างไรจึงยากที่จะรู้เห็นในธรรม แล้วนำมาเปรียบเทียบกันดูก็จะรู้ในความแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน ท่านได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามา ข้าพเจ้าก็ได้ศึกษาในหมวดธรรมมาเช่นกัน แต่ละท่านก็ตีความหมายในพระธรรม

คำสอนของพระพุทธเจ้ามา ใครมีความเห็นเป็นอย่างไกรักนำไปสอนผู้อื่นอย่างนั้น และเขียนเป็นคำสอนออกมาให้คนอื่นได้ศึกษาต่อไป ไม่มีใครพูดว่าตัวเองสอนผิดและเขียนหนังสือธรรมะผิดแต่อย่างใด มิหนำซ้ำยังยกตัวชมท่าน ไปโทษว่าผู้อื่นสอนธรรมะผิดและเขียนธรรมะผิดเรื่อยไป เราเป็นผู้สอนธรรมะถูกหรือเขียนหนังสือธรรมะถูกแต่ฝ่ายเดียว นี้เองจึงได้เกิดเป็นสายนั้นเกิดเป็นสายนี้มาดังที่รู้จักกันอยู่ในยุคปัจจุบัน ในสมัยครั้งพุทธกาล พุทธบริษัทได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าหรือได้ฟังธรรมจากพระอริยเจ้าทั้งหลายมา ไม่มีปัญหาอะไร เพราะผู้สอนธรรมะได้สอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ฟังก็ได้รับฟังในธรรมที่มีเหตุผลอย่างเดียวกัน

ผู้ที่ได้ฟังธรรมในสมัยครั้งพุทธกาล ฟังกันอย่างมีสติ มีสมาธิ มีปัญญา พิจารณาแยกแยะในเหตุผลจนเข้าใจ ได้นำเอาธรรมหมวดนั้นมาปฏิบัติก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในขั้นใดขั้นหนึ่งตามบุญบารมีของแต่ละท่านที่ได้บำเพ็ญมา จะเป็นพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี หรือได้บรรลุธรรมในระดับสูงเป็นพระอรหันต์ ขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีที่ได้บำเพ็ญมาแต่ละท่านไม่เท่ากัน เหตุนี้การได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้า

ในสมัยครั้งพุทธกาลจึงเป็นไปได้ง่าย เพราะได้รับอุบายธรรมจาก พระพุทธเจ้าที่ตรงกับจริตนิสัยของตัวเอง และตรงกับบารมีที่ตัวเองได้บำเพ็ญมา จึงเรียกว่าปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม และได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก อุบายธรรมของ พระพุทธเจ้าแต่ละหมวดหมู่ พระองค์ให้อุบายธรรมไม่เหมือนกัน ใครได้บำเพ็ญบารมีมาอย่างไร พระองค์ก็ให้อุบายธรรมที่ตรงต่อ บารมีของท่านผู้นั้น เว้นเฉพาะผู้สร้างบารมีมาเหมือนกัน จึงได้ อุบายธรรมเหมือนกัน

ฉะนั้น พวกเราจงศึกษาให้ดี มิใช่ว่าจะเอาหมวดธรรมใด มาปฏิบัติก็จะบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ ถ้าหมวดธรรมนั้น ตรงกับบารมีที่เราได้บำเพ็ญมากก็โชคดีไป ถ้าเอาหมวดธรรมที่ไม่ตรงกับบารมีของตัวเองมาปฏิบัติ ถึงจะเร่งความเพียรอย่าง เข้มขันเต็มที่อยู่ที่ก็ตาม การจะได้บรรลุมรรคผลเป็นพระอริยเจ้า ก็เป็นไปได้ได้อยู่แน่นอน เหมือนกินยาไม่ถูกกับโรค ไม่ว่าจะขยันกิน สักปานใด โรคก็จะไม่หาย นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรม ก็เป็นฉันนั้น

พษานเมตตลที่พิจารณา อุมาษโอสใช้มณษา

ข้าพเจ้าจะยกบุคลาธิษฐานขึ้นมาประกอบให้เห็นภาพได้ชัดเจน พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้มีมาในพระสูตรเป็นตัวอย่งมีจำนวนมากทีเดียว ถ้านำมาเขียนให้ท่านได้อ่านทั้งหมดก็จะเป็นหนังสือเล่มใหญ่เกินไป จะอธิบายในบางเรื่องพอจะมองเห็นภาพเป็นตัวอย่งเท่านั้น

เมื่อสมัยครั้งศาสนาพระพุทธเจ้ากัสนโป มีกุมาริคนหนึ่งนางได้บำเพ็ญปัญญาบารมีเป็นนิสัย นางได้ใช้ปัญญาพิจารณาความตายอยู่เป็นนิจ พิจารณาความตายที่จะมีแก่ตัวเอง พิจารณาความตายที่จะมีแก่คนอื่นสัตว์อื่น พิจารณาความตายที่คนอื่นสัตว์อื่นได้ตายไปแล้ว คนและสัตว์ที่มีชีวิตอยู่ก็จะตายในวัน

ข้างหน้า นางพิจารณาอยู่อย่างนี้เป็นนิสัย ในอริยาบถทั้งสิ้น จะยืน เดิน นั่ง นอน หรือทำงานอยู่ ก็มีสติปัญญาพิจารณาความตาย อยู่เสมอว่า ทุกคนเมื่อเกิดแล้ว จะอยู่ได้ชั่วขณะแล้วตายจาก กันไป ทรัพย์สินเงินทองสมบัติทั้งหลายที่มีอยู่ เมื่อความตาย มาถึงแล้ว สมบัติที่มีอยู่ก็ช่วยไม่ได้ เมื่อตายแล้วจะเอาสมบัติ เหล่านั้นติดตามตัวไปไม่ได้เลย สมบัติทั้งหลายก็จะตกทอดแก่ ลูกหลานต่อไป เมื่อลูกหลานตายไปก็จะสืบทอดต่อๆ กันไป ไม่มีใครๆ ถูกรกรรมสิทธิ์ในวัตุธรรมาตุของโลกรู้ได้ เพราะสมบัติ เหล่านี้เป็นสิ่งอาศัยขณะที่มีชีวิตอยู่เท่านั้น นางใช้ปัญญาสนใจ ตัวเองอยู่ทุกคืนวัน ใจได้เกิดความสลตสังเวชที่เกิดตายซ้ำซาก จำเจ ไม่คุ้มค่าต่อความทุกข์ที่ได้รับแต่ละวัน ยิ่งใช้ปัญญาพิจารณา ความตายมากเท่าไร ยิ่งรู้เห็นรูปร่างไม่มีสาระมากขึ้น ใจไม่ ยึดติดผูกพันในสิ่งใดๆ เมื่อนางตายไปก็ได้ไปเสวยสุขในเทวโลก เมื่อบุญกุศลหมดลงจึงได้มาเกิดเป็นมนุษย์ในชาติใหม่

ในชาตินี้นางได้มาเกิดในตระกูลทอหูก ในยุคที่พระพุทธเจ้า องค์ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ ในวันหนึ่งพระพุทธเจ้าลงสู่ธรรมสภา เพื่อแสดงธรรม เมื่อพระองค์ขึ้นประทับบนธรรมมาสน์แล้ว ตาม ปกติพระองค์จะแสดงธรรมต่อไป ในครั้งนั้นพระองค์กลับนั่งเฉย

เพราะนางกุมารีกรอหลอดด้ายยังไม่เสร็จ เมื่อนางกรอหลอดด้ายเสร็จ จึงได้ถือตะกร้าหลอดด้ายเดินผ่านมา นางได้มองเห็นมหาชนนั่งเจียบอยู่ ก็ได้นั่งลงสังเกตดูเหตุการณ์ว่ามหาชนนั่งเจียบอยู่ด้วยเหตุอันใด มีเรื่องอะไรเกิดขึ้น ไม่มีเจตนาที่จะไปฟังธรรมแต่อย่างใด แต่ก็ได้ฟังธรรมโดยบังเอิญ

เมื่อนางกุมารีนั่งลงเท่านั้น พระพุทธรองค์ก็เริ่มแสดงธรรมทันที หัวข้อที่เป็นอุบายธรรมที่พระองค์ยกขึ้นมาแสดงนั้นเป็นเรื่องความสิ้นสุดของชีวิต ไม่มีสิ่งใดอยู่คงที่ตลอดไปได้ ที่เรียกว่าเกิดขึ้นมาแล้วจะตั้งอยู่ได้เพียงชั่วขณะ จากนั้นก็ตายไป พระพุทธเจ้าอุปมาเหมือนกับหลอดด้าย เมื่อนำมาทอหูกเส้นด้ายในหลอดก็หมดไป นี้ฉันใด ชีวิตของคนและสัตว์ที่เกิดมาจะอยู่ได้ชั่วขณะ ในที่สุดก็ตาย ธาตุสี่คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ก็สลายกลายเป็นธาตุเดิมด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

เมื่อนางได้ฟังธรรมเรื่องความสิ้นสุดของชีวิต ที่พระพุทธองค์เปรียบเหมือนหลอดด้ายเพียงเท่านั้น นางจึงเกิดความเข้าใจ แล้วใช้ปัญญาพิจารณาหลอดด้าย โอปนยิโกน้อมเอาหลอดด้ายมาเปรียบกับชีวิตของตนให้เป็นไปในสามัญลักษณะ เป็นสภาพที่คงอยู่ไม่ได้ ร่างกายทุกส่วนจะสมมติว่าเป็นเราก็ก็นอนไปได้ชั่วขณะ

และในที่สุดก็ต้องหมดสภาพสลายตายไปไม่มีสิ่งใดตั้งอยู่ได้
ก็ฉันทันนั้น เมื่อมาเข้าใจความเป็นจริงอย่างนี้ จึงเรียกว่าปัญญาได้
เกิดขึ้นแล้ว

นิสสัยที่เคยได้ใช้ปัญญาพิจารณาความตายมาในชาติอดีต
เกิดสะกิดใจให้ได้ติดต่อกันกับปัญญาใหม่ เชื่อมโยงต่อกันกับ
ปัญญาเก่าที่เคยบำเพ็ญมา นางก็เกิดดวงตาเห็นธรรมตาม
ความเป็นจริงว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมาจะต้องมีความตายเป็นที่
สิ้นสุด ตั้งอยู่ไม่ได้ เมื่อมีปัญญารู้เห็นตามความจริงอย่างนี้
นางก็ได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์เจ้าชั้นพระโสดาบันในขณะนั้นเอง

ให้พวกเราทั้งหลายได้เข้าใจการปฏิบัติธรรมในสมัย
ครั้งพุทธกาลเอาไว้ เพื่อจะได้สังเกตดูตัวเองว่าการปฏิบัติธรรม
ของเราเป็นไปในลักษณะนี้หรือไม่ ให้เราได้แก้ไขในความเห็น
ของตัวเองให้เป็นสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม
ให้เป็นไปตามไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสัมมาทิฐิ
มีความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริง นี้เองที่เรียกว่าปัญญาได้
เกิดขึ้นกับตัวเราแล้ว มิใช่ว่านั่งสมาธิให้จิตมีความสงบ แล้วจะมี
ปัญญาเกิดขึ้น ความเห็นความเข้าใจอย่างนี้ไม่มีในคำสอนของ
พระพุทธเจ้าแต่อย่างใด ทำไมจึงเอามาสอนและปฏิบัติกันอย่างนี้

ถ้ามีจริงพอจะยกบุคคลในครั้งพุทธกาลมาเป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ ข้าพเจ้าได้ศึกษาประวัติของพระอริยเจ้ามาเหมือนกัน ไม่มีใครนั่งสมาธิจิตมีความสงบแล้วปัญญาได้เกิดขึ้นแต่อย่างใด ในยุคนี้ควรที่ไปศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาล ดูบ้าง แล้วจะเข้าใจและจะเปลี่ยนความเห็นผิดมาเป็นความเห็น ถูกได้

ข้าพเจ้ากล้าพูดกล้าเขียนเพราะได้ศึกษาประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลมา พร้อมแล้วที่จะตอบคำถามที่ท่านมีความสงสัย ถ้าแน่จริงอย่าพูดกลับหลังว่าข้าพเจ้าพูดผิด เขียนหนังสือผิดให้เอาประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลมาพูดกันด้วยเหตุและผล เอาพยานบุคคลมาเป็นตัวอย่างเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันให้รู้กัน ข้าพเจ้าได้พูดได้เขียนออกมาอย่างนี้มีพยานบุคคลเป็นหลักฐานอยู่แล้ว จึงกล้าพูดกล้าเขียนหนังสือให้คนได้อ่านอย่างเต็มตัว ไม่บังอาจที่จะไปแก้ไขพระไตรปิฎกแต่อย่างใด เพียงต้องการให้คนได้เข้าใจในความหมายของพระไตรปิฎกได้อย่างถูกต้องเท่านั้น พระไตรปิฎกมีความสมบูรณ์อยู่แล้ว แต่ผู้ที่มาตีความอรรถาธิบายขยายความมีหลายจุดที่ขาดเหตุผล ดังคำว่่านั่งสมาธิทำให้จิตมีความสงบแล้วปัญญาจะ

เกิดขึ้น นี้อะไรกัน ทำไมจึงสอนกันอย่างนี้และปฏิบัติกันอย่างนี้ ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าไม่ได้สอนพุทธบริษัทอย่างนี้เลย ในยุคนี้ทำไมจึงเขียนวิธีอย่างนี้ออกมาสอนให้หลายๆ คนเข้าใจผิดกันมากมาย

ถ้าดูตำราในมรรค ๘ ปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นจากสมาธิความสงบแต่อย่างใด สายทางของสมาธิความสงบจะเป็นไปในอภิญญาเป็นรูปฌาน ๔ อรูปฌาน ๔ รวมกันเป็นสมาบัติ ๘ วิธี อย่างนี้มีพวกดาบสฤๅษีทำกันมาก่อนพระพุทธศาสนาจะอุบัติเกิดขึ้นในโลก ไม่มีดาบสฤๅษีท่านใดเกิดปัญญาจากสมาธิความสงบนี้เลย แม้พระพุทธเจ้าก็เคยปฏิบัติในวิธีนี้เหมือนกัน พระองค์พิจารณาดูแล้วไม่เป็นวิธีที่จะนำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ พระองค์จึงได้ลาดาบสทั้งสองหนีไปเสีย พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วว่าการทำสมาธิความสงบอย่างนี้ไม่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ไม่เป็นไปเพื่อมรรคผลนิพพาน เป็นเพียงข่มกิเลสตัณหาได้ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น

มโนสมาธิ เจโตสมาธิ

เมื่ออธิบายในเรื่องสมาธิ ข้าพเจ้าก็จะอธิบายใน ๒ รูปแบบ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษาให้เข้าใจในสมาธิ ๒ รูปแบบนี้เอาไว้

๑) สมาธิความสงบ

๒) สมาธิความตั้งใจมั่น

จะอธิบายในสมาธิความสงบก่อน แล้วจะอธิบายในสมาธิตั้งใจมั่น ว่าสมาธิทั้ง ๒ นี้มีความแตกต่างกันอย่างไร และเชื่อมโยงต่อกันอย่างไร ท่านผู้อ่านจะได้รู้ในหนังสือเล่มนี้

สมาธิความสงบนั้น ผู้ที่จะทำได้มีกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่ากลุ่มนิสสัยเจโตวิมุตติ กลุ่มนี้ในชาติอดีตเคยเป็นดาบสฤๅษี บำเพ็ญในการเพ่งกสิณต่างๆ มีความชำนาญในสมาธิความสงบมาก่อน ชำนาญในการเข้าฌานสมาบัติจนเป็นวสี เกิดมาในชาตินี้ได้มา

บวชในพระพุทธศาสนา นิสัยความเคยชินในวิธีการทำสมาธิติดตัวมาอย่างไร ก็ชอบใจในอย่างนั้น ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าในวิธีเจริญสมาธิ วิธีเจริญวิปัสสนาปัญญา แต่มาชอบใจในการเจริญสมาธิอย่างฝังใจ ได้ออกธุดงค์ไปในที่ต่างๆ ห่างไกลหมู่ชน พากันเจริญในสมาธิความสงบอย่างแน่วแน่ต่อเนื่องกัน นิสัยเดิมเคยได้บำเพ็ญในสมาธิมาก่อน ใจก็มีความสงบได้ง่าย ทำให้ใจได้รับความสงบเป็นรูปฌาน อรูปฌาน เกิดความว่างเปล่าภายในใจ ไม่มีอารมณ์ใดที่จะทำให้ใจกระเพื่อมได้

ขอยกตัวอย่าง ในครั้งพุทธกาลมีพระ ๓๐ รูปได้ทำสมาธิความสงบจนถึงที่สุด ในวันหนึ่งพระผู้เป็นหัวหน้าเรียกประชุมใต้ถ้ำมรื่องการทำสมาธิ ทุกองค์ได้พูดเหมือนกันว่าไม่มีอารมณ์แห่งราคะ ไม่มีกิเลสตัณหาอาสวะน้อยใหญ่ภายในใจแต่อย่างใด พระผู้เป็นหัวหน้าได้ประกาศว่า ถ้าพวกเราเป็นเช่นนี้ด้วยกันทั้งหมดแล้ว พวกเราก็ได้พ้นไปแล้วจากกิเลสตัณหาทั้งหลาย ในบัดนี้พวกเราได้สิ้นจากอาสวะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งหมดแล้ว ให้ทุกท่านเตรียมตัวออกเดินทางไปกราบพระพุทธเจ้าเพื่อรับพยากรณ์ว่าพวกเราได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้ว

เมื่อเดินทางใกล้จะถึงวัด พระพุทธเจ้ามีญาณรู้ว่าพระ
ทั้ง ๓๐ รูปที่มานี้มีความสำคัญตนผิดคิดว่าตัวเองเป็นพระอรหันต์
เพียงทำสมาธิความสงบเข้าฌานสมาบัติได้ ซึ่งไม่ใช่แนวทางที่
จะละกิเลสตัณหาได้เลย สมาธิความสงบ ฌานสมาบัติ เป็นเพียง
วิธีข่มกิเลสตัณหาไว้เท่านั้น

พระพุทธเจ้าจึงให้พระอานนทฺ์ไปบอกพระ ๓๐ รูปนั้นว่า
ในคืนนี้ให้ท่านทั้งหลายได้พักผ่อนในป่าช้านี้ก่อน พรุ่งนี้เช้าจึง
ไปกราบพระพุทธเจ้า พระ ๓๐ รูปก็หาที่พักในป่าช้านั้น ในช่วง
ขณะนี้พระพุทธเจ้าได้เนรมิตศพหญิงสาววัยรุ่นที่มีรูปร่างสวยงาม
นอนหงายไม่มีผ้าปิดตัว เหมือนคนนอนหลับมึนอยู่ในป่าช้า
คนเดียว พระรูปหนึ่งเดินไปเห็นจึงเรียกพระองค์อื่นๆ มาดูด้วย
พระ ๓๐ รูปที่มีความชำนาญในการทำสมาธิความสงบ มีความชำนาญ
ในการเข้าฌานสมาบัติ เมื่อมาเห็นอย่างนี้ อารมณ์ของราคะที่
ถูกสมาธิความสงบในฌานสมาบัติข่มเอาไว้ก็เริ่มฟื้นตัว ทุกรูป
เกิดความกำเริบในทางราคะหน้าแดงไปด้วยกัน

พระผู้เป็นหัวหน้าได้ประกาศว่า พวกเราได้ฟังธรรมจาก
พระพุทธเจ้ามาแล้วในวิธีการเจริญวิปัสสนา ในคืนนี้ให้พวกเรา
ทั้งหลายได้พากันเจริญในวิปัสสนา ใช้ปัญญาพิจารณาในอสุภะ

ความสกปรกไม่สวยงามในรูปหญิงสาวคนนั้น แยกส่วนแบ่งส่วน
ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สกปรกไปทั้งตัว โอปนยิโก น้อมเข้ามาหา
ร่างกายตัวเอง ใช้ปัญญาพิจารณาในร่างกายตัวเองให้รู้เห็น
เป็นความสกปรกเหมือนกัน พิจารณาซากสกปรกภายนอก
พิจารณาความสกปรกภายในร่างกายตัวเองให้รู้เห็นเป็น
ความสกปรกด้วยกัน

ในคืนนั้นพระ ๓๐ รูป ก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ การปฏิบัติ
ในวิธีทำสมาธิความสงบ และมีความชำนาญในวิธีทำฌานสมาบัติ
มาก่อน แล้วกลับมาฝึกในสมาธิตั้งใจมั่นอันประกอบด้วยปัญญา
เหมือนพระ ๓๐ รูปที่ได้อธิบายมานี้ จึงได้ชื่อว่าพระอริยเจ้า
กลุ่มเจโตวิมุติ ให้เราทั้งหลายได้เข้าใจตามนี้

ผู้มีนิสัยเจโตวิมุติ จะมีความโดดเด่นในวิธีทำสมาธิความสงบ
และชำนาญในการเข้าฌานสมาบัติ แต่ในขั้นตอนสุดท้ายก็ต้อง
มาทำสมาธิตั้งใจมั่นอันประกอบด้วยปัญญาอยู่นั่นเอง ไม่มีคำสอน
ของพระพุทธเจ้าตรัสไว้ในที่ไหนว่า เมื่อจิตลงสู่สมาธิความสงบแล้ว
ให้ใช้ปัญญาพิจารณา การสอนกันอย่างนี้ผิดจากคำสอนของ
พระพุทธเจ้าตรัสไว้เป็นอย่างมาก

หลักเดิมพระพุทธเจ้าสอนว่า เมื่อจิตเป็นสมาธิความสงบแล้ว

ให้จิตอยู่ในความสงบจนอิมัตถ์ อย่าไปบังคับให้ถอน อย่าไปทำ
ความกดดัน เมื่อความสงบอิมัตถ์แล้วก็จะค่อยๆ ถอนตัวออก
มาเอง ให้มีสติรู้ว่าสมาธิกำลังถอนตัว มีสติยับยั้งเอาไว้ในชั้น
อุปะการสมาธิ เรียกว่าสมาธิตั้งใจมั่น แล้วน้อมเข้าสู่ปัญญาหรือ
เจริญวิปัสสนาต่อไป นี่เป็นหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้
ขอให้ท่านทั้งหลายที่สนใจในวิธีทำสมาธิต้องเข้าใจตามนี้

กลุ่มผู้มีนิสัยเป็นเจโตวิมุตติในสมัยครั้งพุทธกาลนั้นมีน้อย
แต่ก็โชคคิที่ได้บวชเป็นพระในสมัยที่พระพุทธเจ้ามีชีวิตอยู่
พระองค์ก็ช่วยแก้ความเห็นผิดกลับมาเป็นความเห็นถูกได้
เหมือนกับพระ ๓๐ รูปที่ได้อธิบายมาแล้ว ถ้ามีผู้ทำสมาธิในยุค
ปัจจุบันเป็นเหมือนกับพระ ๓๐ รูปนี้ ในยุคนี้จะไม่มีการแก้ไข
ความเห็นผิดความสำคัญผิดนี้ได้เลย ก็ต้องปล่อยไปตามยถากรรม
ตายไปเป็นพรหมมีอายุยาวนานทีเดียว ถึงจะมีบุญบารมีพร้อม
ที่จะเป็นพระอรหันต์ได้ในชาตินี้ก็หมดสิทธิ์ไป จะไม่มีใครๆ แก้ไข
ความเห็นผิดให้เป็นความเห็นถูกได้ เพราะผู้ที่ทำสมาธิจิตมี
ความสงบดีหรือมีอภิญญาอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ก็จะมีมานะ
อวดตาเกิดขึ้นเป็นคู่กัน จะเกิดโอหังจองหงอนลำพองตัวไม่ยอม
ก้มหัวให้ใคร ไปเข้าใจว่าคนอื่นภาวนาปฏิบัติไม่ดีไม่เก่งเหมือน

ตัวเอง ในบรรดาสาวกด้วยกัน ถึงจะเป็นพระอรหันต์ที่สมบูรณ์แล้วก็ตาม จะช่วยแก้ปัญหาผู้มีความเห็นผิดให้กลับตัวเป็นผู้มีความเห็นถูกไม่ได้เลย เว้นเฉพาะผู้ที่เคยเกี่ยวข้องกันหรือเป็นคู่ทรمانกันมากก็พอจะแก้ไขกันได้

ในยุคนี้มีผู้เป็นนิสสัยเจโตวิมุตติอยู่บ้าง ดูตรงที่เขาทำสมาธิจะมีความสงบได้ง่าย นั่งอยู่นาน แต่ก็ไม่มีปัญญาแก้ปัญหาให้แก่ตัวเองได้ อากาการของจิตเป็นอย่างไร ก็ไม่มีปัญญารอบรู้แต่อย่างใด จึงไปถามครูอาจารย์ หลวงปู่หลวงตา ถามในเรื่องอาการของจิตที่เกิดขึ้น ถ้าครูอาจารย์ผู้ที่ไม่เข้าใจ ก็จะตอบสั้นๆ ไปได้ว่าการเป็นในลักษณะอย่างนี้มีความถูกต้องแล้ว ทำไปเถอะเท่านั้นเอง

ผู้มีนิสสัยเจโตวิมุตติ มาทำสมาธิความสงบในยุคนี้ยอมทำได้ แต่มีปัญหามากเพราะเอาความอยากเป็นตัวนำหน้า การทำสมาธิด้วยความอยาก เช่น อยากให้จิตมีปัญญาเกิดขึ้น อยากให้จิตมีความบริสุทธิ์ อยากละกิเลสตัณหา อยากเห็นสวรรค์ อยากเห็นนรก อยากเห็นในชาติก่อนที่ผ่านมา อยากบรรลुरुธรรมเป็นพระอริยเจ้า ขึ้นนั้นขึ้นนี้ ความอยากอย่างนี้จะเข้าทางกิเลสตัณหา สังขารจิตที่เป็นกิเลสมารจะหลอกใจให้เกิดหลงทางโดยไม่รู้ตัว ผู้ทำสมาธิ

ที่มีความอยากดังที่ได้อธิบายมานี้ จะต้องมีปัญหาเกิดขึ้นเป็น วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อย่างแฝงขึ้นจากจิต จะเกิดเป็นนิमितใน ลักษณะต่างๆ ให้ได้เห็นในรูปแบบต่างๆ จิตก็จะเกิดความลุ่มหลง ไปตามนิमितนั้นๆ

ในสมัยครั้งพุทธกาลก็มีผู้เป็นวิปัสสนูปกิเลสอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าได้ช่วยแก้ปัญหาคำความเห็นผิดกลับมาเป็น ความเห็นถูกต้อง สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้ แต่ในยุคนี้ ถ้าใครเป็นในลักษณะนี้จึงยากที่จะแก้ไขได้ เพราะผู้เป็นมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง จะไม่เชื่อใครๆ ที่มาเตือนว่าตัวเอง ปฏิบัติผิดแต่อย่างใด ถ้าผู้เป็นในวิปัสสนูเหมือนกันมาพูดคุย ผลของการปฏิบัติ จะเข้ากันได้เป็นปีเป็นขลุ่ย มีความรู้เห็นเป็นอย่างไร จะพูดคุยกันทั้งวันทั้งคืนก็ไม่จบสิ้น จะพูดคุยในเรื่อง นิमितต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือพูดคุยธรรมะก็เป็นตุดเป็นตะได้ชัดเจน น่าเชื่อถือ ผู้ไม่รู้ก็จะเชื่อว่าเป็นธรรมะจริงแล้วเชื่อตาม ที่จริงแล้ว ก็เป็นธรรมะปลอมนั่นเอง

วิปัสสนูปกิเลส ๑๐

วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ ข้อเป็นอย่างไรนั้น ให้ท่านศึกษาให้ดี ข้าพเจ้าจะอธิบายเป็นข้อๆ พอเป็นแนวให้ได้รู้เอาไว้ เพราะวิปัสสนูปกิเลสเป็นตัวขัดขวางปิดเส้นทางแห่งมรรคผลนิพพานให้ท่านได้สังเกตดูตัวเองอยู่เสมอว่า ลักษณะอย่างนี้เป็นวิปัสสนูปกิเลสข้อใด จะได้ระวังตัวเอาไว้ ถ้าได้เกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลสข้อใดข้อหนึ่งแล้ว ก็จะทำให้ใจไขว้เขวได้ เกิดความเห็นผิดแล้วมาคิดว่าตัวเองมีความเห็นถูกเรื่อยไป จึงยากที่จะแก้ไขเยียวยาให้จิตเป็นปกติได้ในต้นเหตุที่จะเกิดเป็นวิปัสสนูปกิเลสนี้ เพราะทำสมาธิไม่มีปัญญาอรบรู้นั่นเอง

เปรียบได้กับขวดที่มีคราบยาพิษติดอยู่ภายในซึ่งมองไม่เห็น เมื่อใส่ยาที่มีคุณภาพลงไป สารที่เป็นพิษก็จะดูดซึมเข้าไปในยา

เมื่อนำมากิน ยาที่มีคุณภาพก็จะกลายเป็นพิษด้วยกันทั้งหมด เกิดโทษแก่ตัวเอง นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติที่เป็นมิจฉาทิฐิตัว ความเห็นผิดที่ฝังแน่นภายในใจยังไม่ได้แก้ไข เมื่อทำสมาธิจิตเริ่มมีความสงบได้แล้ว มิจฉาทิฐิตัวความเห็นผิดก็จะไปบวกกับสมาธิ จิตก็จะเกิดวิปัสสกลายเป็นมิจฉาสมาธิ เป็นวิปัสสนูปกิเลสขึ้นโดยไม่รู้ตัว จะเกิดภพนิमितต่างๆ จิตก็จะออกไปเกาะติดในนิमितนั้นๆ ในขณะที่นั่งสมาธิ จิตจะมีความเพลิดเพลिनนั่งสมาธิได้นาน เหมือนกับว่ากายเบาจิตเบา อยากจะนั่งในลักษณะนี้ต่อไป ในอีกระยะหนึ่งนิमितต่างๆ ก็จะเลื่อนรางจางหายไป จิตก็จะเกิดหวั่นไหว นั่งสมาธิต่อไปอีกไม่ได้ เกิดความหงุดหงิดจนนั่งสมาธิไม่ติดอีกต่อไป ในลักษณะนี้ผู้ทำสมาธิเพื่ออยากรู้ อยากเห็นในสิ่งใด ก็จะถูกกิเลสamar หลอกใจให้หลงทางเกิดเป็นมิจฉาความเห็นผิดกลายเป็นวิปัสสนูโดยไม่รู้ตัว ดังจะได้อธิบายเป็นหัวข้อดังนี้

๑. โอภาส ผู้ทำสมาธิ เมื่อจิตมีความสงบได้ชนิดหนึ่ง ก็จะเกิดเป็นแสงสว่างขึ้นในลักษณะต่างๆ จิตก็จะพุ่งออกไปภายนอกเกาะติดอยู่กับแสงสว่างนั้นๆ ความสว่างน้อยบ้างมากบ้าง มีหลายสีที่แตกต่างกันไปไม่เหมือนกัน ก็จะเกิดมีความสุขเพลิดเพลिनอยู่กับโอภาสความสว่างนั้นๆ เมื่อความสว่างนั้นได้

จางลง จะนั่งสมาธิต่อไปไม่ได้ ใจก็จะเกิดความหงุดหงิดออกจาก การนั่งสมาธิทันที จิตจะมีความอาลัยอารมณ์ในความสว่างนั้น ไม่อยากให้ความสว่างนั้นเสื่อมไป

๒. ปีติ ในขณะที่นั่งสมาธิ จิตมีความสงบได้ชนิดหนึ่ง จิตก็จะ เกิดความเอิบอímใจ เกิดน้ำตาไหลขนพองสยองเกล้า นั่งอยู่จะมีความเบากายเบาใจ มีความเอิบอímภายในใจอยู่ตลอดเวลา อยาก ให้เป็นอยู่ในลักษณะนี้นานๆ อาการที่เกิดขึ้นลักษณะนี้ก็เพราะ ไม่มีปัญญาอบรมรู้ในความเห็นผิดของตัวเอง จึงเกิดความเข้าใจ ว่าคุณธรรมได้เกิดขึ้นกับใจเราแล้ว เมื่อปีติได้เสื่อมไป ใจก็มี ความอาลัยอารมณ์ในปีตินั้นๆ อยากให้เกิดความปีตินี้อยู่บ่อยๆ ใจจะมีความสุข ผู้ที่ทำสมาธิมีความอยากนำหน้า จะมีอาการ ลักษณะอย่างนี้เกิดขึ้น ผู้ทำสมาธิต้องระวังตัวให้ดี มีปัญญาอบรม อยู่เสมอ

๓. ปัสสัทธิ เมื่อทำสมาธิจิตมีความสงบได้ชนิดหนึ่ง จะเกิด ความสงัดกายสงัดใจขึ้นมา ความสงัด หมายถึงความเงียบวิเวก ว่างแวง เหมือนนั่งอยู่ในที่ไหนก็ไม่รู้ หันหน้าหันหลังไปในทาง ทิศไหน นั่งอยู่ที่ไหนก็ไม่เข้าใจ ความสงัดใจเหมือนได้ตัดขาด จากโลกภายนอกนี้ไป ความสงบสงัดเหมือนตัวเองได้นั่งอยู่ใน

โลกนี้คนเดียว ไม่มีอารมณ์ใดมายุ่งเกี่ยวภายในใจให้กระเพื่อมแต่อย่างใด ในความรู้สึกเข้าใจมีความหนักแน่นในการทำสมาธิที่มั่นคง จะนั่งสมาธินานๆ ก็ยอมทำได้ไม่มีความกังวลในสิ่งใดๆ ในลักษณะอย่างนี้เป็นอยู่ไม่นานก็เสื่อม ใจก็เกิดความอาลัย อารมณ์อยากให้เป็นอยู่อย่างนี้ตลอดไป

๔. สุขะ เมื่อนั่งสมาธิจนจิตตั้งลงสู่ความสงบได้ชนิดหนึ่ง ก็จะมีความสุขภายในใจได้เกิดขึ้นอย่างมาที่เดียว หายใจเข้า หายใจออกจะมีความสุขอยู่ตลอดเวลา เป็นความสุขที่เกิดจากการทำสมาธิ มีความพอใจยินดีเป็นอย่างมาก อยากให้มีความสุขมืออยู่กับใจตลอดไป อีกไม่นานความสุขที่เกิดจากการทำสมาธิก็จะเสื่อมลง ความสุขก็จะหายไป ในลักษณะนี้ผู้ทำสมาธิจะมีความเสียดายอาลัยอารมณ์ อยากให้มีความสุขต่อเนื่องกันอยู่เสมอ การทำสมาธิก็เพื่อต้องการให้เกิดความสุข หาว่าความสุขที่เกิดจากสมาธินี้เป็นเหตุให้เกิดความลุ่มหลง เป็นโหมะสมาธิหลงในความสุข ไม่มีปัญญาครอบรู้แต่อย่างใด

๕. ญาณะ เมื่อจิตมีความสงบในสมาธิอยู่บ่อยๆ มีญาณรู้เกิดขึ้น เป็นความรู้กระซิบภายในใจ เรื่องต่างๆ เป็นเรื่องทางโลกบ้าง เป็นเรื่องทางธรรมบ้าง ในบางครั้งรู้ขึ้นเอง ในบางครั้งกำหนด

อยากรู้ในสิ่งใดก็จะเกิดความรู้ขึ้นมา ความรู้ที่เกิดขึ้นในครั้งแรก ส่วนมากจะเป็นความจริง จึงมีการลืมหืมตาไปว่าญาณรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว เกิดความเข้าใจผิดความเห็นผิดไปว่าปัญญาญาณได้เกิดขึ้นในตัวเราแล้ว รู้ในสิ่งใดก็อยากจะพูดให้คนอื่นฟังอยู่เสมอ มักอวดตัวไปว่าเป็นผู้ภาวนาดีปฏิบัติเก่งกล้าสามารถ รอบรู้ในสิ่งต่างๆ หารู้ไม่ว่าวิปัสสนูปกิเลสได้เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว เมื่อนานๆ เข้า ความรู้นี้จะเพี้ยนไป ไม่เป็นจริงดังที่เคยเป็นมา

หากเป็นในลักษณะนี้ จะมีการอวดด้วยกตัญญูคนอื่น ชอบไปตำหนิคนนั้นตำหนิคนนี้ว่า ภาวนาปฏิบัติไม่ดีเหมือนเรา เพื่อให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ ยังเข้าใจไปว่าตัวเองมีคุณธรรม เป็นโลกวิทู มีญาณรู้แจ้งโลก หารู้ไม่ว่าตัวเองเป็นวิปัสสนูปกิเลส ผู้ที่เป็นอย่างนี้จะเกิดมีมานะอัตตาสูง ไม่ยอมฟังคำคนอื่น ตักเตือนตำหนิว่าผิดทางแต่อย่างใด ในชาตินี้จะแก้ไขความเห็นผิดไม่ได้เลย เพราะเป็นสังขารจิตหลอกตัวเองว่าได้บรรลุธรรมเป็นขั้นโสดาบันบ้าง เป็นพระสกิทาคามี เป็นพระอนาคามี หรือเข้าใจไปว่าตัวเองได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ มีความมั่นใจในตัวเองว่าเป็นพระอริยเจ้าจริงๆ

หากมีคำถามว่าท่านผู้นั้นมีคุณธรรมในระดับไหน ถ้ามี

ความชอบใจกับท่านผู้นั้น ก็จะพูดไปว่ามีคุณธรรมในขั้นนั้น
 ขั้นนี้ไป ถ้าไม่ชอบใจในท่านผู้นั้น ก็จะพูดว่าไม่มีคุณธรรมอะไรเลย
 ถ้าชอบพอกับใครที่เป็นสายเดียวกัน จะยกย่องว่าเป็นเพชรน้ำหนึ่ง
 พูดเป็นเชิงนัยๆ ให้กลุ่มตัวเองได้รู้กัน เหตุนั้น ญาณะถ้าเกิดขึ้นกับ
 ใครแล้ว ในยุคนี้จะแก้ไขไม่ได้เลย เป็นมิจฉาทิฎฐิ มีความเข้าใจผิด
 เห็นผิดไปจนตลอดจนวันตาย ญาณรู้นี้จะเกิดขึ้นจากการทำสมาธิ
 ที่ไม่มีปัญญารอบรู้ในอาการของจิต จึงได้เกิดญาณนิमितขึ้นโดย
 ไม่รู้ตัว

๖. อธิโมกข์ หมายถึงความเชื่อเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดว่า
 เป็นเรื่องจริง เช่น โอภาส ความสว่างที่เกิดขึ้น ปิติ ความเอิบอímใจ
 ปัสสัทธิ ความสงบกายสงบใจ สุขะ ความสุข ญาณะ ญาณรู้ที่
 เกิดจากใจ มีความเชื่อมั่นว่าทั้งหมดนี้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่
 มรรคผลนิพพาน เมื่อมีความเชื่อมั่นปักใจลงไปอย่างนี้ จึงยากที่จะ
 เปลี่ยนความเห็นผิดได้ ใครจะมาอธิบายให้ฟังว่าเป็นลักษณะนี้ผิด
 ตัวเองก็มีความมั่นใจว่าเป็นแนวทางที่ถูกอยู่นั่นเอง ใครจะว่า
 เป็นมิจฉาทิฎฐิมีความเห็นที่ผิด ก็จะยืนยันว่าเป็นแนวทางที่ถูก
 ตลอดไป จึงยากที่จะแก้ไขให้เป็นสัมมาทิฎฐิมีความเห็นที่ถูกต้อง
 ชอบธรรมได้

ผู้ปฏิบัติควรศึกษาในความเชื่อของตัวเองให้ดี ไม่เช่นนั้นจะเป็นศรัทธาวิปยุต เชื่ออะไรลงมายที่ขาดจากเหตุผล ชอบให้คนอื่นมายกย่องตัวเองว่าเป็นผู้ภาวนาดี มีคุณธรรมสูง ถ้ามีผู้ภาวนาเป็นไปเหมือนกันกับเรา จะฟังรู้เรื่องกัน จะพูดคุยกัน ทั้งคืนทั้งวันก็ไม่จบสิ้น ยิ่งทำสมาธิมีความสงบลึกลงไปเท่าไร มิฉชาติภูจิความเห็นผิดก็เกิดความรุนแรงมากขึ้น พุทธธรรมะได้อย่างละเอียดลออ ผู้ที่ไม่รู้ได้ฟังอย่างนี้ก็จะมีความเข้าใจไปว่า พระอรหันต์สนทนาธรรมกัน ที่จริงก็คือบ้าในวิปัสสนูปุคคุยกันนั่นเอง

๗. ปักคหะ มีความเพียรอย่างแรงกล้า ไม่ว่าจะเดินจงกรม นั่งสมาธิ ก็ทำอย่างเอาเป็นเอาตายเลยทีเดียว อุบายในวิธีการภาวนาจะเป็นรูปแบบการทำสมาธิเป็นหลักยืนตัว จะยืนก็กำหนดจิตให้เป็นสมาธิ จะเดินก็กำหนดจิตให้เป็นสมาธิ จะนั่งก็กำหนดจิตให้เป็นสมาธิ จะนอนก็กำหนดจิตให้เป็นสมาธิ แต่อุบายในทางสติปัญญาทำไม่เป็นเลย แต่ละวันแต่ละคืน จะมีความเพียรอย่างเข้มแข็งโดดเด่นเป็นอย่างมาก มีความสำรวมระวังสิ่งที่มาสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้เป็นอย่างดี ถ้ามีมิฉชาติภูจิความเห็นผิดฝังแน่นอยู่ในใจอยู่แล้ว จะภาวนาปฏิบัติทำสมาธิ

อย่างเข้มข้นอยู่ก็ตาม กำลังใจที่เกิดจากการทำสมาธิก็จะไปวอก
 กันกับมิจฉาติภูฏฐิทำให้เกิดความเห็นผิดมากขึ้น จึงกลายเป็น
 มิจฉาสมาธิขึ้นโดยไม่รู้ตัว ในชาตินี้จึงหมดสิทธิ์ที่จะได้บรรลุเป็น
 พระอริยเจ้าชั้นใดชั้นหนึ่งทันที

๘. อุปีฏฐาน มีสติระลึกได้เป็นเยี่ยม การเคลื่อนไหวไปมา
 ของร่างกายทุกส่วนจะมีสติระลึกได้เท่าทันทุกอาการที่เคลื่อนไหว
 กิริยาทางกายจะเฉื่อยช้าไม่ผลุนผลัน การก้าวขาคว้า การเหยียดแขน
 คว้า แขน ก็เฉื่อยช้า ในอริยาบถต่างๆ จะมีสติระลึกรู้เท่าทันอยู่
 ตลอดเวลา เป็นผู้ที่มีสติระลึกได้ทันต่อเหตุการณ์ แต่ไม่มีปัญญา
 ที่จะนำเอาอุบายธรรมะมาพิจารณาให้เกิดความรู้เห็นตาม
 ความเป็นจริงแต่อย่างใด ในหลักอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็ว่ากัน
 ไปตามตำรา จะไม่มีปัญญาเป็นของตัวเอง และไม่สนใจที่จะใช้
 ปัญญาพิจารณาแต่อย่างใด มีเพียงสติระลึกรู้เท่าทันในอารมณ์
 ภายในใจแต่ละวันเท่านั้น ในบางครั้งมีอารมณ์ของกิเลสสังขาร
 การปรุงแต่งเกิดขึ้น ก็ใช้สติระลึกรู้เท่าทันเอาไว้ในขณะหนึ่ง
 กิเลสตัณหาก็กลบตัวนอนเนื่องอยู่ภายในใจ เป็นอันว่าใช้สติสมาธิ
 ข่มกิเลสตัณหาสังขารไม่ให้ทำงานเท่านั้น

๙. อุเบกขา ทำใจให้มีความวางเฉยได้เป็นอย่างดี จะมี

เรื่องอะไรเกิดขึ้นก็ทำใจไม่ให้เกิดความกังวลกับสิ่งใดๆ เพราะใจได้วางเฉยอยู่ตลอดเวลา เรื่องอดีตที่ผ่านไปแล้วไม่นำมาคิด เรื่องอนาคตก็ไม่ไปคำนึงคิดถึง จะรำพึงอยู่ในปัจจุบัน ยืนหยัดอยู่ในความวางเฉย ไม่มีความห่วงไหวไปในสิ่งใดๆ ไม่มีความรัก ไม่มีความชิงโกรธเกลียดในสิ่งใด ใจไม่กระเพื่อมไปตามกระแสของโลก ไม่มีอารมณ์ผูกพันเกี่ยวข้องในสิ่งทั้งปวง ไม่ห่วงในสิ่งนั้น ไม่ติดใจในสิ่งนี้ มีใจวางเฉยแน่วแน่มั่นคงในปัจจุบันทุกกาลเวลา ไม่มีปัญญาพิจารณาให้รู้จริงเห็นจริงในสิ่งที่เป็นอย่างจริงได้เลย

๑๐. นิกันติ มีความยินดีพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมด อากาโรจิตได้เกิดขึ้นจากข้อ ๑ ถึงข้อ ๙ เอามารวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกันว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องอย่างฝ่งใจ ผลของการปฏิบัติอย่างไร จะมียินดีพอใจอย่างมั่นคง เพียงดำรงชีวิตให้เป็นอยู่ไปวันๆ เท่านั้น มีความมั่นใจในตัวเองว่าคุณธรรมระดับสูงได้เกิดขึ้นกับเราแล้ว เหมือนกับว่าไม่มีภาระใดๆ ที่จะต้องทำอีกต่อไป นี่คือการเห็นของผู้ที่เป็นวิปัสสนูปกิเลสข้อสุดท้าย มีความพอใจในผลของการปฏิบัติของตนอย่างฝ่งใจ ถ้าใครเป็นลักษณะนี้ จะไม่มีใครๆ ช่วยเหลือได้เลย ถึงครูอาจารย์จะมีคุณธรรมระดับสูง ก็ช่วยเหลือไม่ได้ นี่เป็นมัจฉาทิฎฐิความเห็นผิดแต่ขั้นเริ่มแรก

แล้วมีความเห็นผิดเรื่อยมา ไม่มีทางที่แก้ไขได้เลย

ข้าพเจ้าให้ข้อคิดแก่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายเอาไว้ ในเรื่อง วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ ข้อนี้ น้อยคนที่จะได้ศึกษาให้เข้าใจว่าเป็น ภัยขัดขวางปิดเส้นทางของมรรคผลนิพพาน วิปัสสนูปกิเลส เกิดขึ้นจากความเห็นผิดเป็นต้นเหตุ วิปัสสนูปกิเลสหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ากิเลสमार ผู้ทำสมาธิที่ไม่รู้จักมารทั้ง ๑๐ อย่างนี้ จะมีปัญหาเกิดขึ้นอย่างมาก เฉพาะผู้ทำสมาธิที่มีความอยากเป็นตัวเสริมจะเกิดเป็นมารหลอกใจได้ง่าย ถ้าทำสมาธิตามปกติธรรมดาก็ไม่เป็นไร เพียงทำสมาธิเพื่อให้จิตได้พักผ่อนชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น เพราะแต่ละวันเราได้ใช้งานทางความคิดไปตามกระแสของโลกตลอดทั้งวัน คิดเรื่องนั้นบ้าง คิดเรื่องนี้บ้าง จนจิตไม่ได้พักผ่อนได้เลย ถ้าทำสมาธิเพื่อให้จิตได้พักผ่อนเท่านั้น วิปัสสนูปกิเลสหรือกิเลสमारก็ไม่เกิดขึ้นแต่อย่างใด การพักผ่อนใจคือการทำสมาธินี้มีความจำเป็น เหมือนงานทางโลก มีหลายสาขาอาชีพ งานทางราชการ งานของพวกพ่อค้าพานิช หรืองานกรรมกร มิใช่ว่าจะทำงานตลอดทั้งวันได้ เมื่อเหนื่อยก็ต้องมีการพักผ่อนเพื่อให้เกิดมีพลังทำงานต่อไปได้ ฉันทใด การทำสมาธิเพื่อให้จิตใจได้พักผ่อนก็ฉันทนั้น วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ อย่างก็จะไม่

เกิดขึ้น ฉะนั้น ผู้ทำสมาธิอย่าทำด้วยความอยากมากกดดันใจตัวเองให้เกิดความอยาก ดังได้อธิบายมาแล้ว

การภาวนาปฏิบัติเป็นอุบายวิธีแก้ปัญหาของใจโดยเฉพาะ ผู้ปฏิบัติต้องตั้งหลักให้ถูกกับทิศทางในจุดเริ่มต้น ให้ถูกในหลักสัมมาทิฎฐิ ฝึกใจให้มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมเอาไว้ เมื่อปฏิบัติไปจะไม่เกิดปัญหาในภายหลัง ให้รู้จักอนุโลม ปฏิโลม ผ่อนหนักผ่อนเบาไปในตัว

เปรียบได้กับวิ่งรถตามเส้นทางที่ไม่เคยไป ต้องขับรถมีความระวังเป็นพิเศษ ทางที่โค้ง ทางหักศอก ควรใช้ความเร็วเท่าไร จึงจะมีความปลอดภัย หากวิ่งไปด้วยความเร็วสูงจนบังคับรถไม่ได้ เกิดแหกโค้ง จะส่งผลอันตรายต่อชีวิตได้ ถ้าคนขับรถดี รถมียุคสมัยสมบูรณ์ ทางก็เรียบ และรอบรู้แผนที่เส้นทาง เมื่อครบในเหตุสี่อย่างนี้ จะถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการแน่นอน ถ้าคนขับรถไม่ดี รถก็ไม่ดี เส้นทางเป็นหลุมเป็นบ่อขรุขระ และไม่รู้แผนที่เส้นทาง รับรองว่าไปไม่ถึงไหนเลย นี้ฉันใด การปฏิบัติก็ฉันนั้น การปฏิบัติเพื่อให้ถึงจุดหมายคือมรรคผลนิพพานนั้น ถ้าผู้ศึกษามีอุบายวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตั้งแต่จุดเริ่มต้นแล้ว จะถึงจุดหมายปลายทางโดยไม่ต้องล้มเลิกเสีย

ที่ได้อธิบายในเรื่องของผู้มีนิสัยเจตวิมุติมาให้ท่านผู้อ่าน
ได้รู้อย่างนี้ ก็เพื่อให้ท่านได้สำรวจดูตัวเองว่าเป็นนิสัยเจตวิมุติ
หรือเป็นนิสัยปัญญาวิมุติกันแน่ ถ้าเราไม่รู้จักนิสัยตัวเอง ก็ยาก
ที่จะหาหมวดธรรมมาประกอบให้เข้ากันกับนิสัยตัวเองได้ เหมือน
กินยาไม่ถูกกับโรค กินยาทุกวัน โรคก็ไม่หาย นี่ฉันใด การปฏิบัติ
ก็เป็นไป ฉะนั้น

มโนสมาธิ

ปัญญาวิมุตติและเจโตวิมุตติมีอยู่ในคนเดียวกัน แต่ที่ต่างกัน เป็นเพราะนิสัยที่ได้บำเพ็ญมาไม่เหมือนกัน ผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติได้แก่ผู้ที่บำเพ็ญบารมีเหมือนพวกดาบสฤๅษี ที่ได้บำเพ็ญในสมาธิ ความสงบบำเพ็ญมานานมาแล้วอย่างสมบูรณ์ เมื่อท่านเหล่านี้ได้มาเกิดในชาตินี้ การปฏิบัติก็ต้องเริ่มต้นจากการบำเพ็ญสมาธิ ทำสมาธิให้มีความสงบไปก่อน เมื่อจิตมีความสงบแล้ว จะถอนตัวออกมาอยู่ในขั้นอุปปจารสมาธิ ที่เรียกว่าสมาธิความตั้งใจมั่น แล้วน้อมไปสู่ปัญญาพิจารณาในสังขารตามความเป็นจริง เมื่อรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงแล้ว ก็จะได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ขั้นใดขั้นหนึ่งตามบารมีที่ตัวเองได้บำเพ็ญมา ถ้าเป็นในลักษณะนี้ จึงได้ชื่อว่าผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติ

ผู้มีนิสัยในปัญญาวิมุตติ ในชาติก่อนเคยได้บำเพ็ญในทาง ปัญญาบารมีมาแล้ว เมื่อมาเกิดใหม่ได้ปฏิบัติภาวนา จะทำได้ เพียงสมาธิความตั้งใจมั่นเท่านั้น แต่จะมีความโดดเด่นในทาง ปัญญาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อสมาธิความตั้งใจมั่นจับคู่กันกับปัญญามี ความสมบูรณ์พร้อมแล้ว หากพิจารณาในสังขารธรรมใดก็จะมี ความรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงในสังขารธรรมนั้น และได้สำเร็จ เป็นพระอริยเจ้าชั้นใดชั้นหนึ่งตามบารมีที่ตัวเองได้บำเพ็ญมา ถ้าเป็นในลักษณะนี้จึงเรียกว่าผู้เป็นปัญญาวิมุตติ ขอให้ท่านทั้งหลาย ได้เข้าใจตามนี้ หรือหากใครตีความหมายเป็นไปอย่างอื่น ให้ถือว่า ตัวใครตัวมัน หรือหากท่านยังมีความสงสัยอยู่อีก ให้มาถาม ข้าพเจ้าโดยตรง มีความพร้อมที่จะอธิบายให้ท่านเข้าใจได้ เพราะ ในยุคนี้มีผู้ตีความในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแตกต่างกันไป แต่ใครจะตีความในธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ถูกต้อง ที่สุดนั้นก็เห็นเป็นความเห็นของท่านผู้นั้น

ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ เมื่อศึกษารู้อริแล้วนำมาปฏิบัติ จะเป็น ของง่ายสำหรับท่านผู้นั้น อุบายในการปฏิบัติไม่มีความสลับ ซับซ้อนที่ยุ่งยาก ในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้มีนิสัยเป็นปัญญาวิมุตติได้ ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าหรือได้ฟังธรรมจากพระอริยเจ้าทั้งหลาย

สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าขั้นใดขั้นหนึ่งในขณะนั้นเป็นจำนวนมาก หรือยังไม่สำเร็จเป็นพระอริยเจ้าในขณะนั้น แต่ได้นำอุบายธรรมที่ได้อู้อยู่แล้วไปปฏิบัติ ก็ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้เช่นกัน จะไปถามท่านเหล่านั้นว่าสมาธิความสงบเป็นอย่างไร ฌานนั้นฌานนี้เป็นอย่างไร ท่านเหล่านั้นจะไม่รู้ เพราะท่านเหล่านั้นเป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ เพียงทำสมาธิตั้งใจมั่นได้แล้วใช้ปัญญาพิจารณาสังขารธรรม มีความรู้แจ้งเห็นจริงในสังขารธรรม ก็ได้บรรลุเป็นพระอริยเจ้าเท่านั้น

ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ ในสมัยครั้งพุทธกาลมีจำนวนมากถึง ๗๐ เปอร์เซนต์ การปฏิบัติของผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติไม่มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ไม่มีพิธี ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว อยู่ในที่ไหนก็ใช้ปัญญาพิจารณาในสังขารธรรมได้ จะยืน เดิน นั่ง นอน ทุกอิริยาบถก็จะใช้ปัญญาพิจารณาได้ทุกเมื่อ แม้ทำงานอะไรอยู่ ก็น้อมเอางานที่เราทำมาเป็นอุบายในทางปัญญาได้ อุบายธรรมที่จะนำมาเป็นองค์ประกอบทางปัญญามีมากมาย ถ้าเราเข้าใจในหลักของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในทุกสถานที่ มีสังขารเต็มไปหมด ไม่ว่าจะอยู่ในน้ำ บนบก หรือสถานที่แห่งใดในโลกนี้ แม้เอาปลายเข็มเจาะแทงลงไปที่ไหน จะถูก

สัจธรรมความจริงในที่แห่งนั้น

ฐานะของผู้ปฏิบัติมี ๒ อย่าง คือ

๑. คັນถฐานะ คือ ฐานะในภาคการศึกษา

๒. วิปัสสนาฐานะ คือ ฐานะในการใช้ปัญญาพิจารณา

ฐานะทั้งสองนี้ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้เข้าใจ แล้วใช้ปัญญามาพิจารณาให้รู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงในสิ่งนั้นๆ ภาคการศึกษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ไม่ว่าจะงานทางโลกหรืองานทางธรรม ต้องศึกษาให้รู้ก่อนทั้งนั้น เพราะโลกกับธรรมอยู่ในกลุ่มเดียวกัน ถ้าไม่รู้จักรักรรรมก็จะมองเป็นโลกไปเสียทั้งหมด ถ้าผู้รู้จักรักรรรมก็สามารถใช้ปัญญาพิจารณาโลกให้เป็นธรรมได้ และสามารถตีความหมายแยกธรรมออกจากโลกได้อย่างชัดเจน

เปรียบได้กับน้ำฝน เป็นน้ำที่ใสสะอาดจิตสนิทโดยธรรมชาติ หากน้ำฝนนั้นตกลงสู่มหาสมุทรรวมอยู่ในน้ำทะเล ก็จะไม่เค็มไปด้วยกัน จะตักมาอมมาแต่ะปลายลิ้นเพื่อแยกแยะหาน้ำจืดนั้น จะไม่รู้เลย การแยกน้ำเค็มและน้ำจืดออกจากกันได้ ต้องมีเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้าไปกลั่นกรองจึงจะแยกเอาน้ำจืดออกจากน้ำเค็มได้ นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรม ก็ฉันนั้น การจะแยกจิตอันบริสุทธิ์ออกจากกิเลสตัณหาวิชชาได้ ไม่ใช่เพียงหลับตา

๕๖ เปลี่ยนความเห็น

นั่งสมาธิให้ใจมีความสงบหรือเข้าฌานนั้นฌานนี้ได้ ก็เลสตัณหาวิชชาจะเหือดแห้งไปด้วยวิธีเช่นนี้หาใช่ไม่ ดังคำบาลีที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ปณฺถาย ปรีสุณฺหติ จิตฺตํจะมึความบริสุทธิ์ได้เพราะปัญญา” ไม่มีใครบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ได้เพราะสมาธิความสงบในฌานแต่อย่างใด ให้เราได้เปลี่ยนความเห็นเสียใหม่ไม่เช่นนั้นจะไปหลงในสมาธิความสงบ หลงอยู่ในฌานตลอดไปชั่วกาลนาน

ผู้มีศีลธรรมให้ถูกกัมมิสัย ของตนเอง

ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุติจะง่ายในการปฏิบัติธรรม เพราะเป็น
นิสัยอุกฤษฏ์ตัณญา เป็นผู้รู้เห็นธรรมได้ง่าย ถ้าไปทำตามพวกมีนิสัย
เจโตวิมุติซึ่งเข้ากันไม่ได้กับนิสัยของตัวเอง จึงกลายเป็นของยาก
ทั้งที่ตัวเองมีสติ สมาธิ ปัญญา อยู่ในตัวอยู่แล้ว กลับหลงประเด็น
จับหลักเดิมในนิสัยของตัวเองไม่ได้ จึงได้เกิดความสับสนวุ่น
เปรียบได้กับเราเอาเงินซ่อนไว้ในกระเป๋าของตัวเอง แต่ก็หลงลืม
ไปคิดว่าตัวเองไม่มีเงิน เมื่อหิวข้าวปลาอาหาร ก็ไม่มีเงินที่จะ
ซื้อกิน จึงทำให้ตัวเองเกิดความอดอยากหิวโหยให้เราค้นดูกระเป๋า
ของตัวเองบ้าง ก็จะมีเงินในกระเป๋านั้น

ความเข้าใจผิดว่าเราไม่มีสติ ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา จึง

เป็นปัญหาในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก เพราะผู้มีนิสัย
 ปัญญาวิมุตติมีอุปายการปฏิบัติไม่เหมือนกับผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติ
 อยู่แล้ว ส่วนใหญ่ในสมัยครั้งพุทธกาลหรือในยุคปัจจุบันจะมีนิสัย
 ปัญญาวิมุตติ แต่ไปปฏิบัติในวิธีเจโตวิมุตติ จึงเข้ากันไม่ได้ เพราะไม่
 เป็นนิสัยของตัวเอง ดังคำโบราณว่า “เห็นช้างขี้ ก็จะทำให้เหมือนช้าง”
 จะเลียนแบบให้เหมือนกับช้างให้ได้ เมื่อมาเข้าใจตัวเองว่ามีนิสัย
 ปัญญาวิมุตติแล้ว ก็ปฏิบัติให้เป็นไปตามนิสัยของตัวเองเสีย จึงจะ
 ได้รับมรรคผลในชาตินี้

หากมีคำถามว่าจะรู้ได้อย่างไรว่าเรามีนิสัยอะไร การจะรู้
 นิสัยของตัวเองนั้นไม่ยาก ให้สังเกตดูตัวเองในขณะที่นั่งสมาธิ
 จะใช้บริการอะไรก็ได้ หรือไม่ต้องใช้ค่าบริการเลยก็ได้
 เพียงมีสติระลึกไว้ในลมหายใจเข้า มีสติระลึกไว้ในลมหายใจออก
 ทำใจให้เป็นปกติ อย่างคดดัน อย่างบังคับใจตัวเอง นั่งในท่าสบาย
 หายใจปกติ เพียงมีสติระลึกอยู่ในลมหายใจ ทำอยู่อย่างนี้ได้
 นานหรือไม่นานก็จะรู้ตัวเอง

วิธีง่ายๆ ที่จะตรวจสอบนิสัยของตัวเอง คือเมื่อจิตรวม
 อยู่เป็นหนึ่ง เรียกว่าสมาธิตั้งใจมั่นได้ จากนั้นไปจิตก็จะค่อยๆ
 ลงสู่ความสงบเป็นอัปนาสมาธิ ถ้าเป็นในลักษณะนี้ให้เข้าใจ

ตัวเองว่าเราเป็นนิสัยเจโตวิมุตติ ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติ มีการนึกคำบริกรรมทำสมาธิเหมือนกัน จิตจะรวมลงเป็นหนึ่งในสมาธิความตั้งใจมั่นได้ จะทำให้จิตลงสู่ความสงบลึกต่อไปอีกไม่ได้ ผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตตินี้จะทำได้เพียงสมาธิความตั้งใจมั่นเท่านั้น จากนั้นจะมีความอยากจะคิดในเรื่องนั้นเรื่องนี้ ถึงจะตั้งจิตให้มานึกคำบริกรรมทำสมาธิอีกก็นึกได้ไม่ก่นาที แล้วก็คิดอีก ถ้าเป็นในลักษณะนี้ก็ให้รู้ตัวเสียว่าเราเป็นนิสัยปัญญาวิมุตติ เมื่อจิตมีสมาธิตั้งใจมั่นได้ เมื่อใจอยากจะคิดก็ตั้งใจใช้ปัญญาคิดพิจารณาไปได้เลย เพราะนิสัยเราเป็นอย่างนี้ก็ต้องใช้วิธีนี้ต่อไปให้เข้าใจตามนี้

เราต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนิสัยของตัวเอง ไม่ต้องฝักใฝ่มุ่งหมายเพื่อจะให้จิตมีความสงบอีก ถึงจะอย่างไรก็เป็นสมาธิความสงบไม่ได้ ทำให้เสียกาลเวลาเหนื่อยเปล่า ไม่ได้ประโยชน์อะไร เพราะนิสัยของผู้มีปัญญาวิมุตติจะทำได้เพียงสมาธิความตั้งใจมั่นเท่านั้น เมื่อสมาธิตั้งใจมั่นกับปัญญาได้ทำงานร่วมกันแล้ว จะเกิดพลังที่โดดเด่นเข้มแข็ง ได้รู้ได้เห็นอะไรไม่หายไปเปล่า จะนำเอาเรื่องนั้นๆ มาเป็นอุบายพิจารณาให้เป็นธรรมะในสิ่งนั้นให้ได้ สิ่งใดมีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร ให้น้อมเข้ามาเปรียบเทียบ

กับความเปลี่ยนแปลงของตัวเองทุกครั้งไป สิ่งใดที่มองเห็นว่า
หมดสภาพไป ไม่มีในสมมติเดิม ก็ใช้ปัญญาพิจารณาในสิ่งนั้น
ลงสู่นัตตา โอปนยิโก น้อมเข้ามาหาตัวเองอยู่เสมอ พิจารณา
ว่าร่างกายเราทุกส่วนก็จะแตกสลายสิ้นสภาพไปเหมือน
สิ่งเหล่านั้นอย่างแน่นอน ไม่มีสิ่งใดยืนยงคงอยู่ตลอดไปใน
โลกนี้ได้

พระอริยเจ้าที่มีนิสัยปัญญาวิมุตติในสมัยครั้งพุทธกาลนั้น
มีมาก ในยุคนี้สมัยนี้หากมีพระพุทธเจ้ามาอุบัติเกิดขึ้นในโลก
ก็จะมีผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมากทีเดียว
ดูจากในสถานที่ต่างๆ ได้พากันปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจัง มีอยู่
ทุกหนแห่ง วิธีการปฏิบัติจะเน้นหลักในวิธีทำสมาธิความสงบ
หากผู้มีนิสัยปัญญาวิมุตติได้ไปฝึกทำสมาธิความสงบนี้ จึงทำไม่ได้
แต่ผู้สอนก็บอกว่าอย่าคิดในเรื่องอะไรนะ จิตจะฟุ้งซ่าน

ด้วยการสอนอย่างนี้ ผู้ปฏิบัติจึงไม่มีปัญญาพิจารณา
ในสังขารธรรม ที่ไหนก็สอนให้จิตอยู่ในปัจจุบัน จะยืน เดิน นั่ง นอน
ก็ให้จิตอยู่ในปัจจุบัน ถ้าเช่นนั้นก็ไม่ต้องทำอะไร อยู่เฉยๆ
ในลักษณะนี้ ความเจริญจะเกิดขึ้นได้อย่างไร น้ำจะท่วม ไฟจะไหม้
ก็จะปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่คิดหาวิธีป้องกันภัย

ทั้งหลายนี้เลย ถ้ามีการเจ็บป่วยไข้ไม่สบาย ก็ไม่คิดหาวิธีที่จะรักษา เมื่อกิเลสตัณหากำเริบก็ไม่มีปัญญาที่จะแก้ไข ปุณฺณคนธรรมดา กิเลสตัณหายังมีอยู่เต็มหัวใจ เมื่อตายไปในชาตินี้ กิเลสตัณหาก็จะพาให้จิตไปเกิดในอนาคตชาติหน้าอยู่นั่นเอง มิใช่ว่ารักษาจิตให้อยู่กับปัจจุบัน จิตมีความสงบแล้วกิเลสตัณหาจะหมดไปได้

สติ สมาธิ ปัญญา

สติ สมาธิ ปัญญา ทั้ง ๓ อย่างนี้เป็นสมบัติที่มีอยู่กับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะยุคใดใครเกิดมาในโลกนี้ จะมีสติ สมาธิ ปัญญาติดตัวมาด้วยกันทั้งนั้น ในวัยเด็กก่อน สติ สมาธิ ปัญญา มีอยู่แต่ยังไม่ทำงาน ยังไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ เมื่ออายุ ๒-๓ ปี สติ สมาธิ ปัญญา ก็เริ่มทำงานได้ เหมือนกับต้นมะม่วงที่อยู่ในเมล็ดมะม่วง จะผ่าออกดูก็ไม่เห็นต้นมะม่วงแต่อย่างใด เมื่อเอาไปเพาะในดิน ต้นมะม่วงก็จะเกิดขึ้นจากเมล็ดมะม่วงเอง นี้ฉันใด สติ สมาธิ ปัญญา ในวัยเด็ก ก็ฉันนั้น ในวัยเด็ก ๒-๓ ปี จึงมีสติ ระลึกรู้ในสิ่งใดๆ ได้ สมาธิความตั้งใจมั่นในการทำการพูดก็เห็นได้ชัด ปัญญาในการพิจารณาก่อนทำก่อนพูดก็เป็นไปตามปัญญา ในวัยเด็ก การทำผิดพลาดคิดผิด การทำถูกพูดถูกคิดถูก เด็กก็

ยังไม่รู้ว่าผิดถูกเป็นอย่างไร แต่เมื่อโตขึ้นมา สติ สมาธิ ปัญญา ก็ทำงานได้อย่างเต็มที่

ถ้าไม่มีธรรมที่สุจริต ไม่มีhiri ความละเอียดแกใจ ไม่มี โอตตปัปะ ความเกรงกลัวต่อผลของบาป สติ สมาธิ ปัญญา ที่มี อยู่จะเป็นเครื่องมือประกอบในการทำชั่วพูดชั่วคิดชั่วได้ จะกลายเป็นมิจฉาสติ ระลึกในทางที่ผิด มิจฉาสมาธิ จะตั้งใจมั่นในทางที่ผิด ปัญญาการคิดในเรื่องต่างๆ ก็จะใช้คิดในทางที่ผิด มีความคิดที่เห็นแก่ตัว เอาประโยชน์ตนเป็นหลัก หรือเพื่อผลประโยชน์ของพวกพ้องในกลุ่มของตัวเอง ที่เรียกว่าคนพาลสันดานชั่ว ไม่กลัว ความผิด คิดหาประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียว เป็นวิธีหา ความสุขอยู่บนความทุกข์ของคนอื่น เป็นผู้ไม่มีเสียเห็นแก่ตัว เป็นในลักษณะนี้นักปราชญ์ไม่สรรเสริญ สังคมเมินหน้าหนี นี่คือเอาสติ เอาสมาธิ เอาปัญญา ไปใช้ในทางไม่ชอบธรรม จึงเป็น มิจฉาสติ มิจฉาสมาธิ มิจฉาปัญญา โดยไม่รู้ตัว เปรียบเหมือนอาวุธที่ร้ายแรงทำลายล้างได้ทุกอย่าง ถ้าหากอาวุธนี้อยู่ในหมู่ ตำรวจทหาร จะใช้อาวุธปราบปรามศัตรูคู่อริได้ทุกกาลเวลา ถ้าอาวุธนี้อยู่ในมือของศัตรู เราจะเป็นผู้แพ้ตลอดไป ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องมีสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ชอบธรรมเป็นฐานรองรับ

สติ สมาธิ ปัญญา ไว้ให้ดี มีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ชอบธรรม
ก็ฉันทัน

พระพุทธเจ้าได้ประกาศศาสนาเผยแผ่ธรรมะเข้าสู่
พุทธบริษัททั้งหลาย พระองค์ได้อธิบายแจ่มแจ้งในเรื่องความผิด
ความถูกให้แก่พุทธบริษัททั้งหลายให้เข้าใจ ให้เหตุผลประกอบ
อย่างชัดเจนว่า ถ้าทำผิดจะมีผลที่ผิดตามมา ถ้าพูดผิดก็จะมี
ผลในทางที่ผิดตามมาเช่นกัน ข้อสำคัญคือหากมีความเห็นผิด
การทำการพูดก็จะผิดไปตามกัน เพราะทุกคนมีความเห็นผิดอยู่
ในตัวอยู่แล้ว แต่ไม่รู้ในความเห็นผิดของตัวเอง จึงได้ทำผิด
พูดผิดมาแล้วจนเคยตัว

พระพุทธเจ้าจึงได้ยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบด้วยเหตุผล
ให้คนที่ฟังยอมรับความจริง ที่พระพุทธเจ้านำมาอบรมสั่งสอน
เป็นสังฆธรรมความจริงที่มีอยู่ในตัวบุคคลที่เกิดมาในโลกนี้
จึงเรียกว่าสังฆธรรมนี้เป็นของเก่า พระพุทธเจ้าก็ยกเอาเรื่องเก่าๆ
ที่เราประพฤติกันอยู่มาเป็นอุบายในการสอน **เรียกว่าเอาเรื่องของ
คนมาสอนคน** แต่ก่อนมีความเข้าใจว่ามีความเห็นอย่างนี้ถูก
เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสว่าความเห็นอย่างนี้ผิด ผู้รับฟังด้วยปัญญา
ที่มีเหตุผลจึงยอมรับความจริง

ในจุดเริ่มต้นพระพุทธเจ้าต้องการให้คนรู้จักความผิด
 ของตัวเอง เมื่อรู้จักความผิดของตัวเองแล้ว จึงเปลี่ยนจาก
 ความเห็นผิดมาเป็นความเห็นถูกได้ ที่เรียกว่าสัมมาทิฏฐิ มี
 ความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรม เมื่อมีความเห็นชอบเกิดขึ้นในใจ
 อย่างนี้ จึงเรียกว่าปัญญาได้เกิดขึ้นแล้วกับท่านผู้นั้น เห็นผิด
 เป็นผิด เห็นถูกเป็นถูก การทำผิดการทำถูก การพูดผิดการพูดถูก
 การคิดผิดการคิดถูก จะรู้ได้ทันที สิ่งที่ไม่ดีไม่มีใครๆ ต้องการ
 จึงต้องละ สิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมนักปราชญ์สรรเสริญ

เมื่อฝึกใจให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องอย่างนี้ให้เราเข้าใจกับ
 ตัวเองว่าปัญญาได้เกิดขึ้นกับตัวเราแล้ว ถึงจะเป็นปัญญาอยู่ใน
 ชั้นโลกีย์ก็เป็นธรรมชั้นโลกีย์ธรรม เรียกว่ารู้ธรรมเห็นธรรมที่
 เป็นสัจธรรมในโลกนี้แล้วอย่างชัดเจน

ธรรมทั้งหลายมีอยู่ในโลกนี้มีใช่หรือ เมื่อมีความรู้แจ้ง
 เห็นจริงในความเป็นอยู่ของโลกอย่างนี้ จะมาหลงอยู่ในโลกนี้ทำไม
 ผู้ที่มาเกิดตายในโลกนี้บ่อยๆ ก็คือผู้หลงโลก จึงได้ยึดติดเกิดตาย
 อยู่ในโลกนี้เรื่อยมาจนถึงชาติปัจจุบัน และจะหลงโลกเกิดตาย
 ต่อไปในภพหน้าชาติหน้าหาทางสิ้นสุดไม่ได้ นี่คือการเห็นผิด
 ว่าโลกนี้เป็นสถานที่น่าอยู่นั่นเอง

สติ ความระลึกได้ สมาธิ ความตั้งใจมั่น ปัญญาความรอบรู้ ตามความเป็นจริง ทั้งสามอย่างนี้เป็นอาวุธหลักของผู้มีนิสัย ปัญญาวิมุตติ ธรรมะหมวดอื่นๆ เป็นอาวุธเสริมที่นำมาประกอบในการทำงานตามความเหมาะสม แล้วแต่นิสัยของแต่ละคน ไม่เหมือนกัน เปรียบได้กับคนป่วยไข้ที่มีโรคต่างๆ หมอก็ต้องให้ยาคนละอย่างกัน คนไข้ก็ต้องอาศัยหมอตระวจอาการ หรือ เอ็กซเรย์ดูฟิล์มประกอบในการตัดสินใจว่าคนป่วยเป็นโรคอะไร กันแน่ ถ้าหมอมีความรู้ดีในการวินิจฉัยตัดสินใจว่าควรให้ยา หรือควรผ่าตัด ถ้าหมอรักษาถูกวิธี คนป่วยก็จะหายจากโรคได้ การปฏิบัติธรรม ก็ฉนั้น

เราต้องฝึกสติ สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องเอ็กซเรย์เพื่อให้เห็นภาพของกิเลสตัณหาภายในใจ หาวิธีผ่าตัดเอากิเลสตัณหา ออกจากใจให้ได้ ขณะนี้เราเป็นหมอหรือยัง มีปัญญารอบรู้ใน กิเลสตัณหาหรือยัง ถ้าเราไม่รู้เห็นกิเลสตัณหา จะทำลายกิเลส ตัณหาได้อย่างไร ผู้ที่ละกิเลสตัณหาอาสวะได้นั้น ต้องมี ความพร้อมด้วยสติ สมาธิ ปัญญา ที่สมบูรณ์ จึงจะกำจัดให้ กิเลสตัณหาน้อยใหญ่ให้หมดไปจากใจได้ หรือจะเปรียบได้กับ แม่ทัพที่ออกศึกสู้รบกับอริราชศัตรู แม่ทัพต้องเตรียมพร้อมด้วย

ของ ๓ อย่าง

(๑) กองเสปียง

(๒) คลังแสง หมายถึง อารูธ

(๓) กำลังพล

เมื่อเข้าสนามรบจริง ก็ต้องมีกองทัพสืบหาข่าวกองกำลังฝ่ายข้าศึกศัตรู เพราะหมู่ศัตรูมีกองเสปียงอาหาร มีคลังแสงคืออารูธ มีกำลังพลคือทหาร จะยึดเอาในจุดแรกคือกองเสปียงอาหาร ถ้ายึดกองเสปียงได้ โอกาสที่ชนะศัตรูย่อมมีสูง นี้ฉันใด ผู้ปฏิบัติเพื่อเอาชนะกิเลสตัณหาน้อยใหญ่ ก็ฉันนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมต้องรู้วิธีตัดกำลังของกิเลสตัณหาให้ได้ นั่นหมายถึงรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ที่เรียกว่ากามคุณ ๕ กิเลสตัณหาที่เกิดขึ้นภายในใจกลายเป็นโลภะ โทสะ โมหะ อวิชชา ก็เพราะใจมีความยินดีรักใคร่อยู่ในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ มาหลงอยู่ในกามคุณ ๕ นั้น

คำว่าตัดกำลัง หมายถึงความสำรวมระวังไม่ให้ใจมีความยินดียินร้ายในกามคุณ ๕ นี้ กามคุณ ๕ ดูผิวเผินเหมือนกับว่าเป็นสิ่งที่หยาบและเป็นขั้นต่ำ ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว เป็นทั้งขั้นต่ำ ขั้นกลาง และขั้นละเอียดสูงสุด ถ้าวัดในกามคุณ ๕ นี้

ได้อย่างสมบูรณ์ ผู้นั้นจะได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าชั้น พระอนาคามี และได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ การปฏิบัติธรรมในระดับสูงได้อ่างนี้ น้อยคนจะทำได้ เพียงอธิบายให้รู้เอาไว้เท่านั้น ส่วนภูมิธรรมของพระโสดาบัน ภูมิธรรมของพระสกิทาคามี ก็ยังละกามคุณ ๕ นี้ไม่ได้ บุคคลที่เป็นพยานหลักฐานคือนางวิสาขา ตามประวัติเป็นผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันเมื่อมีอายุได้ ๗ ปี เมื่อถึงอายุวัยสาวก็มีความยินดีพอใจรักใคร่อยู่ในกามคุณ มีความพอใจแต่งงานมีลูกเกิดขึ้นถึง ๒๐ คน

ถ้าได้อ่านประวัติของพระอริยเจ้าแต่ละท่านแต่ละกลุ่ม ให้เข้าใจ จะง่ายต่อการปฏิบัติ การจัดหาหมวดธรรมมาเป็นอุบาย ประกอบปัญญาก็เป็นของง่าย เพราะขั้นตอนในหมวดธรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วอย่างชัดเจน เป็นขั้นตอนหมวดหมู่ เฉพาะภูมิธรรมแต่ละชั้นอยู่แล้ว ภูมิธรรมของพระโสดาบัน พระสกิทาคามี จะปฏิบัติธรรมในหมวดพระอนาคามี พระอรหันต์ จะปฏิบัติในหมวดธรรมอะไรมีอยู่ในตำราอย่างสมบูรณ์

การปฏิบัติธรรมที่จะให้เป็นไปในมรรคผลนิพพาน จะง่ายจะยากขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่า มีสติ สมาธิ ปัญญา เป็นของตัวเอง มากน้อยแค่ไหน และหยาบละเอียดเพียงใด มิใช่ว่าจะเอาความรู้

ที่ได้ศึกษามาเป็นสติ สมาธิ ปัญญา ได้ เช่น พ่อแม่หลายคนอ่านหนังสือไม่ได้ เขียนหนังสือไม่เป็น ไม่มีความรู้ภาคการศึกษาในทางธรรมในทางโลกอะไร แต่ทำไมเขามีสติ มีสมาธิ มีปัญญา อบรมสั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดีได้ ฉันทใด ในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้ที่ไม่รู้จักหมวดธรรมอะไรก็ได้บรรลุธรรมได้ ก็ฉันทนั้น

ในสมัยครั้งพุทธกาลยังไม่มีหนังสือธรรมะให้คนอ่าน ผู้จะรู้ธรรมต้องฟังธรรมจากพระพุทเจ้าและพระอริยเจ้าทั้งหลาย สดๆ ร้อนๆ การฟังธรรมจะมีความเข้าใจในหลักความเป็นจริงได้ ผู้ฟังก็ต้องมีสติ มีสมาธิ มีปัญญาในการฟัง และมีเหตุผลเป็นของตัวเองในการตัดสินใจ คนหลายกลุ่มที่ได้ฟังธรรมจากพระพุทเจ้าได้บรรลุธรรม เช่น กลุ่มของพระเจ้าพิมพิสารมีหนึ่งแสนสองหมื่นคน แต่ละคนยังไม่เคยรู้จักพระพุทเจ้ามาก่อน ความรู้ในหลักธรรมะก็ยังไม่เข้าใจว่าธรรมะเป็นอย่างไร สติ สมาธิ ปัญญา ก็ยังไม่เข้าใจ ทั้งที่สติ สมาธิ ปัญญา มีอยู่ในตัวพร้อมแล้ว เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทเจ้า เขาก็มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา รองรับพระธรรมความจริงจากพระพุทเจ้า และได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันหนึ่งแสนหนึ่งหมื่นคน นอกนั้นเป็นผู้มีความหนักแน่นในไตรสรณคมน์ ให้เราคิดดูให้ดี ท่านเหล่านี้ได้ทำสมาธิให้จิตมี

๗๐ เปลี่ยนความเห็น

ความสงบแล้วเกิดปัญญาขึ้นแต่เมื่อไร ในตัวบุคคลมีความพร้อมแล้ว สติ สมาธิ ปัญญา ที่ผ่านมาเอาไปใช้ในโลกรวมไป ในบัดนี้เอาสติ สมาธิ ปัญญา นำมาใช้ในทางธรรมก็เท่านั้นเอง ไม่เห็นว่า จะเกิดความยุ่งยากสับสนแต่อย่างใด

การใช้มโนภาพพิจารณาหลัก มัจจุสมุห

คำว่าปัจจุบัน มี ๒ หมวดด้วยกัน

(๑) ปัจจุบันในวิธีการทำสมาธิ

(๒) ปัจจุบันในวิธีการเจริญปัญญา

ผู้ปฏิบัติต้องรู้จักในปัจจุบันทั้ง ๒ นี้เอาไว้ ในเมื่อปฏิบัติ
ต้องใช้หลักปัจจุบันให้ถูกกาล เช่น การทำสมาธิก็ต้องใช้ปัจจุบัน
ในวิธีทำสมาธิ มีสติระลึกรู้อยู่กับปัจจุบัน อดีตที่ผ่านไปแล้ว
อย่าไปคิดถึง อย่าไปนึกคาดการณ์ในเรื่องอนาคตที่จะเกิดขึ้น
ให้ยืดยาดปักใจอยู่ในปัจจุบันให้หนักแน่น นี่เป็นปัจจุบันใน
การทำสมาธิ ส่วนมากจะสอนกันเพียงเท่านั้นและรู้กันเพียงเท่านั้น

ปัจจุบันในวิธีการเจริญวิปัสสนา ผู้ปฏิบัติต้องใช้ปัญญา

พิจารณาให้เข้าใจว่า ชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คิดพิจารณา
ย้อนหลังว่าชีวิตที่ผ่านมา มีความทุกข์กายทุกข์ใจในเรื่องใดบ้าง
เฉียดต่อความตายมาแล้วหลายครั้งหลายหน ที่มีชีวิตอยู่ได้
จนถึงปัจจุบันนี้ถือว่าโชคดีไป มีหลายคน ที่ตายจากเราไป ตัวเรา
ก็จะตายไปเหมือนเขาคนนั้นเช่นเดียวกัน บางคนมีอายุชั้ยน้อย
บางคนมีอายุชั้ยมาก ให้เราใช้ปัญญาพิจารณาความแก่
พิจารณาความเจ็บป่วยใช้พิจารณาความตายที่จะเป็นผลตามมา
ที่พากันสวดกันอยู่เสมอว่า “เรามีความแก่เป็นธรรมดา จะล่วงพ้น
ความแก่ไปไม่ได้ เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความเจ็บไข้
ไปไม่ได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา จะล่วงพ้นความตายไปไม่ได้”
นี้หมายความว่า มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เราสามารถใช้ปัญญาพิจารณา
ดูเหตุการณ์ที่จะเกิดมีกับตัวเองอยู่แล้ว เราจะมี ความแก่ เราจะ
มีความเจ็บป่วย และเราจะมี ความตายในที่สุด นี้อธิบายไว้เป็น
ตัวอย่าง จากนั้นให้ท่านคิดพิจารณาเสริมปัญญาของตัวเอง

ปัจจุบันชาติ หมายถึงเราได้เกิดมาในชาติปัจจุบัน มี
ความเป็นอยู่อย่างนี้ๆ ถ้าเรามีความสุขสบายก็ใช้ปัญญาพิจารณา
ย้อนหลังว่า ในอดีตชาติก่อนเราได้ทำแต่กรรมดีเอาไว้ เมื่อเกิดใน
ชาติปัจจุบันนี้ กรรมดีได้ส่งผลให้เรามีความสุขสบาย คำว่ากรรมดี

ที่ทุกคนได้บำเพ็ญมาแล้วในชาติอดีตมีจำนวนมาก เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญเมตตา ภาวนา การไหว้พระสวดมนต์ สร้างวัด สร้างศาลา มหาเจดีย์ หรือทำความดีแก่พ่อแม่ ทำความดีในสังคมทั่วไป หรือความดีอย่างอื่นอีกมากมาย ความดีทั้งหมดนี้ ได้ส่งผลให้เราได้ประสบในความสุขสบายในชีวิตชาตินี้ นี่เป็นปัจจุบันในวิธีการใช้ปัญญา จะพิจารณาย้อนหลังในอดีตที่ผ่านมาได้ จึงเป็น **อดีตตั้งปัญญา เป็นปัญญาคิดพิจารณาในเรื่องชาติอดีตที่ผ่านมา** เพื่อเป็นอุบายให้กำลังใจแก่ตัวเองปลอบใจตัวเอง **อนาคตตั้งปัญญา ใช้ปัญญาพิจารณาในชาติอนาคต** เพื่อปลอบใจตนเองว่าภพหน้าชาติหน้าเราจะรักษาชาติภูมิของมนุษย์นี้ไว้ให้ได้ เราจะทำแต่กรรมดีเหมือนชาติอดีตที่เราได้ทำมา ความดีทุกอย่างในชาตินี้เราจะทำให้เต็มที่เต็มความสามารถของเรา เมื่ออาสวะกิเลสยังไม่ได้สิ้นไปในชาตินี้ ก็จะต้องได้ไปเกิดใหม่ในภพหน้าชาติหน้า กรรมดีที่ทำไว้นี้จะส่งผลให้ไปเกิดในตระกูลที่ดี เป็นตระกูลสัมมาทิฐิ มีความเป็นอยู่ในความสุจริตที่ขอบธรรมอันจะนำไปสู่ความเจริญในชาตินั้นๆ บุญบารมีที่ได้บำเพ็ญในชาติปัจจุบัน เป็นบันไดก้าวขึ้นสู่มรรคผลนิพพานในชาติหน้าอย่างแน่นอน นี่เป็นอุบายในการใช้ปัญญาพิจารณาในชาติปัจจุบัน

ที่จะไปสู่ชาติอนาคต

หลักปัจจุบันที่ข้าพเจ้าได้อธิบายไว้นี้ ให้ผู้อ่านได้พิจารณาในเหตุผล มิใช่ว่าจะมีเฉพาะในหลักของสมณะเพียงอย่างเดียว **ต้องศึกษาในหลักปัจจุบันของวิปัสสนาเอาไว้** เพื่อจะเจริญในวิธีของสมาธิและเจริญในวิธีของวิปัสสนา **เพราะการเจริญสมณะและวิปัสสนาเป็นของคู่กัน** ในกาลใดควรเจริญในหลักปัจจุบันที่เป็นสมณะ ในกาลใดควรเจริญในปัจจุบันที่เป็นวิปัสสนา มิใช่ว่าเจริญในหลักสมณะแล้ว จะเกิดวิปัสสนาขึ้นมาเองตามที่เข้าใจ ให้เปลี่ยนความเห็นเสียใหม่ ตีความหมายของวิปัสสนาให้ถูกต้อง

คำว่า วิปัสสนา หมายถึง ปัญญา

คำว่า ปัญญา ก็หมายถึง ความคิด

ความคิดก็มาจากความเห็น **ความเห็นเป็นอย่างไรก็คิดไปอย่างนั้น** ถ้ามีความเห็นผิดก็ใช้ความคิดผิด ถ้ามีความเห็นถูกก็ใช้ความคิดถูก ฉะนั้น ให้เราศึกษาความเห็นให้เข้าใจ **ความเห็นผิดเป็นอย่างไร ความเห็นถูกเป็นอย่างไร ถ้าเข้าใจแล้วจะเลือกเอาความเห็นที่ถูกเป็นธรรมาธิปไตยได้** นี่เป็นจุดเริ่มต้นที่พระพุทธเจ้าได้ประกาศพระพุทธศาสนาในสมัยครั้งพุทธกาล ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บรรดาอรรถสัทธวะทั้งหลายย่อม

รวมอยู่ในรอยเท้าช้างแห่งเดียว ฉันทิ สัจธรรมที่มีความเป็นจริง
ทั้งหลายย่อมรวมอยู่ในสัมมาทิฐิความเห็นชอบนี้ทั้งหมด" นี้จึง
เรียกว่าสัมมาทิฐิความเห็นชอบ จึงเป็นรากแก้วของพระพุทธศาสนา
เป็นหมวดธรรมที่นำมาปฏิบัติแล้วจะเข้าถึงซึ่งมรรคผลนิพพาน
จึงแน่ชัดอยู่แล้วว่า สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นรากแก้ว
เป็นต้นกำเนิดให้แก่หมวดธรรมทั้งหลาย ผู้ปฏิบัติธรรมต้อง
เริ่มต้นจากความเห็นชอบนี้เอาไว้ ให้เข้าใจในหลักของไตรลักษณ์
คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพราะทุกอย่างที่เกิดขึ้นในโลกนี้ย่อม
เป็นไปในไตรลักษณ์นี้ด้วยกัน ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติต้องเข้าใจใน
ความจริงเอาไว้

มโนนาว่า หน้าหน้า ศิล สมาธิ

หลักปริยัติเพียงเป็นแผนที่บอกเส้นทาง แผนที่เดิมที่ พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้มีความถูกต้องตรงต่อจุดหมาย หลังจาก สังคายนาในครั้งที่ ๕ ผ่านไป ในยุคต่อมาการตีความในพระธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้าก็เริ่มผิดเพี้ยนไป ไม่ตรงต่อคำสอนเดิม ของพระพุทธเจ้าเท่าไรนัก ในยุคอรรถกถาจารย์ ในยุคฎีกาจารย์ ก็ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นที่ไปตามยุคสมัย หรือได้สลับสับ เปลี่ยนในหัวข้อธรรมบางประโยค ทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลง ไปอีกรูปแบบหนึ่ง ไม่เป็นไปตามความเดิมที่พระพุทธเจ้าได้วาง เอาไว้ ให้ศึกษาดูได้ง่ายๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องไตรสิกขา

ในไตรสิกขาได้ย่อมาจากมรรค ๘ มี ๓ หมวดด้วยกัน ในยุคปัจจุบันที่ได้ศึกษาและรู้จักกันอยู่คือ “ศีล สมาธิ ปัญญา”

ถ้าเอามาเพื่อการศึกษาที่ไม่มีปัญหาอะไร ถ้านำมาปฏิบัติ จะขัดกันกับมรรค ๘ อย่างเห็นได้ชัดทีเดียว ในมรรค ๘ เป็นข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าได้เรียงเรียงไว้แล้วเป็นอย่างดี เป็นแนวทางปฏิบัติที่เชื่อมโยงต่อกันและเป็นวิธีปฏิบัติที่ง่ายไม่ขัดกัน

เริ่มต้นจาก สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปิ การดำริชอบ สองข้อแรกเป็นหมวดของปัญญา

สัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบ สามข้อในท่ามกลาง เป็นหมวดของศีล

สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ สัมมาสติ ความระลึกชอบ สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ สามข้อหลังเป็นหมวดของสมาธิ

ถ้าเรียงลำดับของมรรค ๘ ต้องวางตำแหน่งของหมวดธรรมให้เป็นไปตามหลักเดิม จะออกมาในรูปแบบ “ปัญญา ศील สมาธิ” ด้วยเหตุผลควรออกมาเป็นแบบนี้ ถ้าเรียงเรียงไตรสิกขาให้เป็นไปตามมรรค ๘ ที่พระพุทธเจ้าได้วางเอาไว้ จะง่ายต่อการปฏิบัติ เพราะทุกอย่างจะต้องเริ่มต้นจากความเห็นชอบทั้งนั้น

ทำไมพระพุทธเจ้าจึงเอาปัญญาเป็นจุดเริ่มต้น

ข้าพเจ้ามีเหตุผลให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจดังนี้ ปัญญามี

๓ หมวด ให้ท่านศึกษาและตีความหมายให้ดี

(๑) สุตมยปัญญา

(๒) จินตามยปัญญา

(๓) ภาวนามยปัญญา

ปัญญาทั้ง ๓ นี้ มีวิธีการศึกษาให้เป็นไปตามขั้นตอน
เชื่อมโยงต่อกัน เริ่มต้นจาก

๑. สุตมยปัญญา เป็นปัญญาภาคการศึกษาให้รู้ เช่น
ศึกษาในหมวดของศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ให้เข้าใจ
ศีลแต่ละหมวดแต่ละข้อ จะรักษาอย่างไรจะให้มีคุณสมบัติได้
เพราะศีลทั้งหมดเป็นปริยัติต้องศึกษาให้รู้ เมื่อรู้แล้วก็ใช้
จินตามยปัญญามาวินิจฉัยวิจัยวิเคราะห์ว่าศีลข้อไหนรักษาอย่างไร
ละเว้นข้อห้ามอย่างไร เพราะศีลแต่ละข้อมีการละเว้นต่างกัน

คำว่าเว้น เป็นเรื่องของใจที่เรียกว่าเจตนา ทำใจให้ละเว้น
ในข้อหามนั้นๆ ถ้าใจยังละเว้นไม่ได้ก็ต้องละเว้นทางกาย ละเว้น
ทางวาจา ที่พูดกันว่ารักษากายวาจาให้เรียบร้อยนั่นเอง

หลักวิธีการรักษาศีล ๓ ประการ

ศีลบางข้อรักษาทางกาย ศีลบางข้อรักษาทางวาจา ศีลบาง
ข้อรักษาทางเจตนา หมายถึงใจ เอาเจตนาทางใจเป็นหลักใน

การรักษาศีล คือ

(๑) รักษาทางกายและใจ

(๒) รักษาทางวาจาและใจ

(๓) รักษาทางกายวาจาใจ

ให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจตามนี้

ศีลทั้งหมดเป็นหลักปรียัติ เป็นข้อห้ามที่บัญญัติขึ้นมาในภายหลัง เป็นกฎระเบียบในความประพฤติดังงามแก่ตัวเอง และให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ให้คนมีความรักปรองดอง สามัคคี ไม่มีความระแวงต่อกัน เหมือนกฎหมายการปกครอง เมื่อคนทำอะไรลงไป สังคมมีความเดือดร้อนไม่เป็นธรรม จึงได้ตรากฎหมายขึ้นมาเป็นข้อบังคับให้อยู่ในกรอบ ให้คนมีความประพฤตินางามที่ดี นี่ฉันทิ ศีลก็เป็นข้อกฎหมายบังคับให้อยู่ในกรอบก็ฉันทิ นั้น พระพุทธเจ้าจึงได้บัญญัติศีลเอาไว้

ผู้จะรักษาศีลต้องใช้ปัญญาศึกษาในหมวดของศีลให้เข้าใจ ในลักษณะนี้ปัญญาต้องมาก่อนมิใช่หรือ ปัญญาที่ว่านี้มีอยู่ในตัวเราอยู่แล้ว ทุกคนที่เกิดมาต้องมีปัญญาประจำตัวมาด้วยกัน ฉะนั้น จึงใช้ปัญญานี้ให้เป็นประโยชน์แก่ตัวเองและใช้ประโยชน์ในสังคมทั่วไป เป็นโลกีย์ปัญญาที่ทุกคนใช้กันประจำโลกอยู่แล้ว

เมื่อศึกษาในทางธรรม ก็ใช้ปัญญาในระดับนี้มาศึกษา จึงเรียกว่า สุตมยปัญญา เป็นปัญญาในภาคการศึกษา จึงจะรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูก พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้มีความชัดเจน ถ้าไม่ศึกษาให้รู้ก่อน การทำงานจะมีปัญหาเกิดขึ้นในภายหลัง ดังคำว่า “นิสम्मกรณํ เสยโย ก่อนทำก่อนพูดต้องใช้ปัญญาคิดพิจารณาทุกครั้ง” พิจารณาว่าการทำอย่างนี้ผิดหรือถูก การพูดอย่างนี้ผิดหรือถูก ถ้าเห็นว่าการทำอย่างนี้ผิด การพูดอย่างนี้ผิด ถึงจะมีความอยากทำอยากพูดในเรื่องนั้นอยู่ก็ต้องอดทน ถ้าเห็นว่ามีความถูกต้องชอบธรรม เป็นประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน ให้ทำให้พูดในเรื่องนั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วอย่างชัดเจนในเรื่องของปัญญามาก่อนศีล ที่อธิบายมาในสุตมยปัญญาเพื่อศึกษาในหมวดศีล คิดว่าท่านคงเข้าใจตามนี้

สมาธิ นี้ก็เป็นหมวดหนึ่งที่มีผู้นำไปสอนและปฏิบัติกันเป็นอย่างมาก ยังมีข้อแม้ต่อไปว่า เมื่อทำสมาธิจิตมีความสงบได้แล้ว ปัญญาจะเกิดขึ้น เหมือนกับสมาธิความสงบเป็นไสยศาสตร์มีอำนาจทำให้ปัญญาเกิดขึ้น นี้พูดกันไม่ได้ดูตำราประวัติของพระพุทธเจ้าเลย พวกดาบสฤๅษีในสมัยครั้งพุทธกาลหรือก่อนพุทธกาลมีประวัติให้ศึกษากันอยู่แล้ว ทำไมไม่ศึกษาดูบ้าง หรือ

ในยุคปัจจุบันที่ประเทศอินเดีย ประเทศเนปาล หรือหลายๆ ประเทศ ก็มีผู้ทำสมาธิความสงบกันอยู่ ก็ไม่เห็นใครมีปัญหาเกิดขึ้นแต่อย่างใด

ในหลักเดิมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ ก่อนจะทำสมาธิ ต้องใช้ปัญญาศึกษาในหมวดสมาธิให้เข้าใจ ขั้นตอนของสมาธิ มีวิธีทำอย่างไรบ้าง ขณิกสมาธิ อุภาจารสมาธิ อัปนาสมาธิ สัมมาสมาธิ มิจฉาสมาธิ โมหะสมาธิ วิธีเข้ารูปฌาน วิธีเข้าอรูปฌาน สมาธิตั้งใจมั่น สมาธิความสงบ สมาธิทั้งหมดนี้ต้องศึกษาด้วยปัญญาให้เข้าใจว่ามีหลักการและวิธีปฏิบัติเริ่มต้นอย่างไร เรียกว่ามีปัญหาอุปสรรคในวิธีทำสมาธิ มีตำราศึกษากันอยู่ เพราะหลักของสมาธิเป็นปริยัติ ต้องใช้สุตมยปัญญามาศึกษาให้รู้ ในขั้นตอนและวิธีปฏิบัติให้ถูกต้อง มิใช่จะไปนั่งหลับตานึก คำบริกรรมไปแบบลอยๆ โดยขาดเหตุผล

บางคนทำสมาธิมีความสงบได้ชนิดหนึ่งก็มีการรอดตัวว่าเป็นผู้ภาวนาดี เมื่อมือภิญญาข้อใดข้อหนึ่งเกิดขึ้นก็ยิ่งหลงตัว ลืมตัวไปกันใหญ่ ถ้าทำสมาธิจิตมีความสงบถึงขั้นรูปฌาน อรูปฌาน ก็เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าตัวเองเป็นพระอรหันต์เหมือนพระ ๓๐ รูปที่ได้อธิบายมาแล้ว ขอให้ท่านผู้อ่านจงเข้าใจใน

เหตุผลที่ได้อธิบายมานี้

หลายครั้งที่มิผู้ทำสมาธิมาถามข้าพเจ้าว่า จิตมีความสงบเป็นอย่างไรนั้น อากาการของจิตเป็นอย่างไร รู้เห็นอย่างไรนั้นอย่างไร หลายๆ เรื่องที่เขาอธิบายไป ในที่สุดเขาก็ถามว่า วิธีการทำอย่างนี้ถูกทางไหม และจะเข้าสู่มรรคผลนิพพานได้ไหม ข้าพเจ้าต้องหาทางออกแบบบัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น ว่าทำไปเถอะๆ วิธีการทำอย่างนี้ข้าพเจ้าไม่เคยปฏิบัติ และไม่เคยสอนใครในวิธีอย่างนี้ ผิดถูกอย่างไรก็ให้ไปถามผู้ที่สอนเอง ข้าพเจ้าเคยพูดเรื่องที่มีคนมาถามอย่างนี้ ด้วยความหวังดีก็อธิบายให้ฟังว่าผิดจากแนวทางของมรรคผล เมื่อเขากลับไป มีผลตอบมาว่าข้าพเจ้าเป็นผู้ภาวนาปฏิบัติผิด บวชมาหลายปีไม่มีความรู้ในวิธีทำสมาธิเลย จากนั้นมาข้าพเจ้าต้องระวังตัวไม่ตอบคำถามว่าผู้นั้นภาวนาปฏิบัติผิด จะบอกเฉพาะผู้มีความเชื่อมั่นในตัวข้าพเจ้าเท่านั้น จึงจะพูดจริงๆ ให้ฟังเป็นรายบุคคลไป

ในยุคนี้มีหลายครูอาจารย์ที่สอนในวิธีทำสมาธิกัน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ การปฏิบัติมีความเน้นหนักในการทำสมาธิกันเป็นอย่างมาก หลายครูอาจารย์ก็สอนในลักษณะเดียวกัน เมื่อจิตมีความสงบเป็นสมาธิแล้วจะมีปัญญาเกิดขึ้น

เหมือนกัน ในบางสำนัก ทำสมาธิเพื่อให้เกิดพลังจิตแล้วเอาไปประกอบในการรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วย ในทางพระพุทธศาสนา ทำสมาธิเพื่อให้เกิดพลังแล้วนำไปประกอบเสริมปัญญาให้มีความฉลาดรอบรู้ กล่าวหาญ ให้เกิดความรู้เห็นในสังขารตามความเป็นจริง ฉะนั้น การทำสมาธิไม่ได้ผูกขาดว่าผู้นับถือศาสนาพุทธเท่านั้นทำได้ ในศาสนาอื่นหรือผู้ไม่นับถือศาสนาอะไรก็ตามสมาธิให้เกิดความสงบได้ จะมีศีลหรือไม่มีศีลก็ทำสมาธิให้จิตมีความสงบได้เช่นกัน

สุตมยปัญญา เมื่อได้ศึกษารู้ในสมาธิทุกชั้นตอนแล้ว จากนั้นก็ใช้จินตามยปัญญามาพิจารณาว่า สมาธิแบบไหนที่ถูกกับจริตนิสัยของเรา ก็ให้เราทำสมาธินั้น แต่ลองใช้วิธีทำสมาธิเพื่อจะทดสอบดูใจตัวเอง เมื่อนึกคำบริกรรมไปชั่วระยะ ๑๐ นาที ก็พอจะรู้แล้วว่าเรามีนิสัยเป็นปัญญาวิมุตหรือเป็นนิสัยเจโตวิมุต ส่วนมากจะเป็นนิสัยปัญญาวิมุต เพราะนั่งสมาธิจิตตั้งมั่นได้แล้ว ขอบคิดในเรื่องต่างๆ ถ้าเป็นอย่างนี้ก็เอาเพียงสมาธิความตั้งใจมั่น เพื่อนำไปประกอบกับปัญญาพิจารณาในสังขารได้เลย ผู้ปฏิบัติต้องใช้ปัญญาทั้งสอง คือ สุตมยปัญญา และจินตามยปัญญา ให้ต่อเนื่องกัน ปัญญาชั้นเริ่มต้นเป็นปัญญาภาคการศึกษาให้รู้

จินตามยปัญญา เป็นปัญญาขั้นวินิจฉัยให้รู้ในความผิดความถูก
หากมีคำถามว่า ภาวนามยปัญญาอยู่ตรงไหน เมื่อไรจะถึง
ขั้นภาวนามยปัญญา

ตอบ ภาวนามยปัญญา ในขณะนี้ยังไม่ถึงจุดที่จะนำ
ภาวนามยปัญญามาใช้ เพราะเป็นปัญญาในระดับสูงที่เรียกว่า
วิปัสสนาญาณ ที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่ปฏิเวธ เพื่อจะเข้าสู่อริยมรรค
อริยผล ในจุดเริ่มต้นให้เราฝึกฝนในระดับปัญญาทั้ง ๒ นี้ให้ชำนาญ
จับคู่กันให้ถูก เช่น สุตมยปัญญาเป็นภาคการศึกษาในปริยัติ
จินตามยปัญญาจับคู่กันกับภาคปฏิบัติ ที่พูดกันอยู่เสมอว่า
การเจริญวิปัสสนา ก็หมายถึงจินตามยปัญญานั้นเอง เป็นปัญญา
ที่ใช้ในการพิจารณา ที่เรียกว่า ฐานะมี ๒ อย่าง คือ

(๑) คันถฐานะ เป็นฐานะในภาคการศึกษา

(๒) วิปัสสนาฐานะ เป็นฐานะในการเจริญวิปัสสนา

หลักนี้ก็มีการตำราอยู่แล้ว จะไม่มีในคำว่าสมาธิฐานะ ใน
การทำสมาธิแต่อย่างใด เพราะสมาธิเป็นหลักปริยัติอยู่ใน
หมวดธรรมทั้งหลายอยู่แล้ว สุตมยปัญญาเป็นปัญญาศึกษาใน
หมวดศีลหมวดสมาธิ จินตามยปัญญาเป็นปัญญาขั้นพิจารณา
ด้วยปัญญา เลือกลงอุปายในการทำสมาธิให้เหมาะสมกับตัวเอง

เป็นปัญญาศึกษาในหมวดธรรมต่างๆ ให้รู้หมวดธรรมที่อยู่ในตำรานักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก หรือ เปรียญธรรมประโยค ๓-๙ ล้วนแล้วเป็นหมวดธรรมทั้งนั้น

๒. จินตามยปัญญา เมื่อศึกษารู้แล้ว ก็ใช้ปัญญาพิจารณา คัดเลือกเอาหมวดธรรมที่จำเป็นที่ถูกต้องกับจริตนิสัยของตนเอง มาปฏิบัติ เรียกว่า รัम्मวิจยะ เลือกเฟ้นหมวดธรรมที่เหมาะสมพอที่จะนำมาปฏิบัติได้ เรามีนิสัยเป็นอย่างนี้ ต้องใช้ธรรมหมวดนี้ มาแก้ไขปัญหาภายในใจ ธรรมหมวดไหนที่ไม่จำเป็นกับเราก็ก็นำไปก่อน เรียกว่าใช้ธรรมะให้ถูกต้องกับจริตนิสัยตัวเอง

เปรียบได้กับการเลือกยามากินเพื่อรักษาโรคของตัวเอง จะเลือกเอาเฉพาะยาที่ถูกต้องกับโรคตัวเองเท่านั้นมากิน การเลือกหมวดธรรมมาปฏิบัติ ก็ฉนั้นนั่น มิใช่ว่าธรรมหมวดไหนก็ได้ นำมาปฏิบัติแล้วสะกิดเสตคณาได้บรรลุเป็นพระอรียเจ้าได้ทั้งหมด ผู้ที่มีความเข้าใจอย่างนี้จึงเป็นผู้ด้อยในการศึกษา ไม่ได้อ่านประวัติของพระอรียเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลเลย ทำไมพระพุทเจ้าจึงได้ตรัสเอาไว้ในหมวดธรรมหลายหมวดหลายหมู่ ก็เพราะนิสัยของผู้จะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรียเจ้าไม่เหมือนกัน แต่ละท่านได้บำเพ็ญบารมีมาไม่เหมือนกัน พระพุทเจ้าก็ให้อุบายธรรม

แตกต่างกันไป ธรรมแต่ละหมวดก็มีคุณค่าสำหรับแต่ละท่านเท่านั้น เพราะนิสัยเคยได้บำเพ็ญมาเข้ากันได้ ในธรรมหมวดนั้น

ในยุคนี้มีหลายคนหลายกลุ่มพูดผูกขาดว่า ถ้าปฏิบัติไม่เป็นไปในสติปัฏฐาน ๔ จะไม่สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ และก็มีหลายกลุ่มพูดว่า ถ้าปฏิบัติไม่เป็นไปในพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ ก็ไม่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเช่นกัน คนเหล่านี้พูดกันไปเหมือน “ตาบอดคลำช้าง” คลำช้างถูกที่ไหนก็ว่าช้างเป็นอย่างนั้นไป อะไรเกิดขึ้นกับชาวพุทธในยุคนี้

พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าสัตว์ทั้งหลายย่อมรวมลงอยู่ในเท้าช้างแห่งเดียว ภิกษุทั้งหลาย ในหมวดธรรมที่เราตถาคตได้ตรัสไว้แล้วโดยชอบธรรม ย่อมรวมอยู่ในสัมมาทิฐิปัญญาความเห็นชอบนี้ทั้งหมด”

ถ้าได้อ่านในคำตรัสไว้ของพระพุทธเจ้าอย่างนี้ ที่จะพูดผูกขาดว่าต้องปฏิบัติในธรรมหมวดนั้นหมวดนี้จึงจะบรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าได้ คำอย่างนี้จะไม่กล้าพูดแต่อย่างใด เป็นคำที่พูดไปโดยขาดเหตุผล เมื่อคนยุคก่อนเขียนตำราไว้ผิด คนในยุคนี้ได้อ่านก็มีความเห็นผิดเข้าใจผิดไปตามๆ กัน

อภิธรรม ๗ คัมภีร์ เป็นหมวดธรรมที่เหมาะสมกับหมู่

เทพเทวดา ในพรราชาที่ ๗ พระพุทธเจ้าได้ขึ้นไปแสดงธรรมโปรดพระมารดาในชั้นดาวดึงส์ ได้แสดงอภิธรรมโปรดเทวดาเหล่านั้น เมื่อพระองค์ได้ลงมาโลกมนุษย์ ก็ได้แสดงอภิธรรมนี้ให้พระสารีบุตรได้รับรู้เอาไว้เท่านั้น พระองค์ไม่ได้เอาอภิธรรมไปอบรมสั่งสอนในหมู่พุทธบริษัทให้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าแต่อย่างใด ในสมัยที่พระองค์ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว นานถึง ๖ ปี ในช่วงนี้พระอภิธรรมยังไม่เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าได้แสดงธรรมหมวดอื่นๆ มีผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าเป็นจำนวนมาก ทำไมจึงไม่ศึกษาดูให้รู้ไว้บ้าง เราจะได้เข้าใจในคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้อง จะไม่ได้พูดในเชิงผูกขาดในธรรมหมวดหนึ่งหมวดใดว่ามีความสำคัญว่าหมวดธรรมทั้งหลาย และอ่านคูประวัติของพระอริยเจ้าทั้งหลายดูบ้าง ผู้ได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในสมัยครั้งนั้นได้ฟังธรรมหมวดไหนบ้าง และอุบายวิธีปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างไร จะได้ไม่ถกเถียงกันว่าเรามีความเห็นถูก คนอื่นมีความเห็นผิด

๓. ภาวนามยปัญญา ในบางสำนวนเรียกว่าวิปัสสนาญาณ เป็นปัญญาระดับสูง และเป็นปัญญาขั้นละเอียด เป็นปัญญาต่อเนื่องกับสุตมยปัญญา จินตามยปัญญา เมื่อปัญญาทั้งสอง

ได้รู้เห็นตามหลักความเป็นจริงเป็นฐานรองรับไว้แล้ว จะมีความรู้เห็นแจ่มแจ้งมากขึ้น เรียกว่าวิปัสสนา เป็นปัญญาที่ทำให้เกิดความรู้เห็นในสังขธรรมได้อย่างชัดเจนที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ พิจารณาในสังขธรรมที่มีความจริงอย่างไรก็มีความแยกกายใจจึงเกิดความหายสงสัยในสังขธรรมนั้นๆ ใจที่เคยหลงในสิ่งใด ใจก็ปล่อยวางจากความยึดถือในสิ่งนั้น ถ้าเป็นไปในลักษณะนี้ จึงเรียกว่าภาวนามยปัญญา ที่รู้แจ้งเห็นจริง

เปรียบได้กับคนที่ไปหาปลาในหนองน้ำ ใช้มือคว่ำหาเรื่อยๆ เพื่อจะได้ปลามาทำเป็นอาหาร ในขณะนั้นมือได้คว่ำไปจับคองูเห่า กำไว้ให้แน่น เกิดความรู้สึกในขณะนั้นว่าเป็นปลาจริงๆ ยังคิดต่อไปว่าจะเอาปลาทำอาหารอย่างไรจึงจะอร่อย การสัมผัสด้วยมือเพียงเท่านั้น การตัดสินใจย่อมผิดได้ เมื่อกำคองูขึ้นมาให้พ้นจากน้ำแล้วเห็นว่าเป็นงู ความรู้สึกว่าเป็นปลาก็หายไปขณะนั้นนี้ฉันทใด ความรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นของของเรา สิ่งนี้เป็นตัวตนเรา ความเข้าใจผิดอย่างนี้ ถ้าได้ยกขึ้นมาพิจารณาด้วยปัญญาให้รู้เห็นตามความเป็นจริงแล้ว ใจจะเกิดความรู้เห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริงได้อย่างชัดเจน ว่าธาตุทั้งสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่รวมกันเป็นรูปเรียกว่า ตน นี้เพียงเป็นก้อนธาตุที่รวมกันอยู่

เท่านั้น อีกไม่นานก่อนธาตุนี้ก็จะแตกสลายลงไปสู่ธาตุเดิม เพราะก่อนธาตุนี้ สังขารจิตที่มีความลุ่มหลงอยู่ได้สร้างขึ้นมา เพื่ออาศัยอยู่ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น อีกไม่กี่วันก็ต้องแยกทางกันไป

การฝึกใจให้มีญาณทัสสนะ

การฝึกใจให้มีญาณทัสสนะ รู้เห็นตามความเป็นจริงนี้ มีอุบายวิธีในการฝึกได้มี ๒ วิธีด้วยกัน ข้อสำคัญให้รู้นิสัยของตัวเองว่าเป็นนิสัยอะไร ถ้าผู้มีนิสัยเจโตวิมุตติ ก็ให้ฝึกในวิธีที่ได้อธิบายมาแล้ว ถ้าผู้มีนิสัยเป็นปัญญาวิมุตติ ก็ให้ฝึกสติสัมปชัญญะ ความระลึการู้ให้ทันต่อเหตุการณ์ ฝึกสมาธิความตั้งใจมั่นให้แน่วแน่ภายในใจให้มั่นคงอยู่ทุกเมื่อ ฝึกปัญญาพิจารณาให้มีความรอบรู้ตามความเป็นจริงอยู่เสมอ ความเป็นจริงมีอยู่ทั่วไปในโลกนี้ ทั้งภายในคือธาตุขันธ์ของเรา ทั้งภายนอกคือสิ่งที่มีอยู่ทั่วไป สิ่งที่ได้เกิดขึ้นจากตัวเราทำขึ้นเอง สิ่งที่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติเอง ทุกสิ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะตั้งอยู่ได้ชั่วคราว แล้วก็แตกสลายไปในตัวมันเอง ไม่มีสิ่งใดอยู่คงที่

ตลอดไปได้ ทุกอย่างจะตกอยู่ในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยกัน
 คำว่าอนิจจัง ความไม่เที่ยง เป็นผลที่เราได้รับในปัจจุบัน
 ทุกคนไม่ชอบใจในสิ่งที่เปลี่ยนแปลง อยากให้สิ่งที่มีได้อยู่
 กับเราตลอดไป เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่ก็อยากให้มันเป็นไปตามที่
 เราต้องการ ฉะนั้น การใช้ปัญญาพิจารณาในอนิจจัง จำเป็นต้อง
 เข้าใจในตัวนิจจังที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันนี้ให้ได้ ว่าสิ่งนั้นจะตั้งอยู่ได้
 นานเพียงใด มีเหตุเป็นอย่างไรที่ทำให้สิ่งนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป
 ต้องรู้เห็นในเหตุปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ด้วยปัญญา
 จะได้รู้เห็นว่าเป็นสิ่งที่เราจะไป "บังคับบัญชา" ให้เป็นไปตาม
 ที่เราต้องการไม่ได้ ต้องทำใจให้ยอมรับต่อความเป็นจริงใน
 สิ่งนั้นๆ เอาไว้ ใจจะไม่เกิดความทุกข์เดือดร้อนต่อไป

ภาวนามยปัญญา ปัญญาในระดับนี้เป็นปัญญาที่มี
 ความรอบรู้ฉลาดพอตัว เป็นปัญญาที่ต่อเนื่องกันกับสุตมยปัญญา
 และจินตามยปัญญา เมื่อปัญญาทั้งสองได้ปรับทิศทางในความเห็น
 ให้เป็นสัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้องชอบธรรมแล้ว จึงเรียกว่า
 ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้วในขั้นเริ่มต้น จึงใช้ปัญญาพิจารณาในธรรม
 หมวดอื่นๆ มีความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น จึงเรียกว่าปัญญาอยู่ใน
 ขั้นวิปัสสนา เมื่อเจริญในวิปัสสนามีปัญญารู้แจ้งเห็นจริงชัดเจน

มากขึ้น จึงเป็นโยนิโสมนสิการ พิจารณาในสังขารมใด ใจก็มี
ความแยกคายหายสงสัยและปล่อยวางในความยึดถือ ถ้าเป็น
ไปในลักษณะนี้จึงเรียกว่าภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่
เชื่อมโยงให้เกิดเป็นปฏิเวธ คือ มรรคผล นี่เป็นเส้นทางที่จะได้
บรรลุมรรคเป็นพระอรหันต์ได้ เป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้ตรัส
เอาไว้ ข้าพเจ้าได้ศึกษามาอย่างนี้ ก็ต้องอธิบายไว้อย่างนี้ หากมี
ท่านผู้อื่นจะตีความในคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างอื่น ก็เป็น
สิทธิ์ของท่านผู้นั้น ท่านผู้อ่านต้องวินิจฉัยตัดสใจด้วยเหตุผล
ของตัวเองว่าหนังสือใดมีเหตุผลพอเชื่อถือได้และเชื่อถือไม่ได้

ในเหตุการณ์ยุคปัจจุบัน มีชาวพุทธแยกเป็นหลายนิกาย
ทั่วโลก แต่ละนิกายตีความหมายในธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า
ที่แตกต่างกันไป อุบายในการปฏิบัติก็มีความแตกต่างกันไปด้วย
ใครจะปฏิบัติให้ถึงซึ่งมรรคผลนิพพานนั้นให้เป็นตัวใครตัวมัน
เพราะทุกคนเป็นชาวพุทธด้วยกัน อะไรก็เกิดขึ้นได้ในบั้นปลาย
พระพุทธศาสนา ทุกท่านมีความเห็นที่ตรงกันอยู่ว่าจะปฏิบัติเพื่อ
เข้าไปสู่พระนิพพานด้วยกันทั้งนั้น ใครมีความเข้าใจในอุบายธรรม
ของพระพุทธเจ้าอย่างไรก็ให้ปฏิบัติกันไป ในยุคนี้จะไม่มีการ
เปลี่ยนความเชื่อความเห็นให้เป็นเหมือนกัน จึงยากที่จะเป็นไปได้

เพราะทุกคนทุกกลุ่มมีความเชื่อความเห็นเป็นของตัวเองที่มั่นคง อยู่แล้ว

ฉะนั้น การปฏิบัติต้องมี ญาณรู้ ทัสสนะความเห็น เป็น ตัวตัดสินใจขาด ถ้ามีความรู้เห็นเป็นไปพร้อมกัน การปฏิบัติธรรม จะสำเร็จได้ตามความต้องการ ญาณ หมายถึงความรู้ ทัสสนะ หมายถึงปัญญา คือความเห็น ทั้งสองนี้ต้องฝึกให้เกิดให้มีที่ใจ ถ้ามีญาณรู้เพียงอย่างเดียว ไม่มีทัสสนะปัญญาได้เห็น เพียง ญาณรู้อย่างเดียวย่อมเกิดความรู้ผิดได้ ถ้ามีทัสสนะปัญญา เห็นเพียงอย่างเดียวแต่ไม่รู้ ก็ย่อมเกิดความเห็นผิดได้เช่นกัน

เปรียบเทียบเหมือนการศึกษาเรื่องเสือไปตามรูปภาพ ว่าเสือมี ลักษณะเป็นอย่างไร ชอบกินคนและสัตว์อย่างไร ลายเป็นอย่างไร ก็รู้ตามรูปภาพว่าเสือเป็นตัวอย่างไร หรือเห็นเสือตัวจริงแต่ ไม่เคยรู้เรื่องของเสือมาก่อน ก็ไม่รู้ว่านี่เป็นตัวอะไร ถ้าได้รู้เรื่องของ เสือมาก่อนและได้เห็นเสือตัวจริง ในขณะนั้นความกลัวก็ย่อม เกิดขึ้น ถ้ากลัวตัวเสือแล้ว การหาช่องทางให้พ้นไปจากปากเสือ เป็นสิ่งไม่ยาก ไม่ต้องไปหาถามใครๆ ว่าควรจะให้หนีไปทางไหน เราจะตัดสินใจด้วยตัวเองได้ในขณะนั้น ปากป่า หนามก็หนาม ขาจะพาไปเองเพื่อให้พ้นไปจากปากเสือ นี่ฉันใด การภาวนาปฏิบัติ

ก็ฉันนั้น ข้อสำคัญ ต้องฝึกญาณทัสสนะให้เกิดขึ้นภายในใจให้ได้ เพื่อจะได้เกิดความรู้เห็นตามความเป็นจริงในสังขาร ก็นั่นนั้น ในอดีตชาติที่เราได้เกิดมา ถูกพญามัจจุราชคือความตายทำลาย ชีวิตไปแล้วหลายภพหลายชาติ ในชาตินี้ขอให้เป็นชาติสุดท้าย ในการเกิดตาย ในโลกนี้ล้วนมีแต่ทุกข์ โทษ ภัย ด้วยกันทั้งนั้น ในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดเป็นสาระพอที่จะอาศัยให้เกิดความอบอุ่นและปลอดภัยได้

กาลามสูตร ความเชื่อ ๑๐ ประการ

อีกเรื่องหนึ่งที่จะอธิบายให้ท่านผู้อ่านได้รู้เอาไว้คือ เรื่องกาลามสูตร สมัยครั้งพุทธกาลเมื่อพระพุทธเจ้าทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ พระพุทธองค์มีญาณหยั่งรู้ในบั้นปลายของพระพุทธศาสนา ได้รู้ว่าในยุคต่อไปจะมีผู้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมในพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า จะทำให้ชาวพุทธทั้งหลายเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นคำสอนของพระพุทธองค์ เรื่องกาลามสูตรนี้มีเหตุผลพอเชื่อถือได้ เป็นพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ในเรื่องความเชื่อ ๑๐ ประการ

ข้าพเจ้าได้เรียบเรียงหนังสือกาลามสูตรขึ้น ซึ่งได้อธิบายความเชื่อทั้ง ๑๐ ข้อไว้แล้วทั้งหมด จะอธิบายไว้ในที่นี้เพียง ๑ ข้อ

เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาให้รู้เอาไว้ ในข้อนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนสติแก่ชาวพุทธไว้ว่า อย่าเพิ่งเชื่อไปตามตำราหรือคัมภีร์ ในคำนี้อาจมีผู้ขัดแย้งขึ้นว่า ถ้าไม่ให้เชื่อตามตำราคัมภีร์ จะให้เชื่ออะไร ในเรื่องความเชื่อนี้ให้เป็นวิจารณ์ญาณในเหตุผลแต่ละบุคคลที่จะตัดสินใจด้วยตัวเอง พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าอย่างนี้มีความถูกต้องอยู่แล้ว พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ในยุคต่อไป ก็หมายถึงยุคของพวกเรานี่เอง ทุกท่านได้อ่านหนังสือธรรมจากครูอาจารย์ได้เขียนขึ้นมา หนังสือธรรมแต่ละเล่มได้เขียนอ้างอิงไปว่าเป็นพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอยู่แล้วมิใช่หรือ เมื่ออ่านแล้วก็รู้ว่าในความหมายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในธรรมหมวดเดียวกันก็ตีความหมายที่แตกต่างกัน เช่น คำว่าวิปัสสนา การตีความของแต่ละครูอาจารย์ก็มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดทีเดียว และมีหัวข้อธรรมอื่นๆ อีกมากที่มีการตีความหมายมีความแตกต่างกันไป

เช่น หมวดไตรสิกขาที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมาแล้ว ถ้าเรียบเรียงไปตามขั้นตอนของมรรค ๘ จะออกมาในรูปแบบเดิมว่า “ปัญญา คือ สมาริ” มีปัญญา ๓ คือ สุตมยปัญญา เป็นปัญญาภาคการศึกษา จินตามยปัญญา เป็นปัญญาที่วินิจฉัยเลือกเฟ้นในหมวดธรรมที่

เหมาะสมกับนิสัยของตัวเองมาปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติมีความรู้แจ้ง เห็นจริงตามความเป็นจริงมากขึ้น เป็นโยนิโสมนสิการ มีความรู้เห็นตามความเป็นจริงที่แยกคายหายสงสัย จึงเรียกว่า ภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่ปฏิเวธ คือมรรคผลนิพพาน ปัญญาทั้งสามนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นในสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ เป็นสัมมาสังกัปปो การดำริพิจารณาในหมวดธรรมนั้นๆ ได้อย่างถูกต้อง แล้วนำมาปฏิบัติให้เป็นในสังขธรรม เช่น ปฏิบัติในหมวดศีล ปฏิบัติในหมวดสมาธิ และปฏิบัติในหมวดธรรมต่างๆ ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ถ้าเข้าใจในลักษณะนี้จะง่ายต่อการปฏิบัติธรรม ไม่มีความสับสนวุ่นวาย

พระธรรมที่อ่านรู้ไปตามตำราเป็นเพียงชื่อของพระธรรมเท่านั้น ต้องโอปนยิโกน้อมเข้ามาหาตัวเราอันเป็นตัวธรรมที่เป็นจริง เรื่องความโลภ ความโกรธ ความหลง ราคะ ตัณหา หรือกิเลสน้อยใหญ่ ล้วนแล้วมีอยู่ในใจของเราอยู่แล้ว การปฏิบัติจะมุ่งประเด็นเข้ามาหาใจโดยตรงที่เรียกว่า “มโนปุพฺพงคมาธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา ธรรมทั้งหลายรวมอยู่ที่ใจนี้ทั้งนั้น” การปฏิบัติธรรมทางกายเป็นเพียงสกัดกั้นไม่ให้กิริยาทางกายทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมออกไปสู่สังคมภายนอก คำพูดที่ไม่เหมาะสม

๙๘ เปลี่ยนความเห็น

เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ต้องการ จึงต้องอดกลั้นมิให้แสดงออก เพราะ
สิ่งไม่ดีทุกคนไม่ต้องการ

การใช้ปัญญาพิจารณาใน ความทุกข์

การใช้ปัญญาพิจารณาในความทุกข์จะเป็นความทุกข์ทางใจเป็นหลัก เพราะใจเป็นที่รับทุกข์ เป็นศูนย์รวมแห่งทุกข์ทั้งหลาย ร่างกายเป็นทุกข์ด้วยการเจ็บปวดในทุกส่วน หรือเกิดเป็นโรคนานาชนิดขึ้นในร่างกาย ความทุกข์นั้นก็มารวมอยู่ที่ใจ เพราะกายและใจมีสัมปยุตเนื่องถึงกัน ย่อมมีผลกระทบต่อกันได้

เปรียบได้กับการปรบมือทั้งสองเข้าหากัน ย่อมมีเสียงเกิดขึ้น ฉันทิใด กายและใจเมื่ออาศัยกันอยู่ ย่อมเกิดผลเป็นทุกข์ก็ฉันทินั้น เมื่อใจได้แยกทางออกจากร่างกายไปที่เรียกว่าตายใจจะไม่ได้รับทุกข์จากร่างกายแต่อย่างใด ร่างกายที่ไม่มีจิตวิญญาณหล่อเลี้ยงก็จะเกิดเปื่อยเน่าแตกสลาย กลายเป็นธาตุเดิม

หมดสภาพจากความเป็นคน จึงได้เรียกว่าอนัตตา

ฉะนั้น การใช้ปัญญาพิจารณาในอนัตตา ต้องมาเข้าใจในตัวอัตตานี้เอาไว้ให้ดี ตีความหมายในคำว่าตัวตนให้เข้าใจ ร่างกายส่วนไหนที่เราเข้าใจว่าเป็นตัวตนของเรา ใช้ปัญญาพิจารณาแยกส่วนแบ่งส่วนของร่างกายออกมาแต่ละชิ้น ให้รู้เห็นในสถานะแต่ละอย่างล้วนแล้วแต่เป็นธาตุด้วยกัน คนจะหลงกันรักกันก็หลงในก้อนธาตุนี้มีใช้หรือ เมื่อยังมีชีวิตอยู่จะรักกันชอบกันไปตามความหลงของตัวเอง เมื่อคนที่เรารักยังมีชีวิตอยู่ก็กอดหอมกันได้ แต่เมื่อตายไปแล้ว จะเอาแบ่งน้ำมันไปชโลมฉาบทาเอาไว้ก็จะไปกอดหอมกันไม่ได้เลย เพราะความหอมในร่างกายของคนไม่มีอยู่แล้ว โดยธรรมชาติแล้วจะต้องอาบน้ำชำระชะล้างความสกปรกโสโครกอยู่เสมอ ถ้าทุกคนไม่ได้อาบน้ำเป็นเวลาหลายวัน จะมีกลิ่นเหม็นเกิดขึ้น ผู้ที่มีความเคยชินกับความหอมจะเกิดความขยะแขยงต่อความเหม็นทันที ถ้ามีคนเหม็นอยู่ด้วยกันจนมีความเคยชิน ก็อยู่ด้วยกันได้

ถ้าผู้ภวานาปฏิบัติที่เน้นหนักในการพิจารณาอสุภะของร่างกาย ทุกส่วนล้วนแล้วมีความสกปรกด้วยกัน เมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็มีความสกปรกถึงเพียงนี้ เมื่อตายไปยังมีความสกปรกเน่าเหม็น

มากขึ้น ความน่าหมั่นของคนที่ตายไปยิ่งน่าหมั่นกว่าสัตว์อื่นหลายเท่า นี่เป็นอุบายในวิธีการฝึกใจสอนใจไม่ให้เกิดความลุ่มหลงซึ่งกันและกัน ดังคำว่า “แมลงผึ้งแสวงหาเกสร แมลงวันแสวงหาของเน่า นักปราชญ์แสวงหาความดี”

นี่เราเป็นอะไรกันแน่ ถ้าเป็นกลุ่มแมลงวันจะเป็นนักปฏิบัติที่แย่มาก จะหลงระเห็จในสิ่งที่ตัวเองชอบจนลืมตัว จะหลงในอัตตาของตัวเองไปยาวนานทีเดียว ฉะนั้น การจะรู้เห็นในอนัตตาก็ต้องมารู้เห็นในอัตตาดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ให้ใจได้เปลี่ยนในความเห็นเสียใหม่ จงทำใจไว้ว่าสิ่งใดเคยเห็นผิดเข้าใจผิดมาก่อน ให้ถือว่า เป็นความฝันที่ผ่านไปแล้ว ให้รู้เห็นจริงด้วยปัญญาของตัวเอง จะทำให้หายความสงสัยในความเห็นผิดได้ จึงเรียกว่าผู้นั้นเห็นชอบ เปรียบดังคำว่า “โย ธมมํ ปสสตี โส มํ ปสสตี ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นได้ชื่อว่าเห็นพระพุทธเจ้า”

ฉะนั้น เราจงใช้ปัญญาของตัวเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่มีชีวิตอยู่ อย่าใช้ปัญญาในวิธีขุดหลุมฝังตัวเองให้ตายทั้งเป็น และอย่าใช้ปัญญาผูกมัดตัวเองให้ติดอยู่กับโลก เมื่อเราผูกตัวเองได้ เราก็กักตัวเองได้เช่นกัน จึงเรียกว่า “ตนเป็นที่พึ่งของตน” คนอื่นเป็นเพียงผู้บอกวิธีให้เราได้ปฏิบัติตามเท่านั้น

เราต้องพึงสติ สมาธิ ปัญญา และความสามารถของตัวเอง

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเพียงแผนที่บอกเส้นทางให้เท่านั้น เราผู้เดินทางต้องดูแผนที่ให้เข้าใจ เพราะเส้นทางที่เรายังไม่เคยไปเหมือนเดินทางในที่มืด เราต้องเตรียมไฟฉายที่สว่างที่จะส่องทางในการเดินในเส้นทางที่เรายังไม่เคยไปในเส้นทางมีหลายแยกและมีป้ายบอกเส้นทางอยู่แล้ว แยกนี้ไปสู่อบายภูมิ แยกนี้ไปสู่สวรรค์ แยกนี้ไปสู่มรรคผลนิพพาน ถ้าเข้าใจตามนี้จะไม่มีปัญหาในการเดินทาง นี่ฉันใด การปฏิบัติธรรมก็ฉันนั้น เพราะแนวทางปฏิบัติพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วอย่างชัดเจน เราต้องใช้ปัญญาศึกษาให้รู้พิจารณาในเหตุผลให้เข้าใจ จะไม่มีการรอกวนในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เสียเวลา ชีวิตที่เกิดมาเหลืออยู่มีน้อยนิด ไม่รู้ว่าชีวิตจะหมดไปในวันไหน อย่าทำใจอยู่ในความประมาท จะเสียโอกาสในตัวเอง มีหลายคนที่ตายไปก่อนเรา ทั้งรุ่นน้อง รุ่นเรา รุ่นพี่ รุ่นแม่ และพ่อ ก็ได้ตายต่อๆ กัน ดังได้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เราจะตายในวันไหนก็ไม่รู้ จะขึ้นกับมีจตุราชจะเป็นผู้ตัดสินให้เอง เมื่อถึงวันเวลา เราก็จะตายเหมือนผู้ที่ได้ตายไปแล้ว

คำว่า ตาย มี ๒ อย่าง คือ

๑. ตาย หมายถึง ไม่มีคุณธรรมประจำใจและมีความประมาท

๒. ตาย เพราะไม่มีลมหายใจ เป็นความตายที่หมดสิทธิ์ที่จะ
ทำความดีอะไรได้

ก่อนชีวิตจะหมดไป เราต้องทำความดีเอาไว้อย่างเต็มที่
นี่เป็นผลกำไรของชีวิตที่เกิดมาต้องฝึกให้มีคุณค่า อย่าทำตัวให้
เหมือนกับสัตว์ดิรัจฉาน เราเป็นมนุษย์ที่เป็นสัตว์อันประเสริฐ
เลิศในทางสติปัญญา ต้องใช้สติปัญญาไปในทางที่ดี และฝึกใจให้
มีคุณธรรมประจำตัวตลอดไป

ในยุคปัจจุบันนี้ ครูอาจารย์หลายท่านมีความเข้าใจใน
คำสอนของพระพุทธเจ้า เอาอุบายวิธีในหลักปฏิบัติมาสั่งสอน
อบรมให้เราได้เข้าใจ ครูอาจารย์บางท่านอาจสอนไม่ตรงกับทาง
มรรคผลนิพพานก็อาจเป็นได้ หากมีคำถามว่าจะรู้ได้อย่างไรว่า
ครูอาจารย์นั้นสอนผิดสอนถูก จึงเป็นคำถามที่ตอบได้ยากใน
ยุคปัจจุบัน เพราะไม่มีครูอาจารย์ได้รับสารภาพว่าตัวเองสอนผิด
ทุกท่านก็ประกาศว่าเป็นผู้สอนถูกด้วยกัน ถ้าเรามีสติปัญญาที่ดี
ก็จะรู้ได้ทันที

ผู้ปฏิบัติในยุคนี้เปรียบเหมือนกับฝูงโคที่กำลังแสวงหา
หัวหน้าโค ที่จะนำพาฝูงโคทั้งหลายข้ามน้ำไปให้ถึงฝั่งที่ปลอดภัย

หัวหน้าโคนั้นมีมาก ตูรูปร่างก็มีลักษณะเหมือนกัน ในนั้นอาจมีหัวหน้าโคตัวที่เคยข้ามกระแสมมาแล้ว ผุ่งโคทั้งหลายคงไม่รู้ว่า เป็นโคตัวไหน ให้ตัดสินใจเลือกเอง ถ้าเลือกได้หัวหน้าโคตัวที่เคยข้ามกระแสมาก่อนก็ถือว่ามีความโชคดีไป หัวหน้าโคก็จะได้พาผุ่งโคทั้งหลายไปตามเส้นทางที่ปลอดภัย ไม่มีอุปสรรคใดๆ ให้เสียเวลา จะพาผุ่งโคมุ่งหน้าขึ้นสู่ฝั่งได้อย่างปลอดภัย ถ้าผุ่งโคใดเลือกได้หัวหน้าโคตัวที่ไม่รู้เส้นทางที่จะไป จะทำให้มีอุปสรรคมากมายในการข้ามกระแสม อาจจะหลงทางไปชนโขดหินบ้าง หลงทางเข้าไปพุ่มจระเข้บ้าง หลงเข้าสู่วังวนไปตามกระแสน้ำ ในที่สุดหัวหน้าโคและผุ่งโคทั้งหลายก็อับปางลงสู่วังวนด้วยกัน หรือพากันลอยไปตามกระแสน้ำลงสู่มหาสมุทร วนเวียนไปมา อันหาที่สุดไม่ได้ นี่ฉันใด ผู้ปฏิบัติธรรมในยุคนี้อาจเป็นอย่างนี้ ก็ฉันนั้น

นี่คือบันปลายในพระพุทธศาสนา อะไรก็เกิดขึ้นได้ทั้งนั้น ในยุคปัจจุบันนี้มีผู้เข้าใจในสัมมาทิฐิความเห็นชอบในภาคปริยัติ มีอยู่มาก แต่ความเห็นชอบในทางปฏิบัติมีไม่มากนัก ให้ท่านสังเกตดูในหมู่ผู้ปฏิบัติทั้งหลายเอาเอง

ข้าพเจ้าได้สอนอุบายธรรมในหลักการปฏิบัติ และเขียน

หนังสือที่เป็นแนวทางปฏิบัติมาหลายเล่ม แต่ละเล่มจะเน้นหนักในเรื่องสติปัญญามาเป็นอันดับหนึ่ง สอนวิธีทำสติสมาธิเป็นอันดับสอง คำว่าสมาธิ จะเน้นหนักในสมาธิความตั้งใจมั่นเป็นจุดสำคัญ เพราะคนส่วนใหญ่มีนิสัยเป็นปัญญาวิมุติ ผู้มีนิสัยอย่างนี้จะไปทำสมาธิความสงบไม่ได้ เมื่อนึกคำบริกรรมไปไม่กี่นาที จะมีนิสัยชอบคิดในเรื่องนั้นคิดในเรื่องนี้ จะตั้งจิตเข้ามานึกคำบริกรรม ก็นึกได้ชั่วขณะแล้วก็คิดอีก ส่วนมากจะคิดไปตามกระแสโลกที่ตัวเองมีความถนัดในการคิดมาแล้ว จึงเกิดความฟุ้งซ่านรำคาญใจ มีความหงุดหงิดในความคิดของตัวเอง คิดเลื่อนลอยไปตามกระแสโลกนานาประการ คิดในทางธรรมก็มีอยู่ในบางขณะ แต่ไม่พอที่จะทำให้จิตเปลี่ยนจากความเห็นผิดได้

ธรรมะที่นำมาคิดก็ไม่รู้ว่าอยู่ในระดับไหน ในบางทีเอาธรรมในหมวดภูมิธรรมของพระอรหันต์มาพิจารณา เพื่อให้ใจได้ละกิเลสตัณหาได้เหมือนท่าน เป็นความคิดที่เกินความสามารถที่ตัวเองทำได้ เรียกว่าคิดเกินฐานะในความพอดีของตัวเองมากไป เมื่อคิดไปๆ ใจก็มีกิเลสตัณหาเท่าเดิม ไม่ลดละออกจากใจได้ ในความรู้สึกก็มีความคิดถอดใจไปว่า เราไม่มีบุญบารมีพอที่จะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้ เมื่อมีความคิดถอดใจอ่อนใจอย่างนี้

ความเพียรพยายามก็หมดไปด้วย

นี่เป็นจุดหนึ่งที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาวิธีปฏิบัติของผู้จะได้บรรลุลุทธิธรรมเป็นพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาล เพื่อให้มีความเข้าใจในเหตุผลของผู้ที่ได้บรรลุลุทธิธรรมเป็นพระอริยเจ้าในสมัยครั้งนั้น ข้าพเจ้าจึงได้เรียบเรียงประวัติของพระอริยเจ้าที่มีนิสัยปัญญาวิมุตติและพระอริยเจ้าที่มีนิสัยเจโตวิมุตติมาให้อ่าน เพื่อจะได้เปลี่ยนความเห็นให้ถูกกับนิสัยของตัวเอง จะง่ายต่อการปฏิบัติธรรม ไม่ต้องบังคับใจให้บรรลุลุทธิธรรมขั้นนั้นขั้นนี้ การตั้งเป้าหมายว่าต้องได้ญาณนั้นญาณนี้ เป็นพระอริยเจ้าขั้นนั้นขั้นนี้ เรียกว่าภาวนาเอาความอยากนำหน้า จะเกิดปัญหา นั่นคือ จจะถูกกิเลสมารมาหลอกใจได้ง่าย เมื่อทำสมาธิความสงบมากขึ้น กิเลสมารก็จะหลอกใจโดยไม่รู้ตัว

ดังที่ได้อธิบายเอาไว้ในวิปัสสนูปกิเลส ๑๐ ข้อที่ผ่านมาแล้ว มิใช่ว่าจะปฏิบัติธรรมในหมวดไหนก็สามารถบรรลุลุทธิธรรมได้เหมือนกัน มิใช่เป็นอย่างนั้น ให้อ่านประวัติของพระอริยเจ้าในสมัยครั้งพุทธกาลดูบ้าง พระอริยเจ้าฝ่ายพระ พระอริยเจ้าฝ่ายฆราวาส ในสมัยครั้งนั้นมีจำนวนมาก จงศึกษาให้ดี ปรับวิธีการปฏิบัติให้เหมือนท่านเหล่านั้นดูบ้าง อาจจะได้รับผลในชาตินี้

ควรเปลี่ยนอุบายวิธีในการปฏิบัติใหม่จนกว่าอุบายธรรมนั้น ถูกกับนิสัยของตัวเอง ในยุคนี้สมัยนี้ไม่มีใครช่วยเราได้ เราต้องช่วยตัวเอง จงทำความเข้าใจว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งของตน”

หลักธรรมมีอยู่ทั่วไปหาอ่านได้ง่าย ส่วนอุบายธรรมที่จะนำมาปฏิบัติให้ถูกกับจริตนิสัยของตัวเองเป็นสิ่งไม่เหลือวิสัย เปรียบเหมือนกับคนที่รู้เส้นทางและไม่หลงทาง จึงง่ายที่จะไปให้ถึงที่จุดหมายตามที่เราต้องการ นี่ฉันใด อุบายธรรมที่จะนำมาประกอบการปฏิบัติให้เป็นไปในมรรคผลนิพพาน จึงไม่ยากที่จะรู้เห็นด้วยตัวเอง ในบางครั้งก็ได้อุบายธรรมมาปฏิบัติถูกกับนิสัยตัวเองอยู่บ้าง แต่ไม่ต่อเนื่องกัน ผลของการปฏิบัติจึงยังไม่เกิดขึ้นในขณะนั้น

การปฏิบัติธรรม ถ้าเป็นไปตามมรรค ๘ ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้ว จะง่ายต่อการปฏิบัติเพราะเป็นวิธีที่ต่อเนื่องกัน ในมรรค ๘ นั้นนำมาปฏิบัติได้ในทางโลกียธรรม และนำมาปฏิบัติได้ในทางโลกุตระธรรม ส่วนมากผู้ปฏิบัติจะมุ่งไปในทางโลกุตระธรรม เพื่อให้ใจได้ละกิเลสตัณหาอาสวะ บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เข้าสู่พระนิพพาน ถ้าเอาธรรมในหมวดมรรค ๘ มาประกอบการปฏิบัติในทางโลกีย์ ก็จะเป็นผลดีในหมู่สังคมาส่วนรวม

ในโลกนี้เราอยู่ในสังคมทั่วไป แต่ละสังคมมีความเห็นเหมือนกันบ้าง ไม่เหมือนกันบ้าง เราต้องทำตัวเป็นกลาง รับฟังความเห็นของคนแต่ละกลุ่ม ในเมื่อเขามีความเห็นเป็นอย่างนี้ มีเจตนาเป็นอย่างไร ความเห็นเป็นอย่างนี้ เขาจะคิดไปอย่างนั้น เมื่อเขาคิดได้เป็นอย่างนี้ ก็จะทำไปอย่างนั้นและพูดไปอย่างนั้น เขาทำเขาพูดเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตัวเอง หรือเอื้อประโยชน์แก่คนอื่น เราก็จะต้องศึกษาเหตุในความประพฤติของเขาให้รู้ ถ้าเป็นทางที่ดี เราจะได้เอามาเป็นเนติต้นแบบในความประพฤติอย่างนั้น ถ้าไม่ดี เราจะได้ไม่รับเอาความประพฤติของเขาคนนั้น แล้วน้อมเข้ามาดูตัวเองว่า เรามีความประพฤติการแสดงออกเหมือนคนกลุ่มใด ให้รู้จักความเห็นผิด ความเห็นถูก ของตัวเองให้ได้ เราจะได้เปลี่ยนความเห็นของตัวเองไปในทางดี

นี่คือการศึกษารธรรมจากบุคคล จะรู้และเข้าใจได้ง่าย นิสัยของคนจะรู้กันได้จากความประพฤติอันเป็นปกติธรรมดา นิสัยของคนซึ่งโลกเป็นอย่างนั้น นิสัยของคนซึ่งโกรธเป็นอย่างนี้ ถ้าดูเขาแล้ว ต้องมาดูเราว่าเป็นเหมือนเขาหรือไม่ ถ้าเป็นเหมือนเขา เราต้องเปลี่ยนความเห็นของตัวเอง

ทุกคนที่เกิดมาต้องการให้คนอื่นมายกย่องตัวเอง เป็นนิสัย

ชอบให้คนอื่นมาเข้าใจในตัวเราเพียงฝ่ายเดียว ตัวเองไม่ยอมที่จะไปเข้าใจต่อคนอื่น ถึงตัวเองทำผิดพลาดในเรื่องต่างๆ อยู่ก็ตามพยายามที่จะพูดกลบเกลื่อนในความผิดของตัวเองเอาไว้ ไม่อยาก让别人รู้ในความผิดของตัวเอง นี่เป็นนิสัยคนส่วนใหญ่ ชอบนิินหาว่าร้ายคนอื่นอยู่เสมอ เรามาดูตัวเองว่ามีนิสัยเป็นอย่างนี้หรือไม่ ถ้ามี ต้องปรับปรุงแก้ไขตัวเองเสียใหม่ ฝึกตัวเองให้มีความเข้าใจแก่คนอื่นเอาไว้ เพื่อจะได้ลดทิฐิมานะของตัวเองไปในทางที่ดี

เราเป็นคนหนึ่งที่มีความบกพร่องเป็นจุดอ่อนให้คนอื่นมองดูอยู่แล้ว ทุกคนเป็นกระจกบานใหญ่ให้เป็นภาพสะท้อนซึ่งกันและกัน จะดูในจุดแรกคือกิริยามารยาท ดูการแสดงออกมาทางกายและวาจา เพราะกายวาจาเป็นประตูของสังคม ต้องดูกันทุกวัน ถึงเราจะมีใจคิดไปในทางที่ไม่ดีอยู่บ้าง ต้องเก็บไว้ภายในใจ ไม่ควรแสดงออกมทางกายและวาจาให้คนอื่นได้เห็น ถึงใจจะมีความโกรธเกลียดต่อกันก็ต้องอดทน เพราะคนอันธพาลมีนิสัยเป็นอย่างนั้น ชอบหาเรื่องมาพูดให้คนอื่นอยู่เสมอ เรื่องเล็กทำให้เป็นเรื่องใหญ่ พูดเสริมออกไปเหมือนเป็นจริงในเรื่องนั้นๆ ไม่มีสติยับยั้งความคิดและคำพูดของตัวเอง จึงกลายเป็นความพยายบาท

อาฆาตจองเวรต่อกัน ฉะนั้น เราเป็นผู้ปฏิบัติ ไม่ควรให้มีเรื่อง
 อย่างนี้เกิดขึ้น ให้มีความสำนึกดูตัวเองอยู่เสมอ ดังคำว่า “พูดไป
 สองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” ให้ทบทวนดูคำพูดของตัวเองเอาไว้

สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบในฝ่ายโลกียธรรม ความเป็นธรรม
 ที่คนเราต้องฝึกให้มีภายในใจเอาไว้ เรียกว่าฝึกความยุติธรรมให้
 เกิดให้มีแก่ตัวเอง ถ้าใจมีความยุติธรรมแล้ว การคิดการทำการพูด
 ก็จะมีความเป็นธรรมแก่ตัวเองและคนอื่น ในครอบครัวเดียวกัน
 ก็จะมีความสุข ตลอดจนญาติมิตรหรือสังคมอื่นก็จะมีความสุข
 ไปด้วย ผู้มีความยุติธรรม ใครๆ ก็ให้ความเคารพเชื่อถือ ผู้มี
 ความยุติธรรมต้องการไปมาหาสู่กับผู้มีความยุติธรรม คนมี
 ความยุติธรรมจะสังเกตดูได้ง่าย การแสดงออกมาทางกายวาจา
 จะเป็นสื่อบ่งบอกได้ชัดเจน ที่เรียกกันว่าคนดี หมายถึงผู้มี
 ความยุติธรรมนั่นเอง ฉะนั้น เราต้องฝึกความยุติธรรมให้เกิดขึ้น
 กับตัวเองให้ได้ เพราะเป็นเครื่องหมายของคนดี

“ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จก็อยู่ที่นั่น” ความดี
 เป็นสิ่งที่ไม่เหลือวิสัย “ผู้ต้องการความดี ทำดีได้ง่าย ทำชั่วได้ยาก
 คนพาลต้องการทำความชั่ว ทำชั่วได้ง่าย ทำดีได้ยาก” สังคมของ
 มนุษย์ในโลกนี้มีทั้งคนดีและคนไม่ดีอยู่ร่วมกัน พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า “ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” พระราชดำรัสนี้มีความชัดเจน ถ้าคนดีทำงานการปกครองบ้านเมืองจะทำให้เกิดความเจริญ ถ้าคนไม่ดีปกครองบ้านเมืองก็จะเกิดความหายนะตามมา ในทุกสังคมทุกสาขาอาชีพ ถ้าคนดีได้เป็นหัวหน้าบริหาร งานนั้นจะมีความสำเร็จลุล่วงไปในทางที่ดี

นิมิต ๔

ในตำรากล่าวถึงนิมิตไว้เพียง ๓ คือ

๑. **สubinimit (ความฝัน)** ผูนอนหลับไปจะมีความฝันเกิดขึ้น ในบางครั้งก็ฝันร้ายเป็นสิ่งที่น่ากลัว ในบางครั้งฝันดีเป็นสิ่งที่น่ารัก ในบางครั้งเป็นฝันที่เกี่ยวกับธาตุชั้นธัมไม่ปกติ เป็นความฝันเกี่ยวกับเรื่องอดีตที่ผ่านมา เป็นความฝันที่เกี่ยวกับเรื่องอนาคต เป็นความฝันที่เกี่ยวกับสัญญาความจำ เป็นความฝันเกี่ยวกับอุปาทานความยึดมั่นในอายตนะ บางคนนอนหลับไปชอบฝัน ในบางคนก็ไม่ฝัน เรื่องราวในความฝันบางครั้งไม่จริงตามที่ฝัน ในบางครั้งเป็นความจริงตามที่ฝัน

ตัวอย่างความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศล นอนหลับไปแล้วเกิดความฝัน ๑๖ อย่าง เอาความฝันไปเล่าให้พระพุทธเจ้าฟัง

พระพุทธเจ้าได้ทำนายในเหตุการณ์ของความฝันนั้นให้รับรู้ที่เรียกว่าพุทธทำนาย ข้าพเจ้าได้อธิบายขยายความเพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจน ให้ชื่อหนังสือนี้ว่า “พุทธทำนาย ๑๖ ข้อ” จะได้ยกมาอธิบายไว้ในที่นี้เป็นบางข้อดังนี้

พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงสุบินนิมิตเห็นต้นไม้มีนานาชนิดยังไม่ใหญ่โตพอที่จะมีดอกมีผล แต่ต้นไม้ที่เต็มไปด้วยดอกและผลจนกิ่งก้านสาขารองรับดอกผลนั้นไม่ไหว

พระพุทธเจ้าให้คำทำนายว่า “อนาคตต่อไปในภายภาคหน้า กุมาริที่มีวัยยังไม่ควรจะมีสามี แต่กุมารินั้นมีความกระสันในราคะ ตัณหา มีความอยากในกามารมณ์ความรักใคร่ได้แต่งงาน เมื่ออายุยังวัยเด็ก ไม่ถูกต้องตามประเพณีนิยม มั่วสุมกันไม่ละอาย เมื่อตั้งครรรค์ขึ้นมาก็หาวิธีฆ่าลูกในท้อง หรือเมื่อคลอดแล้ว เด็กบางคนก็ไม่มีพ่อแม่เลี้ยงดู ไม่มีบ้านเรือน เร่ร่อนจรจัด นำเวทนายิ่งนัก เหตุการณ์อย่างนี้จะเกิดขึ้นในอนาคต” ส่วนความฝันข้ออื่นๆ ท่านสามารถหาอ่านดูได้จากหนังสือ “พุทธทำนาย” ที่ข้าพเจ้าได้อธิบายไว้แล้ว

สุบินนิมิต คือความฝัน ถ้าผู้มีปัญญานำมาตีความในทางธรรม ก็จะเป็นอุบายให้แก่ปัญญาได้เป็นอย่างดี ถ้าไม่มี

ปัญญานำมาตีความหมาย ความฝันนั้นก็แปล่าประโยชน์ ข้าพเจ้าเห็นด้วยที่จะเอาความฝันนั้นนำมาตีความเพื่อเป็นอุบายเสริมให้แก่ปัญญา น้อมเอาความฝันเข้ามาหาตัวเอง อุปมาอุปไมยให้เข้ากันได้ ในธาตุสี่ชั้นห้า ให้เป็นไปในอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เพื่อเป็นอุบายในการฝึกปัญญาให้แก่ตัวเอง จึงเรียกว่าปฏิภาคนิมิต หมายถึงใช้ปัญญาพิจารณาแจ่มแจ้งขยายความ นิมิต แปลว่า ความหมาย นิมิตอย่างนี้มีความหมายเกี่ยวกับอะไร ให้ตีความไปอย่างนั้น

๒. อุกคหนิมิต เป็นนิมิตที่เกิดขึ้นจากการนั่งสมาธิ เมื่อจิตรวมเป็นสมาธิได้แล้ว จะเกิดนิมิตขึ้นรูปแบบต่างๆ บางนิมิตเป็นสิ่งที่น่ากลัว บางนิมิตเป็นสิ่งที่น่ารักและชอบใจ บางนิมิตเป็นสิ่งที่ขยะแขยงสะอิดสะเอียน ถ้ามีนิมิตเกิดขึ้นในลักษณะใด ให้ใช้ปฏิภาคนิมิต คือปัญญาพิจารณาทุกครั้ง เพื่อนำมาเป็นอุบายตีความหมายให้เป็นไปตามนิมิตนั้นๆ ถ้าไม่มีปัญญาพิจารณา อุกคหนิมิตก็ไม่มีประโยชน์อะไร ฉะนั้น ต้องเอาประโยชน์จากอุกคหนิมิตนี้ให้ได้ อุกคหนิมิตจะเป็นอุบายเสริมปัญญาได้เป็นอย่างดี

๓. ผัสสะนิมิต เป็นนิมิตที่เกิดขึ้นขณะตื่นอยู่ ไม่ได้นอนหลับ

แต่อย่างไร และไม่ได้ทำสมาธิให้จิตมีความสงบดังที่ได้อธิบายมาแล้ว นิมิตนี้เกิดจากการสัมผัสของอายตนะ ๕ คือ

๓.๑ จักขุนิมิต ตาสัมผัสรูปก็เกิดความหมายในทางใจ ว่ารูปเป็นสิ่งที่น่ารักน่าชอบใจในรูปนั้นๆ แล้วเกิดเป็นอารมณ์ในความรัก ความชอบใจ ความสุขใจ จึงเรียกว่าสุขเวทนา ใจได้เสวยอารมณ์แห่งความสุข ถ้าตาสัมผัสในรูปที่ไม่ชอบใจ จึงเกิดเป็นทุกข์เวทนา ใจได้เสวยอารมณ์ที่เป็นทุกข์ ถ้าอายตนะภายในสัมผัสกับอายตนะภายนอกแล้วเฉยๆ ไม่รักไม่ชัง จึงเป็นอุเบกขาเวทนา **ผัสสะนิมิต** คือตาสัมผัสรูป ใจมีความรักใคร่เกิดขึ้น ก็เอารูปมาเป็นอารมณ์ สั่งขารการปรุงแต่งในรูปย่อมเกิดขึ้น เมื่อสั่งขารการปรุงแต่งในรูปไปในทางรักใคร่ สั่งขารจึงปรุงแต่งในรูปโดยสมมติ สั่งขารสมมติได้เกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น

เปรียบเหมือนปากกาและกระดาษมีพร้อมแล้ว จะเขียนไปในเรื่องใดก็ได้ตามที่ใจชอบ นี่ฉันใด ถ้าใจชอบในทางความรักใคร่ สั่งขารก็ปรุงแต่งในรูปให้เกิดความรักใคร่ ฉะนั้น ใจปรุงแต่งไปในทางราคะตัณหา จินตนาการวาดภาพขึ้นมาโดยสมมติ เอารูปเป็นนิมิตหมายให้แก่สั่งขารการปรุงแต่งอยู่เรื่อยไป **ผัสสะนิมิต**

หมายในรูป จึงได้เกิดเป็นอารมณ์ไปตามกระแสโลก คนและสัตว์ที่หลงโลกก็มาหลงในจุดนี้ด้วยกัน จึงพากันเกิดตายอยู่ในโลกนี้ตลอดมา และจะมีความหลงโลกตลอดไป ใจที่หลงอยู่ในกามคุณนับวันก็จะมีอารมณ์รุนแรงมากขึ้น ผู้ที่ไม่มีปัญญาจึงหาทางออกไม่ได้ นี่คือใจมีอวิชชาอย่างมีดमितทีเดียว

ผู้ปฏิบัติต้องศึกษาให้ดี มีความเข้าใจในต้นเหตุ ใจยังไม่รู้ผิดถูก อะไรควรหรือไม่ควร เมื่อตาสัมผัสรูป กิเลสสังขารเข้ามาแทรก เอาสมมติในรูปมาเป็นนิमितหมาย จึงได้เกิดความคิดปรุงแต่ง ความคิดในเรื่องความสวยความงาม คิดในเรื่องความรักความชอบ คิดในเรื่องความหอมหวานชวนชม ทำให้คิดเป็นเรื่องเป็นราวได้ การคิดให้ตรงกันข้ามว่ารูปมีแต่ความสกปรก โสโครก ไม่มีส่วนไหนของร่างกายที่มีความหอมหวานชวนชม คิดในเรื่องอย่างนี้ทำไมคิดไม่ได้ คิดเรื่องความรักคิดได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน คิดได้อย่างเป็นตุเป็นตะ รูปนั้นได้จากกันไปหรือตายไปแล้วหลายปี อารมณ์ที่ฝังใจในเรื่องของความรักก็ซุกค้ำยขึ้นมากคิดเหมือนมีชีวิตอยู่ร่วมกัน สมมติว่าได้พูดต่อกันในเรื่องกระจุมกระจิมยืมแยมต่อกัน เป็นน้ำอ้อยน้ำตาล หรือได้สัมผัสกันในวิธีใดก็สมมติไปในวิธีนั้น ดังคำว่า “สร้างวิมาน

บนอากาศ” วาดภาพไปตามความฝัน คิดว่าได้สัญญาต่อกันเอาไว้ในชีวิตนี้จะรักกันตลอดไปจนชั่วฟ้าดินสลาย ในความคิดอย่างนี้ทำไมคิดได้ เหมือนการเล่นละครหลอกใจให้เกิดความลุ่มหลง จงใจคิดไม่มีความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า แทบไม่มีเวลาพักผ่อน หลับนอน เหมือนกับนอนที่กินอยู่ในก้อนอิฐ ถือว่าเป็นอาหารจานโปรด จะเอาอาหารที่มีความอร่อยและเลิศเลอไปให้กินก็ไม่สนใจ นี่ฉันใด ใจที่มีความลุ่มหลงในรูป ก็ฉันนั้น เราเป็นผู้ปฏิบัติ ต้องเปลี่ยนความเห็นเสียใหม่ ให้ฝึกความคิดตรงกันข้ามตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้สอนเอาไว้ ในความคิดที่เป็นสุกะ ความสวยงามได้ฝังใจมานานแล้ว ทำให้ใจมีความลุ่มหลง จงฝึกปัญญาพยายามคิดในเรื่องอสุกะ ความสกปรกตามที่ได้อธิบายมา ให้ใจได้พ้นจากหล่มลึกนี้ไปบ้าง

๓.๒ โสตนิมิต หูได้รับฟังเสียง นี่ก็เป็นนิมิตหมายเป็นอารมณ์ที่ฝังอยู่ภายในใจ ทำให้เกิดอารมณ์แห่งความรักขึ้นได้ เป็นเสียงที่เป็นเสน่ห์มนต์ขลังที่ฝังใจ จึงยากที่จะหลงลืมลงได้ มีความใฝ่ใจอยากจะฟังเสียงนั้นๆ อยู่ตลอดเวลา แสวงหาในเสียงที่ขบใจให้เปล็ดเปล็นอยู่กับเสียงนั้นๆ อย่างฝังใจ มีความรำพันรำพึงคิดถึงอยากจะฟังในเสียงนั้นทั้งวันทั้งคืน เฉพาะเสียงที่เป็น

สื่อในความรักต่อกันจึงเป็นมนต์ขลังที่ฝังใจ ในวัยหนุ่มสาวหรือ
เฒ่าแก่จวนจะเข้าโลงศพอยู่แล้ว ก็ยังใช้เพลงที่เป็นสื่อออกอ่อน
ไปในทางแห่งความรักต่อกัน ใจมีความผูกพันในความรักอย่างไร
ก็ใช้อารมณ์เข้าไปให้เป็นที่สื่อในเสียงเพลงเป็นอย่างนั้น เป็นอันว่า
หญิงชายทั้งสองฝ่ายใช้เสียงที่เป็นสื่อผูกมัดใจกันเอง

เปรียบดังคนทั้งสองนั่งอยู่ในเรือท่ามกลางมหาสมุทร
เมื่อเรือได้อับปางลง คนทั้งสองก็จะกอดกันตายในมหาสมุทรนั้น
นี่ฉันใด ใจที่มีความหลงเพลิดเพลिनก็ใช้เสียงผูกมัดใจกันเอง
ก็ฉันนั้น เป็นอันว่าผู้ที่เกิดตายในโลกนี้อยู่บ่อยๆ ก็เพราะหลงอยู่
ในเสียงนี้มีใช่หรือ ผู้ปฏิบัติต้องพิจารณาสังเกตดูใจตัวเอง
อยู่เสมอ ถ้าใจมีความชอบในเสียง ก็รีบแก้ไขฝึกไม่ให้ใจติดอยู่
ในเสียงนั้นๆ ใช้ปัญญาอบรมใจตัวเองอยู่เสมอว่า เสียงที่เป็น
สายโซ่ผูกมัดใจตัวเองด้วยวิธีใด ให้เราฝึกปัญญามาสอนใจใน
วิธีนั้นๆ เพื่อให้ใจได้รู้เห็นทุกข์โทษภัยอันเป็นไปในทางกิเลส
ตัณหา อย่าเอาเสียงมาหลอกใจให้เกิดความเห็นผิดคิดว่าเป็น
เรื่องธรรมดาของโลก ไม่เช่นนั้นเราจะได้ตกอยู่ในกระแสโลกต่อ
ไปชั่วกาลนาน

๓.๓ ขวานะนิมิต กลิ่นหอมนี้ก็เช่นกัน กลิ่นหอมในดอกไม้

นานาชนิด กลิ่นหอมในแก่นคู่แก่นจันทร์ยังไม่สำคัญเท่าไรนัก กลิ่นหอมที่สำคัญคือคนหอมกันเอง ในช่วงมีชีวิตอยู่ก็สุดดมกันได้ไปตามความหลงของตัวเอง เพราะต่างฝ่ายมีกลอุบายเอาแป้งน้ำหอมอื่นๆ มาปะหน้าทาตัวเองเอาไว้ เพื่อกลบเกลื่อนในความเหม็นของตัวเองไม่ให้ฟุ้งไปภายนอก เพื่อหลอกคนอื่นให้เข้าใจว่าตัวเองมีกลิ่นหอม คนที่ชอบกลิ่นหอมก็หลงไปตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ ในคำว่า “แมลงผึ้งแสวงหาเกสร แมลงวันแสวงหาของเน่า นักปราชญ์แสวงหาความดี” นี้เราเป็นแมลงอะไรกันแน่ ให้สังเกตดูใจตัวเองบ้าง ถ้าเป็นแมลงวันจะเปลี่ยนความเห็นเป็นแมลงผึ้งได้อย่างไร คิดว่าท่านผู้อ่านเป็นแมลงผึ้งแสวงหาเกสรอยู่แล้ว หรือเป็นนักปราชญ์แสวงหาความดี ก็มีอยู่ในตัวท่านแล้วเช่นกัน เพราะคนดีจึงมีกลิ่นหอมกระจายไปทั่วทิศทางไม่จำกัด มีความแตกต่างจากกลิ่นของคนชั่วเฒ่ามัวในทางบาปอกุศล ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติอย่าไปหลงในกลิ่นหอมเพียงอย่างเดียว ให้พากันรู้จักในกลิ่นเหม็นเอาไว้บ้าง เพราะกลิ่นหอมกลิ่นเหม็นเป็นของคู่กัน เราคนหนึ่งที่มีกลิ่นหอมกลิ่นเหม็นอยู่ในตัว ทำอย่างไรในทางที่ดีให้มีกลิ่นหอมอยู่ในตัวตลอดไปได้ ดังคำว่า “สีลคนุโร อนุตฺตโร ผู้มีศีลประจำตัว

จะมีกลิ่นหอมหวานกระแสน้ำไปในทุกพื้นที่” ผู้ไม่มีสติปัญญาจึงได้หลงผิด คิดว่ากลิ่นของคนหรือกลิ่นดอกไม้้นานาชนิดเป็นสิ่งที่น่าชอบใจ จึงได้เวียนวนเกิดตายในโลกนี้ตลอดมา

๓.๔ รสนิมิต คำว่า รสจะ คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่าเป็นรสชาติของอาหาร การตีความหมายอย่างนี้ก็มีส่วนถูกอยู่บ้าง เพราะธาตุของแต่ละคนฝึกมาไม่เหมือนกัน เช่น คนหนึ่งธาตุเคยชินต่อข้าวเจ้าอาหารไทย คนหนึ่งฝึกธาตุให้เคยชินต่อข้าวกับส้มตำน้ำพริก ผู้ปฏิบัติต้องฝึกธาตุชั้นธให้รับได้ในอาหารทั้งสองนี้เอาไว้ จะไม่ติดในรสของอาหาร ฝึกตัวให้เป็นผู้เลี้ยงง่าย เว้นเฉพาะบุคคลที่มีโรคประจำตัว รับประทานอาหารไม่แสดงกับโรคนั้นๆ เรียกว่า อาหารสัปปายะ เป็นอาหารที่ถูกธาตุชั้นธทำให้มีความสบาย

การปฏิบัติจะไม่มีปัญหาอ้างตัวว่าเป็นเพราะอาหารเฉพาะผู้เป็นพระในสมัยครั้งพุทธกาลหรือในยุคปัจจุบัน การติดรสชาติของอาหารที่ตัวเองเคยฉันอยู่ไม่กล้าที่จะออกธุดงค์ไปในที่ต่างๆ ได้ เพราะกลัวว่าอาหารจะไม่ถูกกับธาตุของตัวเอง กลัวจะฉันไม่ได้ กลัวร่างกายจะชুবวมไม่สบาย ในเหตุการณ์อย่างนี้เกิดมีในสมัยครั้งพุทธกาลอยู่แล้ว

คำว่ารส ตีความหมายได้หลายอย่าง เช่น การทำการพูด ไม่มีรสชาติอะไรเลยอย่างนี้ เป็นต้น หรือได้รับฟังในความยกย่องสรรเสริญ ก็มีคำพูดว่า แหม เป็นคำพูดที่มีรสชาติดี หรือคำว่ารสแห่งพระธรรมยิ่งเลิศกว่ารสทั้งหลาย คำว่ารสจึงตีความหมายได้หลายอย่าง ผู้ปฏิบัติธรรมควรละในรสฝ่ายต่ำของทางโลก ควรรับเอารสพระธรรมที่เป็นฝ่ายสูงจึงจะเป็นผลดี

๓.๕ โผฏฐัพพะนิมิต หมายถึงผิวหนังได้สัมผัสต่ออากาศ ร้อนหนาวเย็น ถ้าเป็นอากาศร้อนหนาวเย็นที่เป็นไปตามฤดูกาลตามปกติ ไม่ร้อนหนาวเย็นเกินความพอดี ร่างกายก็รับได้ เรียกว่าอากาศให้ความสบาย ถ้าร้อนหนาวเย็นเกินความพอดี จะเป็นผลกระทบทางกายและใจ ถ้าผู้มีที่อยู่ในอากาศร้อนกันมาจนเคยชิน ก็อยู่กันได้ ถ้าผู้มีที่อยู่ในอากาศที่หนาวเย็นอยู่กันมาจนเคยชิน ก็อยู่กันได้เช่นกัน ฉะนั้น จงหาในสถานที่ที่มีอากาศที่สบายต่อธาตุขันธ์ ที่เรียกว่า อุตุสัปปายะ ถ้าเลือกได้ในอากาศที่เหมาะสมต่อธาตุขันธ์ การปฏิบัติก็จะเป็นไปด้วยดี จะไม่มีอุปสรรคใดๆ

ในอีกประเด็นหนึ่ง เรื่องของผู้ชายกับผู้หญิง ถ้าได้สัมผัสกันเพียงผิวหนัง หากไม่มีปัญญารอบรู้ย่อมเกิดอารมณ์ภายในใจ

ขึ้นได้ อารมณ์ภายในใจอยากถลำลึกเข้าไปอีก ความฝักใฝ่ในกาม จะเกิดขึ้นที่ใจได้ หรือได้สัมผัสในที่น่านอนที่อ่อนนิ่ม ผู้มีใจฝักใฝ่ ในทางกามราคะก็จะเกิดขึ้นได้เช่นกัน จะมีอารมณ์ที่เป็นสังขาร การปรุงแต่งในเพศตรงข้ามเกิดขึ้นได้ ฉะนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมเฉพาะ พระเณร ต้องศึกษาในอายตนะภายในและอายตนะภายนอกให้ เข้าใจ สำหรับฝ่ายฆราวาสจะปฏิบัติได้ยากเพราะมีความคลุกคลี อยู่ด้วยกันอยู่แล้ว เช่น นางวิสาขาอุบาสิกา เป็นผู้ได้บรรลุดุธรรม เป็นพระอริยเจ้าชั้นพระโสดาบันตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อมีอายุในวัยสาว ก็แต่งงานเพราะมีความยินดีพอใจอยู่ในกามคุณอยู่นั่นเอง

กามคุณ ๕ ดังที่ได้อธิบายมานี้ ผู้จะปฏิบัติให้มีความสมบูรณ์ ได้ จะต้องเป็นผู้มีนิสัยที่จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอริยเจ้าในชั้น พระอนาคามี หรือผู้มีนิสัยที่จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์ เท่านั้น จึงจะสำรวมในอายตนะดังที่ได้อธิบายมานี้ได้ ในภูมิ ชั้นพระโสดาบันยังสำรวมไม่ได้ แม้แต่ผู้ได้บรรลุดุธรรมเป็น พระสกิทาคามี ในส่วนลึกของใจยังมีกามราคะ ปฏิฆะ อันเป็นส่วนละเอียดนอนเนื่องอยู่ภายในใจ ในหมู่ปุถุชนคนธรรมดาจะ มาอวดตัวว่าใจได้ละจากอายตนะได้อย่างไร ใจจะต้องมีอารมณ์ ฝักใฝ่แสวงหาต้องการความสัมผัสอยู่แล้ว จึงเกิดอารมณ์ที่ฝังใจ

เมื่อมีอารมณ์อย่างนี้เกิดขึ้น จึงเรียกว่าอารมณ์ได้เกิดขึ้นจากการสัมผัสของอายตนะ และจะโยงต่อไปในนามขั้นที่เรียกว่าเวทนา

คำว่าเวทนา ก็หมายถึงอารมณ์ภายในใจที่ได้เกิดขึ้นจากรูปชั้นดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ในธาตุ ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ที่รวมกันให้เป็นรูปชั้น มีอายตนะภายในได้สัมผัสกับอายตนะภายนอกให้เกิดอารมณ์ขึ้นที่ใจ ในส่วนละเอียดจะไม่อธิบายไว้ในหนังสือเล่มนี้ เพราะมีในตำราอยู่แล้ว ข้าพเจ้าจึงได้อธิบายในอายตนะภายในและภายนอกอันเป็นอุปายในทางปฏิบัติ ให้เราได้ศึกษาารู้เอาไว้ หรือจะนำไปฝึกปฏิบัติ ก็ให้เป็นไปในความสามารถเฉพาะตัว เพราะการสำรวมในอายตนะได้ ผู้นั้นต้องมีสติ มีสมาธิ มีปัญญาที่ดีเท่านั้น จึงจะสำรวมในอายตนะให้มีความสมบูรณ์ได้ ให้ท่านผู้อ่านได้เข้าใจตามนี้

นิมิต ๓ ประเภทที่กล่าวมา คือ สุปินนิมิต หมายถึงนอนหลับไปแล้วฝัน อุกคหนิมิต หมายถึงทำสมาธิจิตมีความสงบแล้วเกิดเป็นภาพนิมิตในรูปแบบต่างๆ เป็นเรื่องที่น่ารัก เป็นเรื่องที่น่ากลัว เป็นเรื่องที่น่าขยะแขยงสกปรกโสโครก ผัสสะนิมิต หมายถึงการได้สัมผัสทางอายตนะ ดังที่อธิบายมาแล้ว

๔. ปฏิภาคนิมิต มีหลายคนที่ยังไม่เข้าใจในความหมาย

ดังจะได้แปลให้เข้าใจได้ง่ายดังนี้

ปฏิบัติ แปลว่า ปฏิบัติ

**ภาค แปลว่า จำแนกแจกแจง ตริตรอง วิเคราะห์ วินิจฉัย
วิจัย วิจาร์ณ**

นิमित แปลว่า ความหมาย

ถ้าตาเห็นรูป ก็หมายเอารูปชั้นนี้เป็นอารมณ์ หูฟังเสียง ก็หมายเอาเสียงมาเป็นอารมณ์ นี่เพียงเป็นตัวอย่าง ถ้าแปลรวมกัน จะออกมาว่า **ปฏิภาคนิमित แปลว่าการปฏิบัติต้องใช้ ปัญญาพิจารณาในความหมาย** ดังที่อธิบายมาแล้ว จากนี้ไป ให้ฝึกใจทวนกระแสเอาไว้บ้าง ตาได้สัมผัสกับรูปคนแก่ สมมติว่ามีอายุ ๘๐ ปี นี่คือนิमितหมายใช้ปัญญาพิจารณาได้เลย คนแก่ไม่มีความสะดวกสบายอย่างไรบ้าง โอปนยิโก น้อมเข้ามาหาตัวเองว่า ถ้าเรามีอายุ ๘๐ ปีเหมือนเขาคนนั้น ความไม่สะดวกสบายก็ต้องเกิดขึ้นในตัวเราเช่นกัน หรือไปเห็นคนเจ็บป่วยไข้ ก็ต้องใช้ปัญญาพิจารณาแล้วน้อมเข้ามาหาตัวเองเช่นกัน

เรื่องของความตาย ตัวเราก็ได้ไปร่วมในงานศพหลายครั้ง เมื่อตามองเห็นโลงศพ เราต้องใช้ปัญญาพิจารณาเอาโลงศพมาเป็นนิमितหมาย บัดนี้เขาได้นอนตายอยู่ในโลงศพนี้แล้ว

ก็ให้โอบนโยโก น้อมเข้ามาหาตัวเองบ้าง ในวันหนึ่งข้างหน้า เราก็จะได้มานอนอยู่ในโลงศพนี้เช่นกัน ทุกคนต้องเป็นไป อย่างนี้หนีไม่พ้น นี่เป็นเรื่องจริง ทุกคนต้องเป็นอย่างนี้ด้วยกัน ฉะนั้น เมื่อเราได้ไปงานศพ ต้องเอาประโยชน์ให้ได้ เหมือนเรา ไปปลงธรรมสังเวช ดูชีวิตเขาดูชีวิตเราว่าต้องเป็นไปอย่างนี้ เช่นกัน นี่เป็นคิวของเขาที่ได้จากเราไปแล้ว วันข้างหน้าต่อจาก นี้ไป ก็จะเป็นคิวของเราที่จะต้องจากญาติพี่น้องเพื่อนฝูงไป และ จะได้พลัดพรากจากสิ่งที่เรารักไป

การปฏิบัติต้องใช้ปัญญาพิจารณาจำแนกแจกแจง ขยายความในเรื่องนั้นๆ แล้วย้อมเข้ามาหาตัวเอง ถ้านิมิต เกี่ยวกับธาตุ ก็น้อมเข้ามาหาธาตุสี่ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ให้เป็นไปในหลักไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความเป็นทุกข์ และเหตุให้เกิดทุกข์ นิมิตเกี่ยวกับเรื่อง ที่หมดสภาพไป ให้ใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องอนัตตา ที่ไม่เป็น สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา ในบางเรื่องเกี่ยวกับกิเลสตัณหา ก็ใช้ ปัญญาพิจารณาในเรื่องของกิเลสमार ที่ทำให้ใจเกิดความรัก ความชอบใจ ใช้ปฏิภาคนิมิตคือปัญญาพิจารณาไปตาม ความหมายในนิมิตนั้นๆ ทุกครั้งไป

ถ้าใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องความตายอยู่บ่อยๆ จนเป็นนิสัย เรียกว่าเป็นผู้ฝึกในปัญญาวิมุตติ การใช้ปัญญาพิจารณาในเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือพิจารณาในเรื่องอื่นใดก็ตาม ถือว่าเป็นผู้ฝึกในปัญญาวิมุตติเช่นกัน ฉะนั้น ท่านผู้อ่านในหนังสือนี้จงเข้าใจในนิมิตที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมานี้ในเหตุผลและความหมายได้อธิบายไว้แล้ว ขอให้ใช้ ปฏิภาคนิมิต หมายถึงใช้ปัญญานำมาพิจารณาในทุกๆ เรื่องที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้สัมผัส ต้องใช้ปัญญาพิจารณาในทุกเหตุการณ์ เพราะอายตนะภายนอกเป็นอุบายประกอบในการใช้ปัญญาพิจารณาอยู่แล้ว ฉะนั้น เราต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการใช้ปัญญาพิจารณาในสังขารมนี้ตลอดไป

พ.๒๕ ๕

ชั้น ๕ ท่านคงรู้อยู่แล้ว คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเอาไว้ว่า อุปาทานชั้นเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เป็นความทุกข์เพราะเราไปยึดว่าเป็นตัวตนของเรา อยากให้ชั้น ๕ อยู่ตามความต้องการของตัวเอง และยังเข้าใจผิดไปว่าชั้น ๕ เป็นตัวตนของเรา จึงเป็นมิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิด ความเข้าใจผิดตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่ไม่เข้าใจก็จะยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวตนของเราตลอดไป ความทุกข์เดือดร้อนจึงได้เกิดขึ้น ในความเห็นผิดของตัวเอง

ชั้น ๕ แบ่งออกเป็น ๒ หมวด คือ

(๑) รูปชั้น

(๒) นามชั้น

รูปขันธ์ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ รวมกันอยู่ จึงเรียกว่ารูปขันธ์

นามขันธ์ คือ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

นามขันธ์จะทำงานได้ก็ต้องมีรูปขันธ์ รูปขันธ์ถ้าไม่มี นามขันธ์ รูปขันธ์ก็เกิดไม่ได้ ฉะนั้น รูปขันธ์และนามขันธ์เป็น สัมปยุตต์เกื้อกูลอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อรูปขันธ์สัมผัสในสิ่งใด นามขันธ์ก็ต้องเก็บข้อมูลตามกันไป ถ้านามขันธ์ทำงาน รูปขันธ์ ก็เป็นตัวให้นามขันธ์ได้ทำงาน ในช่วงขณะมีชีวิตอยู่ รูปกับนาม ต้องทำงานร่วมกัน ถ้าทั้ง ๒ แยกทางกันเมื่อไร ก็หมายถึงความตาย เหมือนกับผู้สร้างบ้านที่ไม่ถาวรมั่นคง สร้างขึ้นมาเพื่อได้อยู่อาศัย ในชั่วขณะหนึ่ง บ้านก็ต้องผุพังไป ฉะนั้นใด เมื่อถึงกาลเวลา รูปกับ นามก็ต้องแยกทางกัน ก็ฉนั้น

การปฏิบัติธรรมในขั้นของรูปธรรมและนามธรรม มีรูปแบบ การปฏิบัติกันอยู่แล้ว มีครูอาจารย์สอนกันอยู่ในที่ทั่วไป ส่วนใหญ่ จะสอนในวิธีนั่งสมาธิกัน ในวิธีการเจริญวิปัสสนาไม่ได้นำมา สอนกัน การปฏิบัติ ถ้าไม่รู้จักขั้นตอน ก็ยากที่จะได้รับผล ขั้นตอน การปฏิบัติในภูมิธรรมพระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ แต่ละขั้นตอนของผู้ปฏิบัติจะได้บรรลุธรรมเป็น

พระอริยเจ้า จะมีความหยาบละเอียดต่างกัน การละกิเลสตัณหา ก็ละในส่วนหยาบละเอียดตามขั้นตอนเช่นกัน เหมือนการเรียน หนังสือนักธรรมชั้นตรี เมื่อถามในหมวดธรรมชั้นเอกก็ตอบไม่ได้ เรียนหนังสือนักธรรมชั้นเอกเพียงอย่างเดียว เมื่อถามในหมวดธรรม ชั้นเปรียญก็ตอบไม่ได้เช่นกัน นี่ฉันใด อุบายในการปฏิบัติธรรม ก็ฉันนั้น ให้เป็นไปตามขั้นตอน จะง่ายต่อการปฏิบัติ ไม่มีความสับสน แต่ผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่จะพากันปฏิบัติแบบมั่วๆ จับต้นชนปลายไม่เข้าใจในหมวดธรรม ส่วนมากอุบายธรรมที่ นำมาปฏิบัติในขณะนี้ เป็นหมวดธรรมของผู้ที่จะได้บรรลุดุธรรม เป็นพระอรหันต์ ไม่รู้ว่าตัวเราในชาตินี้จะมีบารมีพอที่จะได้ บรรลุดุธรรมเป็นพระอรหันต์หรือไม่ ถ้าบารมีเรายังไม่พร้อม การปฏิบัติก็จะได้ไม่ได้รับผลอะไร

ถ้าเรามีบารมีพอ จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระอริยโสดาบัน ในชาตินี้ อุบายธรรมที่นำมาปฏิบัติก็มีความเหมาะสมกันใน ชาตินี้ โอกาสที่จะได้บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบันนั้นมีสูง ถ้าได้ บรรลุดุธรรมเป็นพระโสดาบันได้แล้ว ขั้นตอนการปฏิบัติธรรมที่ จะให้ถึงภูมิธรรมของพระอริยเจ้าขั้นต่อไปนั้นไม่ยาก เพราะได้ เปิดช่องทางในภูมิธรรมของพระโสดาบันได้แล้ว ถือว่าเป็น

ผู้เข้ากระแสแห่งพระนิพพาน

หากมีคำถามว่า การได้บรรลุธรรมเป็นพระอริยเจ้า
ชั้นใดชั้นหนึ่ง จะรู้ตัวเองหรือไม่ว่าอยู่ในชั้นไหน

ตอบ ผู้ได้บรรลุธรรมชั้นใดชั้นหนึ่งจะรู้ตัวเอง ไม่ต้อง
ไปถามใคร แม้พระพุทธรเจ้าจะประทับอยู่ในที่นั้นก็ไม่ได้ถาม
เพราะรู้ตัวเองอยู่แล้วจะไปถามทำไม ผู้ได้บรรลุธรรมในสมัย
ครั้งพุทธกาลหรือผู้ได้บรรลุธรรมในยุคปัจจุบันนี้ ก็รู้ตัวเองเช่นกัน
หายความสงสัยในตัวเอง ใครได้บรรลุธรรมในชั้นไหนก็หายสงสัย
ในชั้นนั้น ไม่ต้องไปเทียบกับตำราว่าผิดหรือถูก จึงเป็นปัจจัยตั้ง
รู้เฉพาะตัว ไม่ต้องการคำพยากรณ์จากใคร และไม่พูดคุยให้ใครๆ
ได้รู้ จะอยู่ตามปกติเหมือนคนทั่วไป มีนิสัยอย่างไรก็เป็นไปใน
นิสัยเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

เมื่อท่านมีความสงสัยอะไรในหนังสือเล่มนี้ ถ้ามีเวลาให้ถาม
ข้าพเจ้าโดยตรง ข้าพเจ้าพร้อมที่จะให้ความกระจ่างในทุกเรื่อง
ถ้าถามผู้อื่นอาจตอบไม่ตรงต่อความหมาย ท่านทั้งหลายที่อ่าน
หนังสือเล่มนี้ อาจมีคำตอบในตัวท่านอยู่แล้ว ขอให้ท่านมีสติปัญญา
ที่ดี มีความรู้แจ้งเห็นจริงในสังขธรรมตามบารมีของท่านด้วยเทอญ

เมธีขุบทความพิเศษ

พระอาจารย์ทูล ขิปโปปณฺโณ

หนังสือเล่มนี้เป็นมรดกธรรมที่พระอาจารย์ทูล ขิปโปปณฺโณ อดีตเจ้าอาวาส วัดป่าบ้านค้อ เขียนขึ้นและจัดพิมพ์เป็นหนังสือครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแผ่แนวคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า ซึ่งมุ่งเน้น การสร้างสัมมาทิฏฐิ ปัญญาความเห็นชอบ ให้เกิดขึ้นที่ใจ สำหรับผู้ที่ปรารถนา ความสุขในชีวิต ตลอดจนผู้ที่มีมุ้งหวังมรรคผลนิพพาน

ผู้จัดพิมพ์ : วัดชานพรานธัมมาราม

ภาพปก : ธนวัฒน์ พิษณุวงศ์

สงวนลิขสิทธิ์

ห้ามพิมพ์จำหน่าย คัดลอก และพิมพ์ซ้ำเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ไปเผยแพร่ ทางสื่อทุกชนิดโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้สนใจกรุณาติดต่อ

วัดชานพรานธัมมาราม 2645 Lincoln Way, San Francisco, CA 94122

โทร. ๑-๔๑๕-๗๕๓-๐๘๕๗ • watsanfran.org • watsanfran@yahoo.com

วัดป่าบ้านค้อ หมู่ ๗ ต.เขื่อน้ำ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี ๔๑๑๖๐

โทร. ๐๘๙-๔๑๖-๗๘๒๕ • watpabankoh.com • watpabankoh@gmail.com

ผู้สนใจอ่านหนังสือธรรมะและฟังบันทึกเสียงธรรมเทศนา
ของพระอาจารย์ทูล ขิปปปัญโญ สามารถดาวน์โหลดได้ที่

<http://watpabankoh.com>

<http://kpyusa.org>

<http://luangporthoon.net>

ผู้ใดมีความประสงค์จะสมทบทุนในการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ
กรุณาติดต่อ คุณโสรัถยา สุริย์จามร soratya@yahoo.com
ธนาคารกรุงเทพ บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 650-0-12774-8

SAN FRAN DHAMMARAM TEMPLE

SAN FRANCISCO